

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**ALMANYA'DAKİ TÜRKLERİN TÜRKİYE
SEÇİMLERİNDEKİ SEÇMEN DAVRANIŞLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

İlker YILDIZ

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**ALMANYA'DAKİ TÜRKLERİN TÜRKİYE
SEÇİMLERİNDEKİ SEÇMEN DAVRANIŞLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

İlker YILDIZ

Öğrenci Numarası :

17550710019

Danışman:

Doç. Dr. Pınar GEDİKKAYA BAL

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Almanya’daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki Seçmen Davranışı” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 26/12/2019

İlker YILDIZ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

26 / 12 / 2019
... / ... / ...

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim Dalı *Uluslararası İlişkiler* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 17550710019 numaralı **İlker YILDIZ**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Almanya'daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki Seçmen Davranışları*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 10/12/2019 tarih ve 2019/09 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (7.0) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Dr. Pınar GEDİKKAYA BAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Ozan ÖRMECİ
(İstanbul Gedik Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : İlker YILDIZ
Danışmanı : Doç. Dr. Pınar GEDİKKAYA BAL
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019
Alanı : Uluslararası İlişkiler
Anahtar Kelimeler : Almanya'daki Türkler, Entegrasyon, Oy Verme Davranışı

ÖZ

ALMANYA'DAKİ TÜRKLERİN TÜRKİYE SEÇİMLERİNDEKİ SEÇMEN DAVRANIŞLARI

İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma dönemine giren Avrupa ülkeleri artan sanayi güçleri ve ekonomik gelişimleri karşısında nüfusları işçi ihtiyacını karşılayamayınca işçi göçü adı altında göçmen işçi ithal etmeye başlamışlardır. Bu sürecin bir sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında yapılan anlaşma gereği Türk işçiler 1961 yılında ilk kez toplu olarak Almanya'ya çalışmak için göç etmişlerdir. Önceleri “konuk işçi” statüsüyle geri dönmek üzere gittikleri Almanya'da değişen şartlar sonucunda kalıcı olmuşlar ve aile birleşimlerinin de etkisiyle günümüzde sayısı 3 milyonu geçen bir topluluk haline gelmişlerdir.

Bu işçiler ve ailelerinin büyük kısmı daha önceden hiç tanımadıkları, kültürel olarak yabancılık duydukları bir ülkede yaşamış, ilerleyen yıllarda Alman vatandaşı olmuşlar ancak Türkiye ile de bağlarını korumuşlardır. Bu kişiler vatandaşlıkları ne olursa olsun (sadece Alman vatandaşı olup Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin de olduğu göz önünde bulundurulmalıdır) Türkiye'nin Avrupa'daki temsilcileri olmakla beraber, 1987 yılında elde ettikleri oy verme hakkıyla Türkiye siyasetinde de söz sahibi olmuşlardır. 2000 yılında Alman vatandaşlığını da alan ve çift vatandaş statüsünde olan Türk vatandaşları aynı zamanda Almanya seçimlerinde de oy kullanma hakkına sahip olmuşlardır. Bu tez kapsamında bu vatandaşların Almanya'ya göç süreçleri anlatılmış ve yaşadıkları sosyal sorunlara değinilip bunun yanında da Türkiye seçimlerindeki oy verme eğilimleri ve oy verme eğilimlerini etkileyen faktörler incelenmiştir.

Name and Surname : İlker YILDIZ
Supervisor : Assoc. Prof. Pınar GEDİKKAYA BAL
Degree and Date : Master, 2019
Major : International Relations
Key Words : German Turks, Integration, Voting Behavior

ABSTRACT

VOTING BEHAVIOR OF GERMAN TURKS IN TURKISH ELECTION

European countries, which have entered into a restructuring period after the Second World War, have started to import migrant workers under the name of labor migration when their population could not meet the necessary number of workers due to increasing industrial production and economic development. As a result of this process, according to the agreement between the Federal Republic of Germany and the Republic of Turkey, a group of Turkish workers have emigrated to Germany to work for the first time in 1961. They have become permanent in Germany where they had gone as a “Guest Worker”. The Turkish population in Germany has now reached over 3 million. The majority of these workers and their families have become citizens in a country where they felt alienated, but have also maintained emotional connection with Turkey. These people are representatives of Turkey in Europe regardless of their nationality. They have gained the right to vote in 1987 and therefore have become influential in Turkish politics, too. Turkish citizens, who also received German citizenship in 2000 and had dual citizenship status, have acquired the right to vote in the German elections as well. In this thesis, the migration process of these people to Germany are explained. Within that framework, their voting behavior in Turkish elections is analyzed.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'DAKİ TÜRKLER: BİR GÖÇ HİKAYESİ

1. GÖÇ KAVRAMI.....	5
1.1.Göç Türleri – Nedenleri	6
1.2. Göçün Getirdiği Sorunlar	7
2. ALMANYA'YA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜNÜN TARİHSEL SÜRECİ	8
2.1. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Vatandaşlık Politikası	14
2.2 Entegrasyon Tartışmaları ve Sorunlar	15
2.3 Yabancı Sorunu	18

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARI ve TÜRKİYE SEÇİMLERİ

1.DEMOKRASİ VE SEÇİM.....	21
2.SEÇMEN DAVRANIŞI VE SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	24
2.1 Seçmen Davranışı.....	24
2.1.1 Columbia Ekolü (Sosyolojik Yaklaşım).....	25
2.1.2. Michigan Ekolü (Psikolojik Yaklaşım)	26
2.1.3 Rasyonel Seçim Ekolü.....	27
2.1.4 Almanya'daki Türk Seçmenin Seçmen Davranışını Etkileyen	27
Faktörler	27
2.1.4.1. Duygusal Faktörler	28
2.1.4.2. İdeolojik Faktörler	30
2.1.4.3. Rasyonel Faktörler	31

3.ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARININ TÜRKİYE	
SEÇİMLERİNDEKİ TERCİHLERİ.....	31
3.1 Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçimi	33
3.2. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi.....	39
3.3. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri.....	43
3.4. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması	46
3.5 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi	49
3.6. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi.....	51
4. ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARININ TÜRKİYE	
SEÇİMLERİ'NDEKİ OY VERME DAVRANIŞININ ANALİZİ.....	54
SONUÇ	64
KAYNAKÇA.....	68
EKLER	73
Ek 1. Röportajlar	73

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Almanya'daki Toplam Yabancı ve Türk Nüfusunun Yıllara Göre Dağılımı	16
Tablo 2. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanı Seçiminde Yurtdışındaki Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	34
Tablo 3. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanı Seçiminde Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Oy Dağılımı	34
Tablo 4. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy	35
Tablo 5. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	40
Tablo 6. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı	40
Tablo 7. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy	41
Tablo 8. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	43
Tablo 9. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı	44
Tablo 10. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy	44
Tablo 11. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	47
Tablo 12. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı	47
Tablo 13. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Adayların Almış Oldukları Toplam Oy	48
Tablo 14. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	49
Tablo 15. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı	50
Tablo 16. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Adayların Almış Oldukları Toplam Oy	50
Tablo 17. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimi Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı	52
Tablo 18. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimi Almanya'da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı	52

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFD	: Almanya İçin Alternatif Partisi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
CDU	: Hristiyan Demokrat Birlik Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
RP	: Refah Partisi
SPD	: Sosyal Demokrat Parti
TAM	: Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi
TÜRKUNİD	: Türk Üniversiteliler Derneği
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma dönemine giren Avrupa ülkeleri artan sanayi güçleri ve sanayileri karşısında nüfusları işçi ihtiyacını karşılayamayınca işçi göçü adı altında göçmen işçi ithal etmeye başlamışlardır. Bu sürecin bir sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında yapılan anlaşma gereği Türk işçiler 1961 yılında ilk kez toplu olarak Almanya'ya çalışmak için göç etmişlerdir. Önceleri “konuk işçi” statüsüyle geri dönmek üzere gittikleri Almanya’da değişen şartlar sonucunda kalıcı olmuşlar ve aile birleşimlerinin de etkisiyle günümüzde resmi olmayan rakamlara göre sayısı 3 milyonu geçen bir topluluk haline gelmişlerdir.

Bu işçiler ve aileleri daha önceden hiç tanımadıkları, kültürel olarak yabancılık duydukları bir toplumda ilerleyen yıllarda büyük ölçüde Alman vatandaşı olmuşlar ancak Türkiye ile de bağlarını korumuşlardır. Bu kişiler vatandaşlıkları ne olursa olsun (sadece Alman vatandaşı olup Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin de olduğu göz önünde bulundurulmalıdır) Türkiye’nin Avrupa’daki temsilcileri olmakla beraber, 1987 yılında elde ettikleri oy verme hakkıyla Türkiye siyasetinde de söz sahibi olmuşlardır. Böylece hem Alman hem Türk vatandaşı olarak Almanya ve Türkiye seçimlerinde oy kullanabilmeye başlamışlardır. Bu tez kapsamında bu vatandaşların Türkiye’deki oy verme eğilimleri araştırılacak ve eğilimlerini etkileyen faktörler incelenmeye çalışılacaktır.

Almanya’daki Türk vatandaşlarının Türkiye seçimlerinde oy kullanabilmeleri 1987’den sonra mümkün olmuş olsa da, ülke bazında verilere ancak 2014 yılından itibaren ulaşılabilmektedir. Bu tarihten önce genel olarak yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının oy vermeleri gümrük kapılarında gerçekleştiği için kimin hangi partiye oy verdiği bilinmemektedir. Sonuç itibarıyla konu aslında incelenmeye yeni başlanılan ve bundan sonra da artarak önem kazanacak bir alanı kapsamaktadır. Tezin ana amacı 2014’den beri Almanya’daki seçim merkezlerinde Türkiye seçimleri için oy kullanan ve istikrarlı bir şekilde Adalet ve Kalkınma Partisi’ne (AKP) ve Recep Tayyip Erdoğan’a oy vermiş olan Almanya’daki Türklerin kararlarının neye göre şekillendiğini araştırmaktır. Oy vermek için sandığa gitmeyen bir milyona yakın Almanya’da yaşayan Türk vatandaşının bundan sonraki politik davranışlarının da ne yönde olabileceği

sorgulanacaktır. 2000 yılından sonra değişen Alman Vatandaşlık kanunun etkisiyle Türk vatandaşlığından vazgeçmiş ve Alman vatandaşlığı almış olan Türklerin de her ne kadar Türkiye seçimlerinde oy kullanmasalar da politik düşünceleri ve etkinlikleri tez açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada metot olarak karma bir yöntem kullanılmıştır. Birincil kaynak olarak literatür taraması yapılmıştır. Konu hakkında yazılmış kitap, dergi, e-dergi, basılı materyaller, gazete haberleri ve köşe yazılarından faydalanılmıştır. İkincil kaynak olarak, alan araştırması olarak da adlandırılabilir, uzmanların görüşlerine yer verilen röportaj tekniği kullanılmıştır.

Kısıtlar ve Amaç

Konu itibariyle sosyoloji, psikoloji ve siyaset biliminin bir arada incelenmesi gereken interdisipliner yapıdaki bu çalışmada birçok bilimden yararlanılmıştır. Yazılı materyaller olarak Türkçe ve İngilizce kaynaklardan, konuyla alakalı uzman ve siyasetçilerin görüşlerinden faydalanılmış, Almanca dili konusundaki yetersizlikten dolayı Almanca kaynakları incelemek çok da fazla mümkün olmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın en önemli kısıtlarından biri dil kısıtıdır. Almanca diline hakim olunamamasından dolayı dil kısıtı söz konusudur. Bir diğer kısıt süresel kısıttır. Çalışmanın konusu gereği kullanılan seçim sonuçlarına 2014 yılı itibariyle ulaşılabilmektedir. İncelenen seçim sayısı altıdır. Bu süreçte Türkiye siyasal ortamı tek başına iktidar olan bir parti tarafından domine edildiği için seçmen davranışının çeşitliliğini değerlendirme açısından altı seçim yetersiz kalmaktadır. Çalışmadaki bir diğer önemli kısıt Almanya'daki Türkler tanımının kendisindedir. Çalışma boyunca referans alınan Türklük kavramı Mustafa Kemal Atatürk'ün "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye Halkına Türk Milleti denir" sözüyle doğru orantılıdır.¹ Bu doğrultuda etnik kökeni ne olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes Türk'tür ilkesi benimsenmiştir. Ulus-Millet kavramı da bu doğrultuda şekillenmiştir. Yine Atatürk'ün "Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir soyun evlâtları ve hep aynı cevherin damarlarıdır"² sözüyle anlatılmak istenen Türk

¹ Mustafa Kemal Atatürk, *Medeni Bilgiler*, Örgün Yayınevi, Baskı 11, 2019, s. 23.

² Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Atatürk İlkeleri*, <https://bingol.ktb.gov.tr/TR-56952/ataturk-ilkeleri.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2019

kavramının birleştirici bir üst kimlik olduğudur. Türk Milleti'nin el kitabı olarak sayılan ve Prof. Dr. Afet İnan'ın Mustafa Kemal Atatürk'ün el yazılarından derlediği “Medeni Bilgiler” kitabında yukarıda sözü geçen ifadelerin yanında “Türklük”, “Millet”, “Türk Milleti” kavramları net bir şekilde ifade edilmiştir. Bu ifadelere göre Türklük etnik kökenden bağımsız bir birleştirici kimliktir ve alt kimlikler sadece kökeni ifade etmektedir. Çalışmada geçen “Türk” kavramı Atatürk'ün millet anlayışıyla doğru orantılı olarak Türk vatandaşlarının tamamını kapsamaktadır. Bu açıklamanın önemli olmasının nedeni zaman içerisinde değişen ve gelişen alt kimlik siyasetidir. Buna göre Kürt kökenli bir Türk vatandaşının kendini “Türk” olarak değil, “Kürt” olarak tanımlaması yukarıdaki açıklamayı zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla çalışmada “Almanya'daki Türkler” ifadesi aslında kendini Kürt olarak tanımlayan Türk vatandaşlarını da kapsamaktadır. Buna ek olarak Almanya'da Alman vatandaşlığına geçmiş ve Türk vatandaşlığından çıkmış popülasyon içinde “Almanya'daki Alman vatandaşı Türkler” ifadesi kullanılacaktır.

Çalışmadaki bir diğer kısıt mekânsal kısıttır. Çalışma Türkiye’de yürütüldüğü için çalışmanın konusu olan Almanya’daki seçmen ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilememiş, elde edilen veriler daha önceki çalışmalardan veya anketlerden aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili literatürün de geniş olmadığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında göç türlerinden bahsedilirken iç göçten bahsedilmeyerek çalışma konusu gereği sadece dış göç ile kısıtlandırılmıştır.

Doktora çalışmasının yapılması planlanan Almanya’da önce dile vakıf olunacak daha sonra oradaki seçmenlerle kapsamlı bir anket çalışması yürütülecek röportajlar yapılacak, bu çalışma detaylarıyla tekrar ele alınacak ve eksik kalan yerler doldurulmaya çalışılacaktır.

Röportajlar konunun uzmanları ile gerçekleştirilmiştir. Almanya’da doğup büyümüş olan Deutsche Welle Türkçe Gazetesi muhabiri Tuncay Yıldırım, TürkUnid (Türk Üniversiteler Derneği) Başkanı Levent Taşkiran, seçim analiz uzmanı KONDA Genel Müdürü Bekir Ağırır ile görüşülmüş ve kendilerine konuyla ilgili aynı sorular yüzyüze sorulmuştur. Kendilerinden alınan cevapların konunun daha net anlaşılmasında hayati öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Araştırma dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın “Giriş” bölümünde araştırmanın konusu, kısıtları, amacı ve kullanılan teknikler anlatılmaktadır. Birinci bölümde göç kavramı genel olarak incelenmekte ve göçün toplumsal olaylara nasıl etki ettiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. İkinci bölümde Almanya’daki Türk işçilerin göç hikayesi tüm yönleriyle anlatılmaya çalışılmış, gidişteki ilk günden günümüze kadar gelinen süreçler irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde temel demokrasi ve seçim kavramları anlatılmaya çalışılmış, siyaset psikolojisinin bir alt dalı olan seçmen davranış teorileri incelenmiştir. Bunun yanında 10 Ağustos 2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı seçiminden 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimine kadar ki altı seçim sonucu resmi rakamlarla gösterilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Dördüncü ve son bölüm ise sonuç bölümüdür. Bu bölümde çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- 1) Almanya’daki Türklerin oy verme davranışlarını etkileyen faktörler nelerdir?
- 2) Almanya’daki Türklerin siyasi partilerden beklentileri nelerdir?

Bu araştırma sorularına karşılık şu hipotezler ortaya atılmıştır.

İlk araştırma sorusu için:

- 1) Almanya’daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları lider odaklı duygusal faktörlere dayanmaktadır.
- 2) Almanya’daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları kültürel merkezli ideolojik faktörlere dayanmaktadır.
- 3) Almanya’daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları ekonomik ve kültürel merkezli rasyonel faktörlere dayanmaktadır.

İkinci araştırma sorusu için ortaya atılan hipotezler ise:

- Almanya’daki Türklerin Türkiye’deki siyasi partilerden beklentileri kültürel ve ideolojik yakınlıktır.
- Almanya’daki Türklerin Türkiye’deki siyasi partilerden beklentileri rasyonel vaat odaklıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'DAKİ TÜRKLER: BİR GÖÇ HİKAYESİ

Türk tarihinde göç her daim var olan bir unsurdur. Konar göçer anlayışla göç ettikleri yerlerde devlet kuran ve yerleşik hayata geçiş yapan Türkler tarihte yaklaşık 50 devlet kurmuşlardır.³ Osmanlı İmparatorluğu döneminde de imparatorluğa bağlı topraklar kaybedildiğinde anayurda göç hareketleri gözlemlenmiştir. Bunun akabinde Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da çeşitli seferler kaybedilen topraklardan çoğunlukla da Balkanlardan anayurda göç faaliyetleri gerçekleşmiştir. Fakat Almanya'ya gerçekleşen göç tarihte ilk kez yasal prosedürlerle daha iyi bir yaşam kaygısıyla işçi göçü olarak nitelendirilen bir kavramı bu toplum için ortaya çıkarmıştır. Günümüze kadar etkisi devam eden ve çeşitli sebeplerden dolayı ileride de devam edecek olan yaklaşık 60 yıllık serüvenin detaylarını bilmek tezin konusunu kavrama noktasında önem arz etmektedir.

1. GÖÇ KAVRAMI

Türk Dil Kurumu tarafından “*Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*”⁴ olarak tanımlanan göç sosyoloji bilimiyle doğrudan bağlantılı başlı başına bir araştırma konusudur. Tanımdan da anlaşıldığı üzere göçün tek bir nedeni olmadığı gibi tek bir tanımı da yoktur.

*“Göç, toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve politik tüm bünyesini etkileyici bir konudur. Ülkeler ve bölgeler arasında farklı sosyal ve ekonomik şartlar olabilmektedir. Göç, bu farkları dengeleyici bir unsur olarak ortaya çıkabilmektedir. Kişilerin sosyal, psikolojik, kültürel isteklerini tatmin olanağı sağlayan, imkansızlıklarını gidererek, bunalım ve çatışmaları önleyen bir etken olma özelliğine sahiptir.”*⁵

³ Malumatfuruş Web Sitesi, *Türklerin Tarihte Sadece 16 Devlet Kurduğu İddiası*, 27.02.2018, <https://www.malumatfurus.org/turklerin-tarihte-sadece-16-devlet-kurdugu-zannina-kapilan-kose-yazarlari/>, Erişim Tarihi: 22.11.2019

⁴ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi : 06.02.2019

⁵ F. Neşe Kaplan, *Göç, Kimlik, Çok Kültürlülük – Türk Sinemasında Almanya'ya Göç*, Der Yayınevi, İstanbul, 2017, s.22.

Tarih boyunca toplumlar savaş, kuraklık, din özgürlüğü, ekonomik refah gibi gerekçelerle bazen yaşadıkları şehirleri, bazen ülkeleri hatta bazen kıtaları değiştirmişlerdir.⁶ Göç konusu temelde iki ana başlıkta toplanmaktadır.

- a) Ülke içi yer değiştirme olarak bilinen iç göç
- b) Ülkeler arası göç olarak adlandırılan dış göç

Bu çalışmanın konusu Türkiye’den Almanya’ya olan işçi göçünü kapsadığından çalışmada iç göçe yer verilmemiş, dış göçün dinamikleri anlatılmıştır. Bunun yanında göçün gerçekleşme şekli de göçün türlerini belirleme açısından önem arz etmektedir.

1.1.Göç Türleri – Nedenleri

Göç temel olarak ikiye ayrılır. İnsanların özgür iradeleriyle gerçekleştirdikleri bir seçim olarak gerçekleşen göç, gönüllü göç olarak adlandırılabilirken, savaş, kıtlık vb. durumlarla ülkelerinden kaçmak zorunda kalan insanların gerçekleştirdiği göçe zorunlu göç denmektedir. Elbette bu iki farklı göç türünün insanların ve toplumların üzerinde bıraktığı etki çok farklı olabilmektedir. Daha iyi bir yaşam kurma amacıyla refah seviyesi yüksek başka bir ülkeye göç eden kişilerin psikolojik durumları ve gittikleri ülkeye olan katkılarıyla savaştan kaçan göçmenin durumu aynı olmamaktadır. Göçün ne şekilde ve hangi sebeplerle gerçekleştiğinin anlaşılması göçmenlerle olan ilişkiler açısından da çok büyük bir önem taşır.

Göç türü kadar önemli bir başka husus da göçün nicel özelliğidir. Bireysel göçler ile toplu göçler (zaman içerisinde veya bir anda) arasında da yine toplumsal etki açısından çok ciddi bir fark söz konusudur⁷. Örnelemek gerekirse, savaştan kaçarak bir referandum olmaksızın Türkiye topraklarına alınan yaklaşık dört milyon Suriyeli sığınmacının Türkiye ekonomisine, Türk halkının sosyolojik yapısına olan etkisi ile yaklaşık 60 yıldır Almanya’da yaşayan Türk toplumunun Alman ekonomisine ve Alman halkının sosyolojik

⁶ Nermin Abadan-Unat, *Bitmeyen Göç – Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017, s.1.

⁷ Süleyman Ekici, Gökhan Tuncel, *Göç ve İnsan*, Birey ve Toplum, Cilt 5, Sayı 6, 2015, s. 9-21.

yapısına olan etkisinin aynı olmadığı düşünülmektedir.⁸ Zira bir tarafta çok kısa sürede bambaşka bir dil ve kültüre sahip milyonlarca insanın gelmesiyle oluşan demografik, kültürel değişiklik ve bu kişilerin geliş şekillerinden kaynaklanan ekonomik yük göze çarparken, diğer tarafta yıllar içinde işçi göçü şekli olmak üzere belirli bir amaç için göç alan devletin ihtiyacı sonucu ortaya çıkan ve esasında ülkeye davet edilerek gerçekleşen bir göç dalgasından söz edilmektedir.

Göç ve göçmen kavramları incelenirken kölelik olgusu ayrı tutulmamalıdır. Gidiş şekilleri ne olursa olsun bir şekilde Amerika veya Avrupa kıtasına giden göçmenlerin torunları günümüz dünyasında halen o kıtalarda yaşamaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında kölelik zorunlu göç kavramı içerisine girmektedir. Köleliğin sona ermesiyle birlikte savaş, kıtlık vb. olgular dışındaki tüm göçler daha önce de bahsedildiği üzere gönüllü göç olarak değerlendirilmektedir. Buna bağlı olarak göçün temel amacının gerek ekonomik gerek sosyolojik açıdan daha mutlu ve daha huzurlu bir yaşama sahip olabilmek isteği olduğu söylenebilir. Nitekim genel olarak göç alan ülkeler olan gelişmiş ülkelerin 2017 Dünya Bankası rakamlarına göre kişi başı milli gelir ortalaması 51.374 Amerikan Doları⁹ iken bu ülkelere göç veren en az gelişmiş ülkelerin kişi başı milli gelir ortalaması 1.230 Amerikan Dolarıdır¹⁰. Bu veriler üzerinden bakıldığında ülkelerin gelişmişlik seviyeleri arasındaki uçurum sürdüğü sürece ülkeler arası gönüllü göç devam edeceği öngörülebilir.¹¹

1.2. Göçün Getirdiği Sorunlar

Göç kavramının beraberinde getirdiği bir takım sorunlar da mevcuttur. Bu sorunlardan ilki olarak bahsedilebilecek olan “yabancılaşma” sorunu göçmen açısından birincil derece önemlidir. Nitekim geldiği ve göç ettiği yerler arasındaki coğrafi,

⁸ T24 İnternet Gazetesi, *Almanya'daki Türkler, ülkeye gelen Suriyeli ve diğer mültecilere nasıl bakıyor?*, 04.03.2016, <https://t24.com.tr/haber/almanyadaki-turkiyeliler-ulkeye-gelen-suriyeli-ve-diger-multecilere-nasil-bakiyor,330650>, Erişim Tarihi: 22.11.2019.

⁹ Dünya Bankası, Kişi Başı Milli Gelir, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD?end=2017&start=1990&view=chart>, Erişim Tarihi: 06.02.2019

¹⁰ Birleşmiş Milletler, En Az Gelişmiş Ülkeler 2018 Endeksi

¹¹ Abdurrahman Yılmaz, *Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s. 1685-1704.

ekonomik dahası kültürel farklılıklar göçmenin uyum sürecini uzatan etkenler olarak değerlendirilir. Bu sürecin bir sonucu olarak kendi kimliğindeki kültürel değerleri korumaya çalışan göçmen, uyum sağlamaya çalıştığı toplumun değerlerini de kendi değerleriyle birleştirmeye çalışır ve bunun sonucunda homojen olmayan ve her iki kültürü de tam olarak temsil etmeyen yeni bir kültüre sahip olur. Her ne kadar içinde yaşamaya başladığı yeni toplumun değerlerine ve diline alışmaya çalışsa da göçmen özünde bir yabancıdır ve bunun getirdiği psikolojiden dolayı toplumda bulunan kendi soydaşları ya da diğer yabancılarla birlikte köken milliyetçi, din temelli veya gelenekçi bir tutum izleme yoluna gidebilir. Bu durum yabancı olduğu toplum karşısında göçmenin kendi içindeki savunma mekanizmasının dışı vurumudur.¹²

Göçmenin yerleştiği ülkede yaşayan yerel toplum için de bunun tersi bir durum söz konusudur. Alışılmış düzenleri içerisine sonradan giren “yabancı” toplum için bilinmeyen temsil eder. Bilinmeyen tehlikelidir, güvenilmezdir. Bunun yanında hali hazırda var olan kültürel düzenin korunması, gelecek endişesi ve yabancıya karşı duyulan güvensizlik önyargı kavramının toplum içerisinde oluşmasına neden olur.¹³

İki taraflı gelişen bu mesafeli süreç yine iki taraflı ırkçılığa kadar gidebilir. Ekonomik ve kültürel yönden göçmeni yetersiz gören göç alan ülkedeki toplum üyelerinin bu tutumu, göçmenin de kendi içine kapanmasına ve karşı kültüre karşı agresifleşmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla göç; gerçekleşikten sonra da analizi devam etmesi gereken önemli bir toplumsal konudur.

2. ALMANYA’YA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜNÜN TARİHSEL SÜRECİ

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde Batı Avrupa’nın gelişmiş ülkeleri ciddi bir işçi problemiyle karşı karşıya kalmışlar hem yüksek oranda nüfus kaybına uğramışlar hem de ekonomik olarak çok ağır yara almışlardır. Ülkelerinin restorasyonu gereği ve gelişen ekonomilerinin gerekliliklerini karşılamak için kendi kaynakları yeterli gelmeyince yurtdışından iş gücü ithal etmeye karar veren Avrupa ülkeleri çeşitli anlaşmalarla

¹² Kaplan, a.g.e., s. 2

¹³ Kaplan, a.g.e., s. 3

öncelikle birbirlerinden daha sonra da gelişmekte olan ülkelere işçi alımı yapmaya başlamışlardır.¹⁴

Ekonomi bilimi açısından bakıldığında işçi göçü ekonominin gereksinimlerine önemli ölçüde cevap veren bir çözüm yoludur. Keza savaş sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) finanse ettiği “Avrupa’yı Yeniden İnşa Programı” ve “Marshall Yardım Planları” altında gerçekleşen bu restorasyon döneminde işgücü gereksinimi hat safhada olmuştur.

Şen ve Koray’ın aktardığı gibi “*Büyük sermaye için, işçi göçü, açıkça işçi sınıfını bölmek, işçiler arasındaki dayanışmayı ve sendikaların gücünü kırmak için bir yoldu*”.¹⁵ Şen ve Koray’ın belirttiği bu husus Türkiye Cumhuriyeti’nin ve o dönem ülkede bulunan büyük sermaye gruplarının işçi göçü anlaşmasını desteklemesinin nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Sözü geçen işçi alım dönemi özellikle 1960’dan sonra büyük bir hız kazanmıştır. Ekonomik gelişmişlik düzeyiyle bağlantılı olarak yurtdışından işçi alımına en çok ihtiyaç duyan ülkelerin başında ise Almanya gelmiştir. Önceleri Akdeniz’in kuzeyindeki İtalya, Yugoslavya, İspanya ve Yunanistan gibi kısmen daha yoksul ülkelere işçi alımı yapan Almanya işçi aldığı ülkeler listesine 1961’de yapılan ikili anlaşma ile Türkiye’yi de dahil etmiştir.¹⁶ Bu göç anlaşması daha önce bahsedildiği gibi Türkiye açısından daha önce karşılaşılmamış bir durumdur. Nitekim 1961 Anayasası’ndan önce Türk vatandaşlarının yurtdışına serbestçe çıkması mümkün değil iken, bu yasanın kabulüyle Türk vatandaşları yeni bir “temel hak” kazanmış olmuştur.¹⁷

30 Ekim 1961 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Firmaları İşçilerinin İstisna Akdi Çerçevesinde İstihdamına İlişkin Anlaşma” ile birlikte Türkiye’den Almanya’ya yasal olarak çalışmaya gitmenin yolu açılmıştır. “*Bu anlaşmaya dayanarak 450 kişilik ilk işçi*

¹⁴ Birsan Şahin, *Almanya’daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme*, Bilig, Sayı 55, Ankara, 103-134.

¹⁵ Faruk Şen, Sedef Koray, *Türkiye’den Avrupa Topluluğu’na Göç Hareketleri*, Önel Yayınevi, Köln, 1993, s. 16.

¹⁶ Turgut Göksu, *İşçilikten Vatandaşlığa: Almanya’daki Türkler*, Özen Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 1

¹⁷ Abadan-Unat, a.g.e., s. 80-81

grubu Haydarpaşa Tren İstasyonu'ndan Almanya'nın Düsseldorf kentine hareket etti. Türkiye'den ilk etapta 6 bin 500 işçi talep eden Almanya'ya ilerleyen yıllarda yüzbinlerce Türk işçi ve aileleri göç etmiştir".¹⁸ Bu noktada bir detayın ifade edilmesinde fayda görülmektedir. Türkiye'den Almanya'ya yasal olarak ve bir plan dâhilinde gerçekleşen ilk göç hareketi bu anlaşma sayesinde olmamıştır. 1950'li yıllarda gerçekleşen bir takım göç faaliyetleri devletlerarası ikili anlaşma ile değil, bireysel girişimler vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda Almanya'ya göç ile ilgili 1935 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk tarafından Nazi Almanyası rejiminden kurtulması için Türkiye'ye davet edilerek gelen, yirmi yılı aşkın süre Türkiye'de yaşayan ve görev yapan Kiel Üniversitesi Profesörü Fritz Baade büyük rol oynamıştır. Prof. Baade'nin önerisiyle Alman Dış İşleri Bakanlığı'na sunulan projeyle ileriki yıllarda gerçekleştirilecek Alman yatırım projelerinde görev almak amacıyla Türkiye'den belirli sayıda Türk zanaatkar Almanya'ya davet edilmesi planlanmıştır. Gerekçe olarak da iki ülke arasındaki ilişkilerin arttırılması ve Türk dış ticaretinin güçlendirilmesi amacı gösterilmiştir. Bunun akabinde Sanat Okulları Mezunları Derneği tarafından yönlendirilen ilk on iki kişilik stajyer kafilesi 1 Nisan 1957 tarihinde Almanya'ya gitmiştir. Bu ilk stajyerlerin dil kursu dahil tüm masrafları Alman Dış İşleri Bakanlığı tarafından karşılanmıştır. On iki kişilik bu kafilenin ardından proje kapsamında 200 kişi daha Almanya'ya götürülmüştür.¹⁹

Her ne kadar 1961'deki anlaşmadan önce de bir işçi göçü süreci olsa da rakamsal boyutu ve geleceğe etkisi bakımından "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Firmaları İşçilerinin İstisna Akdi Çerçevesinde İstihdamına İlişkin Anlaşma" milat olarak kabul edilmelidir. Yapılan bu anlaşmanın iki ülkenin de çıkarlarına etki etmesi düşünülmüştür. Almanya açısından bakıldığında kısa sürede gereken işçi sayısının karşılanması önem arz etmekte iken Türkiye açısından ülke içi işsizlik rakamlarının azalması, ülkeye döviz akışının sağlanması ve ileriki dönemde geri dönecek olan bu işçilerin edindikleri tecrübe ve bilgi

¹⁸ Cem Kılıç, *Almanya'ya Türk işçi göçünün 55. Yılı*, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, 04.11.2016, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cem-kilic/almanya-ya-turk-isci-gocunun-55-yili-2338982>, Erişim Tarihi : 03.02.2019.

¹⁹ Abadan-Unat, a.g.e., s.83

birikimini ülkeye aktarmaları hedeflenmiştir.²⁰ Nitekim Yılmaz'ın Abadan-Unat'tan aktardığına göre söz konusu döviz akışı 1964 yılında 45 milyon Amerikan Doları iken 1980 yılına varıldığında 2 milyar Amerikan Doları'na çıkmıştır.²¹ Anlaşma temelde işçilerin iki yıl içerisinde ülkelerine geri dönmeleri esasına dayandırılmıştır. Fakat anlaşma metni yalnızca iki sayfadan oluşmakta ve işçi haklarını kapsayıcı derinlikten uzaktır.²² Dolayısıyla Almanya'ya göç eden işçiler haklarının ne olduğu konusunda derinlemesine bir bilgiye sahip değillerdi.

“Ancak yine bu anlaşma kapsamında Almanya'ya gelen Türk misafir işçi sayısının 1964 yılında 100 bine ulaşması sebebiyle, 30 Nisan 1964 tarihinde; Türkiye ile Almanya arasında yabancı işçilerin iş kazaları, sakatlık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta kapsamına alınmasını sağlayan ve onlara doğum ve çocuk yardımı, işsizlik ve emeklilik hakları tanıyan Sosyal Güvenlik Anlaşması imzalanmıştır.”²³

Almanya ile başlayan ve daha sonraları bir çok Avrupa ülkesine doğru gerçekleşen Türk Dış Göçü (İşçi Göçü) Türkiye açısından istenilen girdileri sağlayamamıştır. Dış göç kapsamındaki işçi göçlerinde genel anlamda göç veren (kaynak) ülke için çeşitli avantajların olduğu söylenebilir. Öncelikle nüfusu azalttığı için işsizliğe karşı pozitif bir etki yarattığı düşünülse de Almanya'ya gerçekleşen Türk Dış göçü tam anlamıyla bu şekilde değerlendirilememektedir. Türkiye Cumhuriyeti topraklarından Almanya'ya giden işçilerin nitelikleri incelendiğinde bu göçün Türkiye açısından kalifiye eleman kaybı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1971 yılı verilerine göre o tarihe kadar Almanya'ya gitmiş olan işçilerin %47'sinin kalifiye işçiler olduğu görülmektedir.²⁴ Ancak; buradaki “kalifiye” sıfatının yalnızca Türkiye açısından bu şekilde değerlendirildiğini unutmamak gerekir. Bunun iki temel nedeni vardır. Birincisi o dönem iki ülke sanayisi ve teknolojisi arasındaki fark, ikinci olarak ise giden işçilerin ekonomik şartlar nedeniyle kimsenin çalışmak istemediği işlerde bile çalışmaya razı olmalarıdır. Dolayısıyla Türkiye için kalifiye eleman olan bir işçi Almanya'da aynı işi yapmadığı için veya aynı şekilde verimli olamadığı için kalifiye sayılmamaktadır.

²⁰ Sinem Erbaş, *Göçün Yeniliğe Katkısı: Almanya'daki Türkler Üzerine Bir Değerlendirme*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013, s. 14

²¹ Yılmaz, a.g.e. s. 1692.

²² Kemal Hür, Çelik Akpınar, *Misafir İşçilikten Alman Vatandaşlığına - Türk Göçünün Öyküsü*, 11.03.2013, Deutsche Welle Türkçe, <https://www.dw.com/tr/misafir-isçilikten-alman-vatandaşlığına-türk-göçünün-öyküsü/a-16218785>, Erişim Tarihi: 03.02.2019

²³ Erbaş, a.g.e., s. 16.

²⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 1639.

Yılmaz'ın Faini'den aktardığına göre:

“Sağlık çalışanı ya da kalifiye işgücüne sahip çalışanların göç etmeleri, sadece ülkelerinin bu kişilerden yoksun kalması anlamına gelmiyor. Faini, göç eden bireylerin eğitim seviyesi ve ustalıkları arttıkça anavatanla olan bağlarının da azaldığını, aile birleşmelerinin arttığını ve göç ettikleri ülkede kabul görebilmek için eğitimlerine orada devam ettiklerini, sonuç olarak, tüm bu sebeplerden dolayı “işçi döviz girdilerinde (economic remittances)” kalifiye olmayan göçmenlere nispeten azalma olduğunu ileri sürmektedir. Bir başka deyişle giden göçmenlerin eğitim ve ustalık düzeyi arttıkça anavatanlarına sağladıkları döviz girdisi, ters orantılı olarak azalmaktadır.”²⁵

Anlaşmanın belli bir dönemi kapsadığının farkında olan Alman medyası tarafından türetilen ve Türkçe karşılığı misafir işçi olan “gastarbeiter” ifadesi Türk işçiler için kullanılan bir sıfat haline gelmiştir. Bu dönemde Almanya'ya göç eden Türk işçilerin temel amacı para biriktirip ülkelerine geri dönmek olsa da yıllar içinde Almanya'daki refah seviyesinin yüksek olması, devletin vatandaşa sağladığı olanakların gözlemlenmiş olması gibi nedenlerden dolayı misafirlikten göçmenliğe doğru giden bir süreç başlamıştır. Küresel petrol krizinin Almanya'yı da etkilemesi ve işçiye duyulan ihtiyacın azalmasıyla birlikte Alman Federal Hükümeti 1973 yılında resmi işçi alımını durdurma kararı almıştır. Yıllar içinde Türk işçi sayısı öylesine hızla büyümüştür ki, 1961-1973 yılları arasındaki 12 yıllık dönemde Türkiye'den Almanya'ya göç eden işçi sayısı 800 bini geçmiştir.²⁶ Almanya'nın Essen kentindeki Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi (TAM) Vakfı'nın verilerine göre 1973'te işçi alımının Almanya tarafından durdurulmasına kadar Almanya'ya Türkiye'den toplam 867 bin kişi göç etmiştir.²⁷ Aile birleşiminin de etkisiyle sadece Almanya değil tüm Avrupa'daki Türk nüfusu 1974 yılında 1.7 milyon kişiye dayanmıştır.²⁸ Bu göçün Avrupa için farklı bir anlamı daha vardır. İlk kez koloni bağı olmayan ülkeler arasında (özellikle de Almanya ve Türkiye arasında) bu denli bir göç ilişkisi oluşmuştur.

²⁵ Yılmaz, a.g.e., s. 1694.

²⁶ İrfan Başkurt, *Almanya'daki Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi*, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 12, 2009, s. 81-94

²⁷ Hür ve Akpınar, a.g.e.

²⁸ Milazım Koçtürk, *Almanya'ya Göçün Tarihi*, Die Gaste, Sayı 2, 2008, s. 5

Başlangıçta “Gastarbeiter” olarak Almanya’ya göç eden Türklerin sayısının giderek artması ve misafirlikten öte bir statüye ulaşmaları neticesinde Almanya yeni göç akımına karşı önlemler almaya başlamıştır. 1980 yılında Türklere yönelik vize uygulamasına geçilmesi, aile birleşiminde yaş sınırının onaltıya indirilmesi ve iltica edenlere çalışma izni verilmemesi gibi uygulamalarla göçün önüne geçilmeye çalışılmıştır.²⁹ Bu uygulamaların göç dalgasını hafifletmemesi üzerine Alman Hükümeti 28 Kasım 1983’te Geri Dönüşü Teşvik Yasası çıkarmıştır. Bu yasaya göre 31 Ekim 1983 ile 30 Haziran 1984 tarihleri arasında Türkiye’ye temelli geri dönecek olan işçilere 10.500 Alman Markı³⁰ ve çocuk başı 1.500 Alman Markı tutarında bir ödeme yapılacaktır ve bu işçiler çalıştıkları süre boyunca ödedikleri emeklilik primlerini iki yıl beklemeden geri alabileceklerdir.³¹

Hristiyan Demokrat Parti ve Liberal Demokrat Parti³² hükümetinin büyük umutlarla uygulamaya soktuğu bu yasa sonucunda beklenen geri dönüş oranı beklentinin çok altında kalınca Almanya’daki Türk varlığının artık “misafir” sıfatıyla kısıtlanamayacağı anlaşılmıştır. Bu yasa çerçevesinde yaklaşık 250 bin Türk işçi Türkiye’ye geri dönmüştür. Hatırlanacağı üzere bu işçilerden döndüklerinde Türkiye endüstrisine katkıda bulunmaları beklenmiştir. Ne var ki, dönen işçilerin Türkiye endüstrisine katkıları yok denecek kadar az olmuştur. Dönen işçilerden sadece 253’ü İş ve İşçi Bulma Kurumu’na başvurup iş aramışlardır. Gelenler çoğunlukla biriktirdikleri parayla ev, arazi alma veya iş yeri açma yoluna gitmişlerdir.³³

24 Haziran 2018 seçimlerindeki resmi rakamlara göre Almanya’da kayıtlı Türk seçmen sayısı 1 milyon 443 bin 585’tir.³⁴ Resmi olmayan rakamlara göre bir bu kadarlık bir nüfus da Alman vatandaşlığına geçmiş ve Türk vatandaşlığından çıkmış Türk popülasyonudur. Tahmini 500 bin kişi de hem Alman hem Türk vatandaşdır. Geçen yaklaşık 60 yıla yakın sürede Türklerin Almanya’daki varlığı da değişik evreler

²⁹ Koçtürk, a.g.e., s. 5

³⁰ 1983 yılında 1 Alman Markı : 95,4 TL idi. (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası 2019) Yine o tarihte Türkiye’de aylık asgari ücret 16.200 TL’dir (KPMG 2019). Yani o dönemde Türkiye’de çalışan bir kişinin aylık maaşı 169,81 Alman Markı olarak hesaplanmaktadır.

³¹ Şen ve Koray, a.g.e., s. 41.

³² Şimdiki adı Hür Demokratik Partisi’dir.

³³ Abadan-Unat, a.g.e., s. 99.

³⁴ Yüksek Seçim Kurulu Seçim Arşivi.

geçirmiştir. Göksu'nun da belirttiği gibi ilk göç tarihinden 1970'li yılların başlarına kadarki süreçte anavatanı geri dönme niyetiyle Almanya'da bulunan döneme birinci dönem; 1970'li yılların ortasından 1980'li yılların ortasına kadar aile birleşimi, adaptasyon – entegrasyon ve ithal gelin-damat gibi nedenlerle Almanya'da kalıcı olmaya yönelik ikinci dönem; 1980'li yılların ortasından itibaren günümüze kadar oluşan dönem de sürekli kalma ve hak arama merkezli üçüncü dönem olarak ele alınabilir.

*“73-74 ekonomik bunalımı ve toplu dönüşlerden sonra yerleşme dönemi yavaş yavaş başlamıştır. 1970'lerin ilk başlarına kadar Türkler'in yerleşme niyetinin pek olmadığını görüyoruz. İşçiler para biriktirip bir an evvel geri dönme niyetindedirler. Genellikle yalnız gelmiş bu işçilerin ilk niyeti, bir ev, bir araba, bir tarla veya planladığı başka bir şeyin parasını biriktirene kadar durmaktır. Ancak daha sonraları Almanya'daki sosyal refah, dönme niyetini belli bir süre etkilemiş ve aile birleşimleri süreci başlamıştır. Aile birleşimleri ve aile oluşumları devri 1980'lerin ortalarına kadar yoğun olarak devam etmiştir. Bundan sonra ise kesin yerleşme niyeti ile orada elde edecekleri haklar için mücadele devri başlamıştır. Seçme seçilme, vatandaşlık, yerli halkla eşit muamele bunlardan bazılarıdır”.*³⁵

2.1. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Vatandaşlık Politikası

Günümüz dünyasında vatandaşlık kavramı çok önemli bir yer tutmakla birlikte aynı zamanda ülkelerin yasalarla koruma altına aldığı bir olgudur. Uluslararası hukuk açısından da vatandaşlık kavramı iki temel prensip üzerine inşa edilmiştir. Bunlardan ilki “kan esası” olarak da bilinen “ius sanguinis”tir. Bu prensipte kişi vatandaşlığı soybağı ile bağlı olduğu anne ile baba sayesinde alır. Yani anne veya babanın vatandaşlığı doğan çocuğun da hakkıdır. Çocuğun nerede doğduğunun bir önemi yoktur.

Vatandaşlık tiplerindeki ikinci tür prensip ise “toprak esası” olarak adlandırılan “ius soli”dir. Bu prensip ile birlikte kişinin doğduğu yer önem kazanmakta, anne ile babanın vatandaşlığının doğrudan bir önemi bulunmamaktadır. Bu prensip bir çok ülkede belli kısıtlarla uygulanmaktadır.³⁶ Modern devletlerde uygulanan vatandaşlık modellerine bakıldığında bir çok devletin bu iki prensibin karışımı bir vatandaşlık sistemi geliştirdiği görülebilir. Belirli durumlarda ülke topraklarında doğmak önem arz ederken, çeşitli durumlarda da kişinin anne ve babasının vatandaşlığı göz önüne alınmaktadır.

³⁵ Göksu, a.g.e., s. 39

³⁶ Vahit Doğan, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2007, 26

Almanya Federal Cumhuriyeti özeline bakıldığında ABD, Kanada, Avustralya gibi toprak esasının temel alındığı göçmen ülkelerinden farklı olarak bir ulus devleti yaklaşımıyla 1913'ten itibaren kan esasını prensibine göre vatandaşlık verdiği görülmektedir.³⁷ Buna göre yabancı uyruklu anne-babanın Almanya'da doğan çocuğu Alman vatandaşı olamamaktadır. Keza bu yasa nedeniyle yıllar boyunca Almanya'da doğan, okula giden milyonlarca genç Almanya topraklarında yabancı olarak kabul edilmiştir. Çifte vatandaşlık hakları da olmamıştır. Kendi ülkelerindeki vatandaşlıklarından vazgeçmeleri halinde ve belirli süre Almanya'da yaşadıkdan sonra Alman vatandaşlığı alabilmişlerdir.³⁸ İşte tam da bu yüzden 21 Mayıs 1999'da Eyalet Meclisi'nde onaylanarak 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren ve kan bağı esasına dayanan eski yasayı bir ölçüde değiştiren bu düzenleme Türk vatandaşları için çok önemlidir.³⁹ Bu yeni düzenlemeyle birlikte *“Yabancı anne ve babanın çocuğu olarak Almanya'da doğan çocuk aşağıdaki koşullarda Alman vatandaşlığını kazanmıştır:*

1. Anne veya babadan biri sekiz yıldır Almanya'da ikamet ediyor ise ve
2. (28.08.2007 itibarıyla) Anne veya babadan birinin süresiz ikamet izni varsa veya İsviçre vatandaşı veya onun aile ferdi olarak Avrupa Topluluğu ve üye devletler ile İsviçre Konfederasyonu arasında imzalanan 21 Temmuz 1999 tarihli sözleşme zemininde serbest dolaşım (BGBI. 2001 II S. 810) hakkına sahipse.”⁴⁰

Bu yeni düzenlemeyle birlikte Türk vatandaşlarının Alman vatandaşı olma yolu açılmış ve günümüzdeki sürece gelinmiştir.

2.2 Entegrasyon Tartışmaları ve Sorunlar

Almanya'ya işçi göçü ile başlayan ve yıllar içerisinde diğer ülkelere de yayılan Türk Dış göçünün gerçekleşmeye başladığı ilk yıllar olan 1960'lı yıllardan itibaren sosyolojik olarak çok ciddi tartışmalara neden olduğu söylenebilir. Her şeyden önemlisi din ve kültür olarak Avrupa yaşam tarzından çok farklı bir yapıda olan Türk işçilerin sosyolojik, kültürel ve dinsel anlamda ciddi problemlerle karşılaştığı ve halen

³⁷ Göksu, a.g.e., s. 159.

³⁸ Barbara Pusch, *Almanya'nın Yarım Yamalak Çifte Vatandaşlık Reformu*, T24 İnternet Gazetesi, 30.12.2014, <https://t24.com.tr/haber/almanyenin-yarim-yamalak-cifte-vatandaslik-reformu,282035>, Erişim Tarihi: 06.06.2019

³⁹ Göksu, a.g.e., s. 159.

⁴⁰ Almanya'nın Türkiye'deki Dış Temsilcilikleri İnternet Sayfası, *Vatandaşlık*, <https://tuerkei.diplo.de/tr-tr/service/-/1514534>, Erişim Tarihi : 04.04.2019

karşılaşmakta olduğu görülmektedir. Bu problemlerin nedenleri özetle Türk toplumunun tarihsel alışkanlıklarında yurtdışına göç etme geleneğinin bulunmaması (koloni kültüründen gelinmemesi), göç eden işçilerin büyük çoğunluğunun eğitim düzeyi düşük, kırsal kökenli ve vasıfsız kişilerden oluşması, kabul eden ülkelerin koyu bir Hristiyan kültürüne sahip olmaları ve karşılarındaki rakamsal olarak giderek artan Müslüman topluma karşı anlayışsız ve empati yoksunluğu ile davranmaları, işçilerin kültürel dışlayıcılığa maruz kalmaları ve kendi haklarını savunacak bir sendikalaşma kültürüne sahip olmamaları sıralanabilir.⁴¹

Tablo 1.Almanya'daki Toplam Yabancı ve Türk Nüfusunun Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Toplam Yabancı	Türkler Toplam
1960	986.200	2.700
1970	2.976.497	469.200
1975	4.089.594	1.077.100
1980	4.453.308	1.462.400
1985	4.378.942	1.400.400
1990	5.342.532	1.694.649
1992	6.495.792	1.854.945
1994	6.990.510	1.965.577
1995	7.173.866	2.014.311
1996	7.314.046	2.049.060
1997	7.365.833	2.107.426
2007	6.744.879	1.713.551
2018	10.915.455	1.443.585

Kaynak: Alman Federal İstatistik Dairesi, Almanya'daki Yabancı Nüfusu, Erişim Tarihi: 06.05.2019

Tablo 1'deki Almanya'daki Toplam Yabancı ve Türk Nüfusunun Yıllara Göre Dağılımı rakamlarından da anlaşılacağı üzere yıllar içerisindeki bu denli yüksek bir nüfus artışı beraberinde dil problemlerinden eğitime, kültürden sosyal faaliyetlere kadar birçok alanda soruna neden olmuştur. Göze çarpan ilk ve temel problem yasa ile belirlenmiş olan aile birleşim problemidir. İlk yıllarda giden Türk işçilere Yunan ve İtalyan işçilerle

⁴¹ Abadan-Unat, a.g.e., s. 80.

yapılan anlaşmanın aksine ailelerini yanlarında götürme izni verilmemiştir. İşçiler “heim” denilen yurt benzeri binalarda konaklamışlardır. Günümüzde “Studentheim” (Öğrenci Yurdu) adı verilen yapılara benzeyen bu binalarda ailelerinden uzak yaşayan işçiler ilk olarak sözleşmelerindeki kalış sürelerini uzatmayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak bu kısa süreli sözleşmeler uygulamada hiçbir zaman karşılık bulamamıştır. Bunun sebebi hem işçilerin birikim yapmadan geri dönmek istememeleri hem de işverenlerin işe uyum sürecini henüz atlatmışken işçilerinden ayrılmak istememeleri olarak gözlemlenmiştir.⁴² Bu süreç içerisinde sürekli olarak Türklerle beraber yaşayan işçiler dil becerilerini geliştirecek ortamı bulamamışlardır. Resmi olarak Almanca dilini öğrenme zorunluluğu da olmadığından işçiler dil konusunda zayıf kalmışlar bu da entegrasyon sürecini ciddi derecede olumsuz etkilemiştir.

Bu süreçte Alman Sosyal Demokrat Partisi önderliğinde Türk işçiler arasındaki dayanışma ve birlikteliği pekiştirmek ve kendi derneklerini kurmaya teşvik etmek amacıyla Türk-Danış örgütü kurulmuştur. Alman Radyo ve Televizyon Örgütü de Türk işçilerin memleketlerinden haber alma isteklerini karşılama amacıyla günlük olarak süresi kısa da olsa Türkçe program yayınlamaya başlamıştır. Tasarrufların Türkiye’ye gönderilmesini sağlamak amacıyla da özel bir işçi döviz kuru kabul edilmiştir.⁴³

1970’li yıllara kadar konuk işçi olarak dile getirilen bu göç süreci zaman içerisinde “kalıcı” bir göç olgusuna dönüşmüştür. Kendi vatandaşlarındaki bu eğilimi fark eden Türk hükümetleri de Avrupalı devletlerle işçilerinin haklarını savunacak bir dizi sosyal güvenlik anlaşmaları imzamışlardır. Bu anlaşmalarla işçiler sağlık bakımı, iş kazaları, sakatlık, ölüm gibi hallerde devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Bu anlaşmalar aynı zamanda doğum, çocuk yardımları, işsizlik maaşı ve emeklilik gibi hakları da beraberinde getirmiştir.⁴⁴

⁴² Abadan – Unat, a.g.e., s. 87.

⁴³ Abadan – Unat, a.g.e., s. 87.

⁴⁴ Abadan – Unat, a.g.e., s. 88

2.3 Yabancı Sorunu

İnsanlık tarihi boyunca “yabancı” korkulan bir kişi veya grup olmuştur. Arap Bedevileri’nin eski bir deyiimi yabancı konusunu şu şekilde anlatır. “Ben kardeşim ile rakibiz. Kardeşim ve ben kuzenimiz ile rakibiz. Kardeşim, ben ve kuzenim komşumuzla rakibiz. Biz hepimiz ise yabancılarla rakibiz”.⁴⁵ Almanya’daki Türk toplumu için en önemli konulardan biri de “yabancı düşmanlığı” konusudur. Yabancı düşmanlığı entegrasyon konusunda zaten tam anlamıyla sınırı geçememiş olan toplumu geriye iten bir güç olarak görülmelidir. Türk işçiler yıllardan beri Almanya’da bir varoluş çabası verirken, Almanya da yabancılarla iç içe yaşama konusunda bir sınav vermektedir.⁴⁶ Tablo 1’de görüldüğü gibi ülke nüfusu içerisinde giderek artan yabancı sayısı Alman toplumunda bir yabancı korkusu ve sonraları ise kısmi seviyede bir yabancı düşmanlığı oluşmasına neden olmuştur. Rakamlara bakıldığında en yüksek nüfusa sahip yabancıların Türkler olduğu düşünüldüğünde bu tepkilerin Türkler odaklı olması şaşırtıcı olmamalıdır.

Daha önce de bahsedildiği gibi tarihi yapısı ve vatandaşlık sistemi gereği esasında bir göçmen ülkesi olmayan Almanya’nın çok kısa süre içerisinde bir anda göçmen ülkesi haline gelmesi bu durumun sosyolojik nedenlerinden biri olarak görülebilir. Nitekim Abadan Unat’ın Nora Roetsel’den aktardığı gibi “1990’da yapılan bir kamuoyu yoklamasında ‘Almanya’da doğmuş ve büyümüş bir Türk sizce Alman sayılır mı?’ sorusuna ancak %34 evet yanıtını vermiştir. Yaş dağılımına bakılınca evet diyenlerin çoğunluğunu (% 46) 16-29 yaşındaki gençler oluşturmuştur”.⁴⁷ Bu araştırma sorusunun cevabı entegrasyon sorunuyla yine doğrudan ilişkilidir. Almanya’da doğup büyüyen, Alman okullarına giden Almanca’yı kendi anadilinden daha iyi konuşan bir bireyi Alman olarak kabul etmeyen bir toplum içerisinde yaşayan bir kişinin psikolojisi de ister istemez olumsuz etkilenmektedir. Nitekim anavatanında da sürekli ikamet etmediği, sosyolojik ortamına alışık olmadığı ve dil becerisi olarak zayıf kaldığı için dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan birey kendini iki toplum arasında bir yerde sıkışmış halde hissetmektedir.

⁴⁵ Bozkurt Güvenç, *The Other - Turks' Quest For Identity & Image*, Alkım Publishing House, 2006, s.40.

⁴⁶ Robin Cohen, *Global Diasporas : An Introduction*, Routledge, 2008, s. 103.

⁴⁷ Abadan – Unat, a.g.e., s. 102-103

Yabancılar karşı 1980’lerde giderek artan olumsuz tutum halk diline de sirayet etmeye başlamıştır. Günümüz futbol maçlarında artık “ırkçı tezahürat” olarak kabul edilen “Türken raus” (Türkler dışarı) ve benzeri ifadeler Türk toplumunu da giderek germeye başlamıştır. Bu aslında birbirini tetikleyen ve çıkmaza sürükleyen bir durumdur. Almanya’daki Türk toplumu kendi kültüründen hiçbir ödün vermeksizin yaşamaya çalıştıkça Alman toplumuyla tam anlamıyla entegre olamamakta ve kopukluklar yaşamaktadır. Alman toplumu da kendi kültüründen farklı gördüğü Türk toplumunu kendi içine kapandıkça daha fazla yadırgamaya ve eleştirmeye başlamıştır. Almanlar Türkler’i bu açıdan eleştirdikçe Türkler kendi içlerine daha fazla kapanmışlardır. Birbirini körükleyen bu kültürel çıkmazın yıllardan beri süre gelen sorunun temelini oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu entegrasyon çıkmazının sonucunda Almanya’da giderek güçlenen aşırı sağcı partiler, söylemleriyle Türk toplumunun tedirginliğini arttırmaktadır. Son 30 yıldan beri yabancıları ülkede istemeyen parti ve grup söylemleri eksik olmamıştır. Öyle ki toplum içerisinde Arapların da karıştığı olaylar doğrudan Türklere mal edilmeye başlanmıştır. Aslında bu istenmeme durumunun Türk toplumunun Türkiye’ye ve Türk siyasetine bakışını etkilediği söylenebilir. Almanya’ya tam manasıyla entegre olamayan Türk vatandaşı, vatandaşı olduğu ve göç etmek suretiyle geldiği ülkeye daha fazla bağlanmıştır.

Yabancı düşmanlığının elbette savunulacak bir tarafı yoktur. Bunun yanında olayın iki taraflı bir olgu olduğu da unutulmamalıdır. Almanya’da yaşayan Türkler (Alman vatandaşı olsun olmasın) resmi istatistiklere göre Almanya’daki yabancılar arasında eğitim seviyesi en düşük topluluğu oluşturmaktadır. 2018 yılının Eylül ayında Frankfurt Eğitim ve Kültür Derneği’nin Fechenheim Eyüp Sultan Camisi ile birlikte düzenlediği Meslek Eğitim Fuarı açılışında konuşan Türkiye Cumhuriyeti Frankfurt Başkonsolosu Burak Karartı “Almanya’da lise bitirme sınavı Abitur’u yapan öğrenci istatistiklerine baktığımızda bu oranın Almanya genelinde yüzde 57, göçmenlerde yüzde 28 iken Türk kökenli gençler arasında sadece yüzde 14 olduğunu görüyoruz. Çok çaba sarf edilmesi gereken bir durum” diye görüş bildirerek durumu özetlemiştir.⁴⁸

⁴⁸ Kazım Doğan, *Eğitimde Düşündüren Rakamlar*, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 28.09.2018, <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/egitimde-dusunduren-rakamlar-almanyada-yuzde-57-gocmenlerde-yuzde-28-turkiye-kokenlilerde-yuzde-14-40970300>, Erişim Tarihi: 02.06.2019.

Bu durumun nedenlerinden en önemlisi ise Türk gençlerinin ebeveynlerinin yeterli derecede Almanca bilmemesi ve evde çocuklarına yeteri kadar eğitim vermemesi olarak görülmektedir. Landshut Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mihri Özdoğan konuyla ilgili Mainburg kentinde Bavyera Türk Akademisyenler Topluluğu'nun kuruluşunun birinci yıl dönümü nedeniyle gerçekleşen sempozyumda Almanya'daki Türk çocuklarının eğitimde başarısız olmalarının iki ana nedeni olduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilkinin anne ve babanın düşük eğitim seviyesinde olmaları olarak ifade ederken ikinci neden olarak ise Almanca'nın yeteri kadar iyi bilinmemesini göstermiştir. Çocukların Alman diline hakim olmaları için olabilecek en erken yaşta kreş eğitimine başlamalarının önemli olduğunu vurgulayan Özdoğan, Alman çocuklarından çok daha geç yaşta kreş eğitimine başlayan Türk çocuklarının gelişim çağında dil becerisi konusunda eksik kaldıklarını, buna ek olarak da evde Almanca konuşulmadığı için Almanca seviyelerinin olması gerekenin altında kaldığını ifade etmiştir.⁴⁹

Gelişim çağında başlayan bu dil problemi de zaman içerisinde giderek derinleşmekte ve sosyal entegrasyon konusunda problemlere neden olmaktadır. Dil ve kültür farklılıkları yabancılaşma konusundaki en önemli etkenlerdir.

⁴⁹ Haberler.com İnternet Sitesi, *Almanya'daki Türklerin Eğitim Sorunları Masaya Yatırıldı*, 15.06.2015, <https://www.haberler.com/almanya-daki-turklerin-egitim-sorunlari-masaya-7417568-haberi/>, Erişim Tarihi : 09.09.2019

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARI ve TÜRKİYE SEÇİMLERİ

Almanya'daki Türk vatandaşlarının Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışlarını anlamak için öncelikle demokrasi, seçim, seçmen davranışı gibi temel kavramlara hakim olmak gerekmektedir. Tezin ikinci bölümünde Almanya'daki Türk vatandaşlarının oy verme hakkını ne zaman elde ettiği ve seçimlerdeki oy verme davranışları analiz edilecektir.

1.DEMOKRASİ VE SEÇİM

Demokrasi temelde iki değişik anlamda incelenmektedir.

a) Normatif Demokrasi:

Etimolojik anlamıyla demokrasi, eski Yunancada “halk” anlamına gelen demos ve “yönetmek” anlamındaki kratos kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuş ve “halkın yönetimi” olarak tanımlanmıştır. Normatif demokrasi teorisi demokrasiyi bu etimolojik anlamıyla açıklamaya çalışır. Bu manada normatif demokrasi bir ideali simgeler. Halkın tam anlamıyla istediğinin gerçekleşmesidir. Her ne kadar Yunan şehir devletlerindeki az nüfusun da etkisiyle birebir katılımlı demokrasi anlayışı halkın sorunlarını siyasi arenaya iletmiş gibi görünse de, o dönemdeki temsilcilerin halkın içinden insanlar olup olmadığının tartışmalı olması normatif demokrasinin hiçbir şekilde gerçekleşmediğinin bir örneğidir. 1864 yılında Abraham Lincoln'ün “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” şeklinde tanımladığı demokrasi günümüz siyasal sisteminin en temel aktörlerindendir.⁵⁰ Normatif demokrasi anlayışı günümüzde uygulanabilir değildir. Demokrasi normatif perspektifte esas alınırsa yeryüzünde demokratik bir rejimden söz etmek de mümkün olmayacaktır. Bu yüzden ampirik demokrasi teorisi ortaya atılmıştır.⁵¹

⁵⁰ Andrew Heywood, *Siyaset*, Adres Yayınları, Ankara, 2011, s.102.

⁵¹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş - Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2012, s. 103.

b) Ampirik Demokrasi:

Kemal Gözler'in Dahl'dan aktardığı şekilde ampirik demokrasi *“ideal anlamda demokrasiyi değil, bu ideale kaba taslak yaklaşan gerçek demokrasileri esas alır. Demokrasinin tanımı konusunda olması gerekene değil olana bakar. Demokratik olarak kabul edilen mevcut rejimlerin ortak özelliklerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaya çalışır. Bu tür demokratik rejimlerin özelliği, ‘tam bir demokratik duyarlılık değil, nispeten çokça bir yurttaş grubunun uzun bir zaman boyunca arzularına cevap verebilmesidir. Bu tür rejimlere, onları ideal demokrasilerden ayırt etmek için poliarşi ismi verilmiştir”*.⁵²

Demokrasinin uygulanması için gereken enstrüman olan seçim ise halkın kendini yönetecek olan erki birden fazla alternatif içerisinde belirli aralıklarla seçip yönetime getirmesine yarar. Seçimlerin de demokratik olarak gerçekleşmesi gerekir. Sadece halkın gözündeki meşruiyetini kazanmak için seçim varmış gibi yapılan seçimlere sahte seçimler denir. Bu tip seçimlerde ya tek aday vardır ya da yönetimdeki kişi, diğer adayları veya halkı tehdit yoluyla sindirir, dolayısıyla seçimin eşitliği söz konusu değildir. Saddam Hüseyin'in Irak'ı, günümüz Suriye'si ve çeşitli Afrika ülkeleri bu tip seçimlerin yapıldığı ülkelere örnektir.⁵³

Akgün kitabında bir seçimin demokratik olması için hangi kriterlere sahip olması gerektiğini aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

- *“Tüm yetişkin nüfus seçimlerde oy kullanma hakkına sahip olmalıdır.*
- *Seçim daha önceden belirlenen dönemlerde düzenli olarak yapılmalıdır.*
- *Ülkedeki hiçbir grubun siyasal parti kurması ve seçimlerde aday göstermesi engellenmemelidir.*
- *Yasama meclisindeki her bir sandalyenin sahibi ancak ve ancak seçimle belirlenmelidir.*
- *Seçim kampanyalarının yönetim süreci oldukça adaletli olmalıdır. Adayların kendi görüşlerini ve vasıflarını halka açıklamaları ve seçmenlerin de bunların tartışmaları, ne hukuk ne şiddet ne de korkutma yoluyla engellenmemelidir.*

⁵² Gözler, a.g.e., s.104

⁵³ Birol Akgün, *Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Nobel Yayın Dağıtım, Baskı 2, Ankara, 2007, s. 6

• *Oy verme özgürce ve gizlilik içinde gerçekleşmeli; oylar dürüstçe sayılıp tutanağa geçirilmeli ve yasaların gerektirdiği en çok oyu alanlar, kendi dönemleri yeni bir seçimle bitene kadar, seçildiği makamda kalabilmelidirler.”⁵⁴*

Pratik siyasi hayatta yukarıdaki şartların her zaman sağlanması mümkün olmamaktadır. Örnek vermek gerekirse seçim kampanyalarına ayrılan bütçeler ve kitle iletişim araçları çoğu zaman her partiye eşit şekilde dağıtılamamaktadır. Bunun yanında insanların en büyük bilgi kaynağı olan medya da çoğu zaman nesnel ve tarafsızlık konusunda eşit davranmamaktadır.

Yine Gözler’in kitabında demokrasinin tam manada demokrasi olabilmesi için altı şart sıralanmıştır.

- “1) Etkin siyasal makamlar seçimle iş başına gelmelidir.
- 2) Seçimler düzenli aralıklarla tekrarlanmalıdır.
- 3) Seçimler serbest olmalıdır.
- 4) Birden çok siyasal parti var olmalıdır.
- 5) Muhalefetin iktidar olma şansı mevcut olmalıdır.
- 6) Temel kamu hakları tanınmış ve güvence altına alınmış olmalıdır.”

Bu altı temel şart her ne kadar basit ve ilkel görünse de Lijphart’a göre bu temel şartları İkinci Dünya Savaşı’ndan beri kesintisiz yerine getirmeyi başaramış sadece yirmi bir ülke vardır.⁵⁵ Dolayısıyla seçimleri incelerken demokrasi ilkesi temel alınmalıdır fakat demokratik seçimlerin bile kendi içindeki yapısında bazı eşitsizlikler mümkün olabilmektedir. Çalışmanın konusu seçim sistemleri ve yapısı olmadığı için seçim konusunda daha fazla kavramsal detaya girilmeyecektir. Oy kullanma hakkı, seçim ve seçim sistemleri başlı başına bir çalışma konusuyken son yıllarda seçmen davranışı başlığı altında yeni bir çalışma alanı ortaya çıkmıştır. Bu tezin ana temasını bu kavram oluşturmaktadır.

⁵⁴ Akgün, a.g.e., s.7-8.

⁵⁵ Gözler, a.g.e., s. 104-105

2.SEÇMEN DAVRANIŞI VE SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Demokrasinin gelişimi ile birlikte seçimlerin incelenmesi ve yorumlanması önem kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda son 50 yılda Amerikan akademik dünyasında siyaset psikolojisi adı altında yeni bir bilim dalı ortaya çıkmıştır. En genel anlamda siyaset psikolojisi; siyasal kararları psikoloji bilimiyle açıklamaya çalışan disiplinler arası bir bilimdir. Alan; adından anlaşılacağı üzere salt siyaset bilimi ve psikoloji ile bütünleşik değildir. Sosyoloji, kamu yönetimi, ceza hukuku, antropoloji gibi birçok disiplinle iç içedir.⁵⁶ Tanım kısa ve anlaşılır gibi görünse de hangi davranışın siyasal olduğu konusu tam belirgin olmayabilir. Bunun en önemli nedeni insan davranışını açıklamanın zorluğudur. Dolayısıyla alan psikolog ve siyaset bilimcilerin ortak ilgi alanına giren ırkçılık, etnik şiddet, iç savaş ve terörizm gibi olumsuz süreçleri kapsadığı gibi oy verme davranışı gibi barışçıl siyasal yönelimleri de inceleme imkanı vermektedir.⁵⁷ Bu anlamıyla siyaset psikolojisi; toplumu oluşturan bireylerin neden olduğu siyasal her türlü olaya salt siyasi teorik çerçeveden bakmak yerine insanı anlayarak bir yorum getirme bilimidir.⁵⁸ Bu, insanların dünyayı daha iyi kavramasına, olayların neden-sonuç ilişkisini daha iyi kurmalarına yardımcı olmaktadır.

Bu çalışma geniş yelpazeli bir alan olan siyaset psikolojisinin seçmen davranışı, oy verme davranışı ya da seçmen psikolojisi olarak tanımlanabilecek bölümüyle ilgilidir. Dolayısıyla çalışmanın bundan sonraki kısmı doğrudan seçmen davranışı konusuna odaklanacaktır.

2.1 Seçmen Davranışı

Dünyadaki demokratikleşme hareketi ve siyasal katılım oranı arttıkça özellikle siyasal partilerin seçmenlerin hangi kriterlere göre oy verdikleri konusundaki merak ve araştırması artmıştır. Seçmen neye göre oy verir? Hangi şartlarda tercihi değişir? Ya da

⁵⁶ Martha L. Cottam, Elena Mastors, Thomas Preston, Beth Dietz, *Siyaset Psikolojisine Giriş*, BB101 Yayınları, Ankara, 2017, s. 19.

⁵⁷ Hayrettin Özler, *Siyaset Psikolojisi*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014, s. 1-2.

⁵⁸ Cottam, a.g.e., s.19.

tercihini değiştirmek mümkün müdür? Bu gibi sorular bir yandan siyasal pazarlamacıların bir yandan da siyasetçilerin sordukları temel sorular olmuştur. Bir seçimi kaybeden siyasi parti seçimi neden kaybettiği ile ilgili durum değerlendirmesi yaparken verdiği mesajların halk tarafından ne kadar anlaşıldığını ya da kabul gördüğünü tespit etmeye çalışır. Bu tespit sürecinde seçmen davranışının parametreleri kullanılmaktadır. Aynı durum seçimi kazanan siyasi partinin bir sonraki seçime hazırlık süreci içinde neyi nasıl başardığını anlaması açısından geçerlidir. İnsanı temel alan bir bilim olduğu için siyaseti ve siyasal davranışı etkileyen çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Kültürel, sosyo-ekonomik, ekonomik, dinsel, demografik, sosyolojik ve psikolojik bir çok faktörü içerisinde barındıran seçmen davranışını incelerken tarihsel süreçte ortaya atılan üç temel teorik yaklaşım dünya genelinde kabul grmştir.⁵⁹ Nitekim bu ekoller yukarıda sözü geçen faktörlerin bir veya bir kaçının birleşimiyle oluşmuştur.

2.1.1 Columbia Ekolü (Sosyolojik Yaklaşım)

Seçmen davranışı ile ilgili teorik yaklaşımlardan ilki olan ve Columbia niversitesi'ndeki sosyal bilimciler tarafından ortaya atıldığı için Columbia Ekolü olarak bilinen bu yaklaşımda seçmenlerin siyasi parti eğilimlerinin değişmez derecede sabit olduğu ve partileriyle aralarında bir kimlik bağı oluşturdukları ne sürülmektedir.⁶⁰ Temelde seçmenin bulunduğu sosyolojik sınıfın kendi siyasal kimliğinde belirleyici olduğu ve bu doğrultuda oy verdiği (kendine yakın hissettiği) partinin değişmediği düşünülmektedir.⁶¹ Bu noktadan hareketle Columbia Ekolü yani sosyolojik yaklaşım teorisi perspektifinde oy verme davranışı sergileyen bir seçmen için seçim propagandalarının bir faydası olmayacaktır. Birey ait olduğu sosyal sınıfın politik görüşüyle oy vereceği için seçim kampanyalarından etkilenmeyecektir.⁶² Bu kavram halk dilinde partililik olarak da bilinen kavramdır. Bununla birlikte, bu teori seçmenlerin kişilik özelliklerinin veya ülkede gerçekleşen siyasi-ekonomik kriz ortamlarının siyasi

⁵⁹ Erdoğan Teyyare, Mehmet Avcı, *Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: 2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak İli rneği*, Research Journal of Politics, Economics and Management, 2016, s. 51-76.

⁶⁰ Akgün, a.g.e. s. 27

⁶¹ Max Visser, *Five Theories of Voting Action: Strategy and Structure of Psychological Explanation*, Twente University Press, 1998, s. 27.

⁶² Mutlu Yıldırım, *Parti Aday Tercihlerinin Seçmen Davranışına Etkisi : 2009 Yerel Seçimleri Uşak İli rneği*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 17, 2014, s. 17.

seçimleri üzerindeki etkisini açıklamamaktadır. Örneğin; İngiltere’de 1997 seçimlerinde tarihte ilk defa İşçi Partisi, taban seçmeni olan işçi sınıfından, işçi olmayan sınıfa göre daha az oy almıştır.⁶³ Teorinin eleştirisi sayılabilecek bir başka örnek de Türkiye’de yoksulların veya işçi kesiminin oy verdiği tek bir partinin olmaması veya zengin-elit kesimin tercih ettiği homojen bir elitist partinin olmaması sosyolojik modeli çürüten bir başka durumdur.⁶⁴

2.1.2. Michigan Ekolü (Psikolojik Yaklaşım)

1950’li yıllarda Amerikan Michigan niversitesi bünyesinde faaliyetlerine başlayan Ulusal Seçim Araştırmaları Merkezi’ndeki bir grup sosyal bilimcinin yayınladığı ve seçmen psikolojisi teorilerinde çığır açan Amerikan Seçmeni isimli çalışma bu ekolün doğuşu olarak kabul edilir. Akgün’n de aktardığı gibi “*Bu model gruplar yerine bireyler üzerinde odaklandı ve seçmenlerin küçük yaşlarda ailelerinin ve çevrelerinin etkisi altında gerçekleşen siyasal sosyalleşme sürecinde kazandıkları siyasal tutumlar ve ideolojik yönelimlerin ileriki yaşlarda onların parti tercihi üzerinde son derece etkili olduğunu vurguladı*”⁶⁵. Siyasi literatüre “parti kimliği” terimini kazandıran bu modelde bireylerin küçüklükten itibaren ailenin etkisiyle belli partiye yakınlık duyduğu ve bu duygusal bağın hayat boyu devam ettiği varsayılır. İki teoride de temelde seçmenlerin parti tercihlerinin sabit olduğu düşünülmesine rağmen bu teoriyi Columbia Ekolü’nden ayıran en önemli fark bir tarafta bireyin değişmez tercihini belirleyen faktör bulunduğu ekonomik veya kültürel sınıf iken, bu ekolde faktör bireyin ailesinin etkisiyle gelişen psikolojik kişiliğidir.

Bu ekol hakkında da 1970’li yıllardan sonra tartışmalar başlamıştır. Nitekim 1970’li yılların dünya siyasetinde uzun yıllar boyunca siyasete egemen olan majör partilerinin yerini yeni kurulan partilerin alması, bu partilerin başarı göstermesi ve bunun yanında ailelerinden bağımsız oy tercihinde bulunan veya hiç oy kullanmayan seçmen sayısının artması bu tartışma konularının nedenlerindendir. Türkiye özelinde bakıldığında her ne kadar siyasal İşlam partilerinden Refah Partisi’nin devamı olarak kabul edilse de

⁶³ Heywood, a.g.e., s. 313.

⁶⁴ Ateş İlyas Başsoy, *AKP Neden Kazanır? CHP Neden Kaybeder?*, Pegasus Yayınları, 2012, İstanbul, 170.

⁶⁵ Akgün, a.g.e., s. 28

sonuçta yeni kurulmuş bir parti olan ve kendisini RP'den ayrı bir yere konumlandıran AKP'nin 2001 yılında toplumun her kesiminden destek alarak iktidara gelmesi bu ekolü desteklemeyen seçmen davranışlarına örnektir. Dolayısıyla ailenin önemli bir etken olduğu tartışılmaz bir gerçek olsa da tek başına kişinin siyasi tercihini belirleyen yegane etkindir demek doğru olmayacaktır.

2.1.3 Rasyonel Seçim Ekolü

Bireylerin kendi çıkarları ve menfaatleri doğrultusunda hangi parti daha iyi bir gelecek sunuyorsa o partiye oy verdiklerini savunan Rasyonel Seçim Ekolü'nün bir diğer adı da Ekonomik Yaklaşım Modelidir. *“Downs'un 1957'de yayınlanan Demokrasinin Ekonomik Teorisi adlı ünlü çalışmasında belirttiği gibi her bir vatandaş oyunu, kendisine diğer bütün partilerden daha fazla fayda sağlayacağına inandığı partiye verir”*⁶⁶. Bu yaklaşımın temelinde yatan; partilere körü körüne bir bağın olmaması anlayışıdır. Seçmen bir sonraki seçim döneminde yeni seçim vaatlerine veya geçmişteki vaatlerin gerçeğe dönüştürülme oranına bakarak daha önce oy vermiş olduğu partiden başka bir partiye oy verebilir veya aynı partiyi tekrar seçebilir. Temel iktisat varsayımlarından biri olan bireylerin rasyonelliğine dayanan bu ekolde bireylerin ekonomik hayatlarındaki karar süreçlerinde faydalarını en üst seviyeye, maliyetlerini de en alt seviyeye indirecek şekilde davrandıklarını öne sürer. Bu doğrultudan bakıldığında seçmenler için işsizlik, ekonomik büyüme, enflasyon gibi ekonomik değerler seçmenlerin oy davranışında doğrudan rol oynamaktadır.⁶⁷ Bu ekol ideolojiden bağımsız salt pragmatik bir anlayışı benimsediği için yine tam anlamıyla yeterli bir teori olarak değerlendirilmemektedir.

2.1.4 Almanya'daki Türk Seçmenin Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

Yukarıda incelenmiş olan üç temel teori de seçmenleri tam anlamıyla açıklama da yeterli olmamaktadır. Hele ki yurtdışında yaşayan ama vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu ülkenin seçimlerine oy veren seçmenler için bu üç teori de tam anlamıyla geçerli olmamaktadır. Bu üç teoride de seçmen seçimin sonucundan kaynaklanan toplumsal,

⁶⁶ Akgün, a.g.e., s. 29-30.

⁶⁷ Teyyare ve Avcı, a.g.e., s. 54.

ekonomik ve siyasal gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. Oysa ki yurtdışında yaşayan bir seçmen ikamet etmediği ülke için kullandığı oyun siyasi, ekonomik ve toplumsal sonucunu dolaylı yoldan hissetmektedir.

Yeni bir teori yaratmak kolay olmadığı gibi bu çalışmanın da konusu değildir fakat ülkelerdeki seçmenlerin seçmen davranışını incelerken sadece bir teoriyi tüm seçmenler için geçerli saymamak gerekir. Teorilerde görüldüğü gibi ülke içinde bir çok farklı seçmen tipi vardır ve aynı seçimde bir kısım seçmen Michigan Ekolüne göre oy verirken bir kısım seçmen de Rasyonel Seçim Ekolü ile oy kullanmış olabilir. Dolayısıyla yeni bir ekol yaratmaktan ziyade seçmenleri tek bir teoriyle değil karma bir teoriyle incelemekte fayda görülmektedir.

Türkiye seçimlerini bu ekollerle açıklamak pek mümkün olmamaktadır. Zira Türk seçmeninin seçmen davranışı bu üç ekolü de tam manasıyla karşılamamaktadır. Bunun ilk nedeni ülkeye demokrasinin nasıl geldiğiyle alakalıdır. Batılı devletlerde demokrasi için savaşlar verilmişken, Türkiye’de vatan toprakları için bir bağımsızlık savaşı verilmiş ve sonrasında imparatorluk yerine bir Cumhuriyet kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde gerçekleşen bu dönüşüm ile birlikte Mustafa Kemal Atatürk demokrasiyi Türk halkına armağan etmiştir. Dolayısıyla halkın demokrasinin tam olarak ne olduğunu bilmemesi tarihsel demokratik gelişimin zayıf noktalarından biridir.

2.1.4.1. Duygusal Faktörler

Çoğu araştırmacı seçmen davranışını etkileyen faktörleri incelerken kültürel, sosyal, sosyo-ekonomik, cinsiyet, demografik vb bir çok parametre ile inceledikleri insan tiplerini çeşitlendirme yöntemini seçmektedirler. Her ne kadar izlenen yöntem yanlış olmasa da faktörleri bir noktada kısıtlamak analiz veya yorum yapma kabiliyetini arttıracaktır diye düşünülmektedir. Diğer kaynaklarda bugüne kadar araştırmacıların sözünü etmediği “duygusal faktörler” kişilerin oy verme tercihlerinde oy verdikleri partinin liderine duydukları duygusal yakınlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı cinsiyetten, farklı sosyo-ekonomik yapılardan ve şehirlerden gelen insanları peşinden sürüklemeyi başarabilen bir liderin seçmeniyle bir şekilde kurduğu duygusal bağ, seçmenin oy tercihine etki ettiği düşünülmektedir. Seçmenin ideolojiden bağımsız olarak lidere duyduğu duygusal yakınlık onu belki de ideolojik olarak yakın olmadığı bir partiye

oy verme sürecine sürükler. Duygusal faktörlerin etkisiyle oy veren bir seçmen oy verdiği liderin siyasi arenadan ayrılmasından sonra o liderin zamanında başında olduğu siyasi partiye oy vermeyebilir. Turgut Özal'ın veya Bülent Ecevit'in vefatlarından sonra partilerinin oylarının düşmesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Almanya'daki Türklerin Erdoğan'a verdiği desteği Deutsch Welle Türkçe'ye değerlendiren TAM Türkiye Koordinatörü Gülay Kızıloacak, "Almanya'ya Türkiye'nin kırsal bölgelerinden gelen, eğitim düzeyi yüksek olmayan, dindar ve geleneksel değerlere bağlı kesimin önemli bir bölümünün AKP'nin seçmeni olduğuna dikkat çekmiştir. Almanya'da yaşayan Türklerin bu muhafazakâr değerleri genç kuşaklara da aktardığını belirten Kızıloacak, kendilerini Alman toplumuna ait hissedemeyen bu gençlerin Türkiye ve kendilerine sahip çıktığı duygusu veren Erdoğan'a yöneldiği görüşünü savunmuştur. Aynı gazeteye mülakat veren, Hamburg'daki Protestan Yüksekokulu'nda Türkiye ve göç konularında çalışmalarını sürdüren Yaşar Aydın ise Almanya'daki Türklerin Erdoğan'ı seçiyor oluşunun birçok farklı nedeni olduğunu belirtmiştir.

Konuyla ilgili olarak DW Türkçe'ye konuşmuş olan Aydın, "16 yıldır iktidarda bulunan Erdoğan'ın gözönündeki bir siyasetçi olması ve Almanya'daki Türkler tarafından tanınıyor olması önemli bir etken" ifadelerini kullanmıştır.

Aydın'a göre, Recep Tayyip Erdoğan'ın iktidara gelişiyle birlikte Türkiye'de ekonomik bir değişim yaşandığını düşünen Almanya'daki Türkler, 16 yıl öncesiyle günümüzü karşılaştırıyor ve oylarını Erdoğan'dan yana kullanıyorlar.

Aydın ayrıca, Almanya'daki Türklerin Almanya'daki siyasilerin Erdoğan'a yönelik eleştirilere karşı birlik duygusu geliştirdiklerini ve sahiplenme yaşadıklarını da söylemiştir. Bu sahiplenme duygusunun da Erdoğan'ın aldığı oyları etkilediğini sözlerine eklemiştir.

Öte yandan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'de hukuk devleti ilkelerine uyulmadığı ve demokratik uygulamalardan uzaklaşıldığı gerekçeleriyle Almanya'da oldukça eleştiriliyor. Aydın'a göre Almanya'daki Türkler bu durumun farkında ve Türkiye'nin demokrasiyi rafa kaldırmasını istemiyorlar. Aydın'a göre

Almanya'daki Türkler, Türkiye'de yaşanan demokrasi dışı gelişmelerin "Türkiye'nin bekası için gereken geçici ve zorunlu bir süreç" olduğunu düşünüyorlar.

Yaşar Aydın, aksi şekilde Almanya'daki Türklerden Erdoğan'a muhalif olanlar arasında, hiç de demokrat sayılamayacak türde insanların bulunduğunu da belirtmiştir. Bununla beraber, Türkiye'de birçok kesimin iddia ettiği üzere Almanya'da AK Parti'ye oy veren tüm kesimin "Almanya'ya uyum sağlayamadığı" düşüncesinin de kesinlikle yanlış olduğunun altını çizmiştir.⁶⁸

2.1.4.2. İdeolojik Faktörler

Almanya'daki Türk Seçmenin seçmen davranışını etkileyen faktörlerden bir diğeri ideolojik faktörlerdir denebilir. Michigan Ekolü'nün temel teorisi olan "parti kimliği" tanımıyla doğru orantılı olmakla birlikte çalışmada ifade edilen ideolojik faktör kişinin hangi sosyo-ekonomik yapıdan gelirse gelsin oy tercihinin ideolojik olarak yakın bulduğu partiye oy verdiği prensibine dayanmaktadır. Bu faktörün duygusal faktörler olarak belirtilen faktörden farkı ise lider odaklı değil siyasi parti odaklı oluşudur. Parti lideri kim olursa olsun yıllar içerisinde aynı partiye oy veren seçmenin oy verme davranışı ideolojik bir yaklaşım olarak yorumlanabilir. Mahmut Lıcalı'nın 9 Aralık 2018 tarihli haberinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin yaptırdığı bir ankette "Yeni seçimde adaya göre mi parti kimliğine göre mi oy kullanacaksınız" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde CHP tabanının parti kimliğine en çok önem veren parti olduğu görülmüştür.⁶⁹ Bu anketin bu sorusunun yorumu olarak CHP seçmeni ideolojik faktörlerden etkilenmektedir denebilir. Almanya'daki Türk seçmenin ideolojik faktörlerden etkilenip etkilenmediğini kestirmek şu aşamada zordur. Bunun nedeni karşılaştırılacak seçim sayısının seçime katılan liderler açısından yetersiz olmasıdır. Bugüne kadar ki seçimlerde Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'yi tercih etmiş olan topluluk, Erdoğan'ın olmadığı bir seçim ortamında da AKP'yi tercih edecek mi, henüz bilinmemektedir.

⁶⁸ Jülide Danışman, Deutsche Welle Türkçe, "Almanya'daki Türkler Neden Erdoğan'ı Seçiyor", 25.06.2018, <https://www.dw.com/tr/almanyadaki-t%C3%BCrkler-neden-erdo%C4%9Fan%C4%B1-se%C3%A7iyor/a-44394676>, Erişim Tarihi: 25.10.2019

⁶⁹ Mahmut Lıcalı, "CHP tabanı partisine bağlı", Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 09.11.2019, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1164297/CHP_tabani_partisine_bagli.html, Erişim Tarihi: 22.10.2019

2.1.4.3. Rasyonel Faktörler

Rasyonel faktörler denildiğinde akla ilk gelen faktör bileşeni ekonomik kaygılar olmaktadır. Bu ilk aşamada her ne kadar doğru olsa da salt olarak seçmen davranışını açıklayamamaktadır. Partinin sosyal ve kültürel vaatleri de seçmenin akılcı (rasyonel) bir tercihte bulunmasında etkili olabilmektedir. Rasyonel Seçim Ekolü bu anlamda bu başlığın altında düşünülebilir. Seçmen vaatlere göre oy verir ve partiyi iktidara getirir. İktidara gelen parti veya lider görev süresi boyunca seçmene vaat ettiklerini gerçekleştirdiği oranda bir sonraki seçimde oy alır veya oy kaybeder. Bu seçmen tipi genel olarak ekonomik, sosyal ve dinsel vaatleri önemsemektedir.

3.ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARININ TÜRKİYE SEÇİMLERİNDEKİ TERCİHLERİ

Yukarıdaki bölümlerde seçmen davranışı, seçmen psikolojisi gibi kavramlar incelenmeye çalışılmıştır. Önceki bölümlerde sözü geçen seçmen davranış modelleri olan gerek Sosyolojik Yaklaşım Modeli (Columbia Ekolü) gerek Sosyo-Psikolojik Yaklaşım Modeli (Michigan Ekolü) gerekse Ekonomik Yaklaşım Modeli (Rasyonel Seçim Modeli) görüldüğü üzere seçmen davranışını konu alırken vatandaşların yaşadıkları devlet üzerindeki oy verme tercihlerini incelemektedir. Bununla birlikte tezin başlığı olan “Almanya’daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki Seçmen Davranışı” konusu çok daha karmaşık olmakla birlikte bu modellerin tam anlamıyla cevaplayamadığı bir sorunsaldır. Bu çıkarımın nedeni, tüm bu ekoller seçmen davranışını vatandaşların oy eğilimlerinin yaşadıkları devletteki ideolojik, sosyal ve ekonomik beklentileri doğrultusunda değiştiğini belirtirken, bu ekoller tezin konusu olan Almanya’daki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türkiye Seçimlerindeki Seçmen Davranışı’nı ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörleri açıklamaya tek başlarına yeterli olmamaktadırlar. Bu yetersizlikten ötürü çalışmada Almanya’daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışını etkileyen faktörler literatürden farklı olarak tasnif edilmiştir.

Başka bir ülkede ikamet eden, çalışan ve vergi veren bir vatandaşın vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletin yönetimine olan müdahalesi yıllardır bir tartışma konusu olmuştur. Her ne kadar bu durum vatandaşlık hakkının en temel maddesi olsa da esasında devletlerine dışarıdan bakan bir göz konumunda olan bu vatandaşlar hangi partiye oy

vereceklerine nasıl karar vermektedirler? Tezin konusu bu temel soru üzerine kurulmuştur ve bu bölüme kadar yapılan açıklamalar bu sorunun cevabına zemin hazırlamak için verilmiştir. Bu soru sorulurken de bir örnek ile yola çıkılmış ve Türkiye Cumhuriyeti toprakları dışında en yüksek sayıda Türk vatandaşının bulunduğu ülke olan Almanya özelinde bir araştırma yoluna gidilmiştir.

Abadan- Unat'ın IDEA'dan aktardığı gibi “Yurtdışında oy kullanma, “bir ülkenin, geçici ya da sürekli olarak ülke dışında yaşayan seçmen kitlesinin bir kısmının ya da tümünün oy hakkını ülke toprakları dışından kullanmasına imkan tanıyan kanun hükümleri ve usuller olarak ifade edilmektedir”.⁷⁰ Öncelikle bilinmelidir ki, yurtdışında oy verme işlemi yeni bir uygulama değildir. Her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67. Maddesine göre 18 yaşını doldurmuş her Türk vatandaşı, seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahip olsa da yurtdışında ikamet eden vatandaşlar uzun yıllar bu haklarından yararlanamamışlardır.⁷¹ YSK'nın Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanunu'nun 6. Maddesine yaptığı bir ekleme ile yurtdışında yaşayan vatandaşların oy kullanmaları ile ilgili engel 1987 yılında “Seçimler ve Seçmen Kütükleri Kanunu”nda yapılan bir değişiklikle kaldırılmıştır. Bu değişikliğe rağmen yurtdışında yaşayan vatandaşlar Türkiye seçimleri için oylarını sadece sınır kapılarında kullanabilmişlerdir.⁷² Bu vatandaşların oy kullanmak için Türkiye'ye gelme zorunlulukları teorik olarak yurtdışından oy kullanma mantığıyla bağdaşmamıştır.⁷³

Daha sonraki yıllarda 298 sayılı kanuna gelen birçok değişiklikle sonunda yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının bulundukları ülkelerdeki seçim merkezleri veya temsilciliklerde oy vermelerinin önü açılmıştır. Çalışmanın konusu olan Almanya'daki Türk nüfusunun da oy verme serüveni bu şekilde gözlemlenebilir hale gelmiştir. 2012'de yapılan son değişiklikle birlikte yurtdışındaki Türk vatandaşlarına ikamet ettikleri ülkelerde oy kullanma hakkı tam manasıyla verilmiştir.⁷⁴ Bu değişikliğe rağmen çeşitli

⁷⁰ Abadan-Unat, a.g.e., s.16

⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnternet Sitesi, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=67, Erişim Tarihi : 09.06.2019

⁷² Alisait Yılın, *Yurt Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Oy Kullanma Serüveni*, Gazete Duvar İnternet Sitesi, 07.06.2018, <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2018/06/07/yurt-disinda-yasayan-turkiye-cumhuriyeti-vatandaslarinin-oy-kullanma-seruveni/>, Erişim Tarihi: 10.06.2019

⁷³ Abadan – Unat, a.g.e., s. 16.

⁷⁴ Seçimler ve Seçmen Kütükleri kanununda yapılan değişiklik No. 6304, Mayıs/2012

seçim güvenliği nedenleri gösterilerek yurtdışındaki temsilciliklerde kullanılabilen ve sonuçları gözlemlenebilen ilk seçim 10 Ağustos 2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı seçimi olmuştur. O tarihten günümüze Almanya’daki ve aslında diğer ülkelerdeki Türk vatandaşları sırasıyla 2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 7 Haziran 2015 25. Dönem ve 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi, 16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Halkoylaması ve 24 Haziran Cumhurbaşkanlığı ve 27. Dönem Milletvekili Seçimi’nde Almanya’da oy kullanabilmişlerdir.

Aşağıda verilen tablolardaki ülkeler ve Almanya’daki seçim merkezleri en fazla Türk nüfusunun yer aldığı ülkelerden ve bölgelerden seçilmiş, daha sonraki seçimlerle de emsal olması açısından aynı yerler diğer sonuçlarda da gösterilmiştir.

3.1 Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçimi

2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ait resmi rakamlar ve istatistikler Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4’te verilmiştir. Tablolar oluşturulurken şu hususlar dikkate alınmıştır.

- 1) Her seçim sonucu  tablo ile açıklanacaktır.
- 2) Her seçim sonucunun ilk tablosunda kayıtlı seçmen nüfusunun en yüksek olduğu 10 ülke belirlenecek ve bu ülkelerdeki seçim sonuçları listelenecektir.
- 3) Her seçim sonucunun ikinci tablosunda kayıtlı seçmen nüfusunun en yüksek olduğu Almanya’daki seçim merkezleri belirlenecek ve bu merkezlerdeki seçim sonuçları listelenecektir.
- 4) Her seçim sonucunun üçüncü tablosunda genel seçim sonuçlarıyla Almanya’daki seçim sonuçları gösterilecektir.

Tablo 2. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanı Seçiminde Yurtdışındaki Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülkeler	Recep Tayyip Erdoğan (%)	Selahattin Demirtaş (%)	Ekmeleddin İhsanoğlu (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı		Katılım oranı (%)
Almanya	68.63	7.63	23.74	1.383.040	112.705		8.15
Fransa	66.02	18.71	15.27	298.839	24.970		8.36
Hollanda	77.95	3.96	18.09	240.315	17.338		7.21
Belçika	69.85	9.09	21.07	127.514	8.067		6.33
Avusturya	80.17	4.90	14.93	105.478	10.507		9.96
KKTC	54.85	8.12	37.02	92.171	11.144		12.09
İsviçre	39.62	28.49	31.89	88.748	8.790		9.90
ABD	15.91	6.21	77.88	88.555	10.450		11.80
İngiltere	23.53	26.74	49.72	79.614	5.105		6.41
Avustralya	56.35	9.12	34.53	40.406	4.254		10.53

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 3. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanı Seçiminde Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Oy Dağılımı

Ülke ve Şehirler	Recep Tayyip Erdoğan (%)	Selahattin Demirtaş (%)	Ekmeleddin İhsanoğlu (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Geçerli sayılan oy sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	68.63	7.63	23.74	1.383.040	112.705	111.933	8.15
Berlin	54.43	10.96	34.61	140.521	11.133	11.067	7.92
Düsseldorf	72.72	6.87	20.41	254.886	23.739	23.517	9.31
Essen	79.44	5.31	15.25	214.561	17.692	17.589	8.25
Frankfurt	64.48	9.43	26.10	190.933	17.326	17.202	9.07
Hannover	65.76	10.3	23.94	182.493	10.223	10.167	5.60
Karlsruhe	70.14	7.82	22.03	224.678	18.660	18.544	8.31
Münih	64.52	4.74	30.74	174.968	13.932	13.847	7.96

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 4. 2014 Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy

Adaylar	Türkiye (%)	Kullanılan Toplam Oy	Almanya (%)	Kullanılan Toplam Oy
Recep Tayyip Erdoğan	51.65	20.670.826	68.63	76.817
Ekmeleddin İhsanoğlu	38.57	15.434.167	23.74	26.578
Selahattin Demirtaş	9.78	3.914.359	7.6	8.538

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Buna göre Onikinci Cumhurbaşkanlığı seçiminde göze çarpan en önemli sonuç düşük katılım oranıdır. Tablo 2 ve Tablo 3’te görüldüğü şekilde % 8.15 gibi çok düşük bir katılım olmasının elbette belli başlı nedenleri vardır. Nermin Abadan-Unat’ın vurguladığı gibi bu düşük katılım üç ana sebebe bağlanabilir.

- 1) “Oy kullanabilmek için seçmenlerin internet aracılığı ile belli bir gün ve saat için randevu almaları şart koşulmuştu. Verilen randevu günü ve saat dışında sandığa gelenlerin oy kullanmalarına izin verilmedi. Ayrıca aynı aile üyelerine farklı gün ve saatlerde randevu verilmesi sorun olmuştu.
- 2) Oyların sayımında güvensizlik söz konusu olmuştu.
- 3) Türk siyasetçilerin kendi sorunlarıyla ilgilenmediği düşüncesinin seçmenlerin çoğunluğunda bulunmasıdır.⁷⁵

Bu üç nedenin yanında vatandaşlarda bir demokrasi alışkanlığının olmaması da bir sebep olarak gösterilebilir. Nitekim uzun yıllar boyunca anavatandan uzakta yaşayan bu insanların oy vermeye gitme gibi bir alışkanlıkları söz konusu değildir. Bir başka deyişle apolitik bir durumda oldukları düşünülebilir.

Tablo 2’de gösterildiği üzere verilen oylar üzerinden bir değerlendirme yapılacak olursa şu şekilde bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. Almanya’da 1.383.040 kayıtlı seçmenin 112.705’i oy kullanmıştır. Oy kullanmaya giden 112.705 seçmenin % 68.63’ü cumhurbaşkanı olarak Recep Tayyip Erdoğan’a oy verirken, % 23.74’ü Ekmeleddin İhsanoğlu’na, % 7.63’ü ise Selahattin Demirtaş’a oy vermiştir. Recep Tayyip Erdoğan’ın 2002 Milletvekili Genel Seçimleri’nden beri tek başına iktidar olan AKP’nin genel başkanı olarak başbakanlık görevini yerine getirdiği düşünüldüğünde seçmenin bir istikrar tercihi yaptığı söylenebilir.

⁷⁵ Abadan – Unat, a.g.e., s.19

2014 yılındaki sözü geçen cumhurbaşkanlığı seçimini iyi analiz etmek için biraz daha geriye gitmekte ve Türk siyasetinin yönünü ciddi şekilde değiştiren 2002 seçimlerinin Türkiye demokrasisi açısından önemini vurgulamakta fayda görülmektedir. Seçim, sonuçları açısından Türk siyasi tarihinin yönünü ciddi bir biçimde değiştirmiştir. Yaklaşık yarım yüzyıldan sonra ilk kez meclise sadece iki parti girebilmiş ve seçime giren on altı siyasi parti yüzde onluk barajın altında kalarak meclisin dışında kalmıştır. Son yirmi yılda Türkiye yönetiminde söz hakkına sahip olmuş partilerin yarış dışında kalıp, yeni kurulmuş olan bir partinin meclise girmiş olması dikkat çekici bir unsur olmuştur. AKP, parti tüzüğü ve siyasi yapısı gereği Türkiye siyasi sahnesinde zaman zaman kendine yer bulmuş “ılımlı” modernleşme paradigmasının bir devamı niteliğindedir. İlimli İslam olarak da nitelendirilen bu siyasi anlayış Çaha’nın da dediği gibi “*modern değerler kapsamında, adem-i merkezîyetçi bir siyasal yapı, temel hak ve hürriyetler, siyasal özgürlükler, serbest piyasa ekonomisi gibi değerleri esas almaktadır. Yerel değerlerin üst çatısı olarak da İslam ve bunun kapsadığı değer ve sembolleri esas aldığını söylemek mümkündür*”.⁷⁶

Bu siyasal kimlikle Türkiye yönetimini ele alan AKP ve Erdoğan liberal ekonomiyi benimseyen, ılımlı ama muhafazakar bir yönetim modeli oluşturmuştur.⁷⁷ Halk tarafından seçilerek göreve geldikleri 2002 tarihinden günümüze katıldığı tüm seçimlerde en çok oyu alan parti konumundaki AKP geçen 17 yıllık dönemde bir çok farklı siyasi söylem geliştirmiştir. Göreve geldiği ilk yıllarda liberal muhafazakar bir tutumda iken⁷⁸, ilerleyen yıllarda özellikle Barış ve Çözüm Süreçleri olarak bilinen terör örgütü PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê) ile müzakere süreçleri partinin siyasi kimliğinin değişime uğrayabileceğinin sinyallerini vermiştir. Kamuoyunda Çözüm Süreci Yasası olarak bilinen 10 Temmuz 2014 tarihli 6551 nolu “Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun” ile birlikte parti Kürt sorunu olarak bilinen soruna yönelik de ılımlı bir yaklaşım sergilemiştir.⁷⁹ Bu kanunun yayınlanmasından bir yıl kadar önce 18 Şubat 2013 tarihinde Mardin Midyat’taki bir

⁷⁶ Ömer Çaha, *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Partiler*, Orion Yayınevi, Ankara, 2008, s.229-230.

⁷⁷ Adalet ve Kalkınma Partisi İnternet Sitesi, *Parti Programı*, <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>, Erişim Tarihi : 11.06.2019

⁷⁸ Cihat Polat, *Siyasi Pazarlama ve İletişim*, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.178

⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnternet Sitesi, *Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun*, 10.07.2014, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6551.html>, Erişim Tarihi: 11.06.2019.

mitingde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan “*Bu süreçte kimse bizim karşımıza Kürtlükle de Türklükle de çıkmasın. Biz her türlü milliyetçiliği, ayaklarının altına almış bir iktidarız. Kuru milliyetçilik yok*”⁸⁰ açıklaması yapmıştır.

O yıllarda milliyetçi sağ parti olarak Türk siyasetinde yer alan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile sık sık karşı karşıya gelen AKP son yıllarda MHP ile aynı çizgide yer alan bir muhafazakar milliyetçi siyasi modele geçiş yapmıştır. Nitekim yukarıda bahsi geçen ve 2014 yılında yürürlüğe giren Çözüm Süreci Yasası 2018 yılında getirilen bir düzenleme ile yürürlükten kaldırılmıştır.⁸¹ Tüm bu gelişmelere bakıldığında AKP’nin yıllar içerisinde muhafazakar-liberal-demokrat çizgisinden muhafazakar-milliyetçi bir çizgiye kaydığı söylenebilir.

Siyasi çizgi olarak bu aşamalardan geçtiği görülen AKP ve onun kurucu lideri Recep Tayyip Erdoğan karşısında Onikinci Cumhurbaşkanlığı Seçiminde CHP ve MHP’nin “çatı aday” olarak belirlediği İslam İşbirliği Teşkilatı Eski Başkanı Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu⁸² ve Kürt etnik kökenin meclisteki temsilcisi olduğunu ileri süren Halkların Demokratik Partisi’nin (HDP) eş başkanı Selahattin Demirtaş seçime girmiştir. Ekmeleddin İhsanoğlu’nun muhafazakar geçmişi gereği Erdoğan’a rakip olarak düşünülmüş olduğu ileri sürülebilir.

Her ne kadar seçimin sonuçları Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4’te verilmişse de Almanya’daki Türk seçmenin tercihlerini yorumlamak bu seçim için gerçekten zordur. Bunun en önemli sebebi katılımın son derece düşük olmasıdır. %10’un altında gerçekleşen katılımdan çıkan sonuç Almanya’daki Türk toplumunun siyasi tercihinin yorumlamada yetersiz kalmaktadır. Buna karşılık seçim sonuçlarıyla ilgili aşağıdaki maddeler sıralanabilir.

⁸⁰ Selçuk Şenyüz, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, *Erdoğan : Milliyetçilik Ayak Altında*, 18.02.2013, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-milliyetcilik-ayak-altinda-22621388>, Erişim Tarihi: 11.06.2019.

⁸¹ CNN Türk İnternet Sitesi, *Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle 'Çözüm Süreci Yasası' Lağvedildi*, 11.12.2018, <https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskanligi-kararnamesiyle-cozum-sureci-yasasi-lagvedildi>, Erişim Tarihi: 11.06.2019

⁸² Okan Konuralp, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, *Çatı Aday Ekmeleddin İhsanoğlu*, 16.06.2014, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/cati-aday-ekmeleddin-ihsanoglu-26622003>, Erişim Tarihi: 12.06.2019

- Tablo 2'ye göre Yurtdışındaki seçmenlerden en yüksek katılımı KKTC'de yaşayan seçmen göstermiştir. (% 12.06)
- Tablo 2'ye göre Yurtdışındaki seçmenlerden en düşük katılımı % 6.33 ile Belçika'da yaşayan seçmen göstermiştir.
- Tablo 2'ye göre Erdoğan yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 80.17 ile Avusturya'dan alırken en düşük oyu % 15.91 ile ABD'den almıştır.
- Tablo 2'ye göre İhsanoğlu yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 77.88 ile ABD'de alırken en düşük oyu % 14.95 ile Avusturya'dan almıştır.
- Tablo 2'ye göre Demirtaş yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 28.49 ile İsviçre'den alırken en düşük oyu % 3.96 ile Hollanda'dan almıştır.
- Tablo 2'ye göre Ülkeler arasında her adayın birbirine yakın oy aldığı tek ülke İsviçre'dir.
- Tablo 3'e göre Erdoğan Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 79.44 ile Essen'den alırken en düşük oyu % 54.43 ile Berlin'den almıştır.
- Tablo 3'e göre İhsanoğlu Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 34.61 ile Berlin'den alırken en düşük oyu %15.25 ile Essen'den almıştır.
- Tablo 3'e göre Demirtaş Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu %10.96 ile Berlin'den alırken en düşük oyu % 4.74 ile Münih'ten almıştır.
- Tablo 3'e göre Almanya'da kullanılan oylara bakıldığında Recep Tayyip Erdoğan tüm seçim merkezlerinde % 50'nin üzerinde oy alarak en çok tercih edilen aday olmuştur.

Sandığa gitmeyen bir milyonun üzerinde Türk vatandaşı olduğu düşünüldüğünde bu sonuçların Almanya'da yaşayan Türk popülasyonunu ne derece açıkladığı tartışma konusudur.

Daha önce kısıtlarda belirtilen Almanya'daki Türk tanımı düşünüldüğünde siyasi çizgi olarak kendisini Kürt halkının meclisteki yasal siyasi temsilcisi olarak tanımlayan HDP'nin aldığı oylar da önemlidir. Türkiye seçimlerine Almanya'dan katılan Türk vatandaşlarının verdiği oylara göre Almanya'da yaşayan Kürt kökenli vatandaş sayısının da kayda değer bir sayıda olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi

Yurtdışındaki temsilciliklerde oy kullanılabilen ilk Milletvekili seçimi olma özelliği taşıyan 25. Dönem milletvekili seçiminde Almanya'da kayıtlı 1.405.015 seçmenin 482.753'ü sandık başına gidip oy kullanmıştır. (Tablo 5) Bu haliyle seçime katılım oranı % 34,4 olarak kayıtlara geçmiştir. Katılım oranında bir yıl gibi kısa sürede ciddi bir artış söz konusu olsa da, Türkiye içindeki seçime katılım oranıyla kıyaslandığında yine düşük olduğu söylenebilir. Gözle görülür bir şekilde artan katılım oranının nedeni 2014 yılındaki seçimde kullanılan ve tepki çeken “Randevu ile Oy Kullanma Sistemi”nin bu seçimde uygulamadan kaldırılıp oy verme sürecinin uzatılmasıdır.⁸³ Randevu ile Oy Kullanma Sistemi'ne göre vatandaşlar bilgisayar sistemi üzerinden bireysel olarak randevu almışlar ve sistemin belirlediği gün, saat ve lokasyonda oy kullanabilmişlerdir. Bu uygulamadaki temel sorun ise aynı ailedeki seçmenlerin farklı gün ve saatlerde randevu almaları sonucu ulaşım konusunda sıkıntı çekilmesi olarak kayda geçmiştir.

⁸³ Abadan- Unat, a.g.e., s.23.

Tablo 5. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülkeler	AKP (%)	CHP (%)	HDP (%)	MHP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	53.65	15.98	17.49	9.72	1.405.015	482.753	34.4
Fransa	50.67	9.61	29.60	6.99	311.802	115.521	37.0
Hollanda	64.31	11.59	10.78	10.26	243.346	76.502	31.4
Belçika	62.93	10.97	13.49	9.11	131.104	46.371	35.4
Avusturya	64.22	10.28	14.25	7.76	107.336	37.280	34.7
KKTC	39.52	25.04	18.50	13.79	94.816	26.257	27.7
İsviçre	25.11	17.46	47.51	6.77	91.950	36.242	39.4
ABD	16.41	44.32	24.05	9.07	90.747	17.818	19.6
İngiltere	14.42	20.86	59.31	3.02	84.559	24.896	29.4
Avustralya	44.11	26.30	19.44	5.90	41.126	7.189	17.5

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 6. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı

Ülke ve Şehirler	AKP (%)	CHP (%)	HDP (%)	MHP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	53.65	15.98	17.49	9.72	1.405.015	482.753	34.4
Berlin	43.93	23.54	20.49	8.09	140.420	43.441	30.94
Düsseldorf	59.49	13.11	13.58	11.36	129.636	50.165	38.7
Essen	61.93	10.63	14.35	10.53	115.756	44.869	38.76
Frankfurt	47.72	17.28	21.87	9.8	139.091	49.982	35.93
Hannover	47.63	16.04	25.32	7.95	103.982	30.952	29.77
Karlsruhe	53.69	16.09	18.86	8.33	87.616	29.034	33.14
Münih	54.78	21.07	9.22	10.39	112.452	35.729	31.77

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 7. 7 Haziran 2015 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy

Partiler	Türkiye	Kullanılan Toplam Oy	Almanya (%)	Kullanılan Toplam Oy
AKP	40,87	18.864.864	53.65	255.327
CHP	24,95	11.518.070	15.98	76.058
HDP	13,12	6.057.506	17.49	83.227
MHP	16,29	7.519.168	9.72	46.235

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 6'daki Almanya sonuçlarına bakıldığında AKP % 53.65 ile ilk sırayı alırken, HDP % 17.49 ile ikinci sırayı almış, ana muhalefet partisi olan CHP ise % 15.98 oy oranı ile üçüncü sırada kendine yer bulabilmiştir. Bu sonuç Almanya'daki Türk toplumunun sosyolojik ve siyasal yapısını açıklamada önemli bir gösterge olabilir. 1961'den beri Türkiye'den Almanya'ya giden işçilerin kırsal kesimde yaşayan muhafazakar kişiler olması bu topluluğun muhafazakar kimlikteki AKP'ye oy vermesini şaşırtıcı kılmamaktadır. Seçim sonuçlarına göre en fazla ikinci oyu alan HDP ise Almanya'daki Kürt kökenli insanların sayısını gözler önüne sermektedir. Buna karşılık seçim sonuçlarıyla ilgili aşağıdaki maddeler sıralanabilir.

- Tablo 5'e göre Kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında seçime katılım oranı en yüksek ülke % 39.4 ile İsviçre olurken en düşük katılım oranı % 17.5 ile Avustralya olmuştur.
- Tablo 5'e göre AKP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 64.31 ile Avusturya'dan alırken en düşük oyu % 14.42 ile İngiltere'den almıştır.
- Tablo 5'e göre CHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 44.32 ile ABD'den alırken en düşük oyu % 9.61 ile Fransa'dan almıştır.
- Tablo 5'e göre HDP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 59.61 ile İngiltere'den alırken en düşük oyu % 10.78 ile Hollanda'dan almıştır.

- Tablo 5'e göre MHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 13.79 ile KKTC'den alırken en düşük oyu % 3.02 ile İngiltere'den almıştır.
- Tablo 6'ya göre AKP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 61.93 ile Essen'den alırken en düşük oyu % 43.93 ile Berlin'den almıştır.
- Tablo 6'ya göre CHP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 23.54 ile Berlin'den alırken en düşük oyu % 10.63 ile Essen'den almıştır.
- Tablo 6'ya göre HDP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 25.32 ile Hannover'den alırken en düşük oyu % 9.22 ile Münih'den almıştır.
- Tablo 6'ya göre MHP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 11.36 ile Düsseldorf'dan alırken en düşük oyu % 7.95 ile Essen'den almıştır.

Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7'deki resmi veriler incelendiğinde göze çarpan en önemli noktanın AKP'nin en yüksek oy aldığı yerlerin genellikle CHP'nin en düşük oy aldığı yerler olmasıdır. Bu durumun tam tersi de yine gözlemlenebilmektedir. Daha önceden belirtildiği gibi Almanya'da yaşayan Türk toplumun çoğunluğunu muhafazakarlar oluştururken ikincil derecede yüksek popülasyonu Kürt kökenli vatandaşlar oluşturmaktadır. Burada siyasi açıdan şu nokta çok önemlidir. En çok oy alan ilk üç partiye bakıldığında bir Siyasal İslam (muhafazakar sağ) partisi, bir etnik köken milliyetçisi parti (halkların ortak partisi olarak kendilerini tanımlasalar da genel algı bu yöndedir) bir de sosyal demokrat partinin yarıştaki diğer partilere göre önde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre Almanya'daki Türk vatandaşlarının üç gruba dağıldığı söylenebilir. Muhafazakar ve Muhafazakar Milliyetçi vatandaşlar, Kürt Kökenli vatandaşlar ve Sosyal demokrat-Atatürkçü ve laik vatandaşlar...

Buna göre aslında Almanya'daki Türk seçmenin Türkiye'deki seçmenin bir yansımasıdır. Aradaki en temel fark oy oranlarının dağılımıdır denilebilir.

3.3. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri

7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleşen 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi sonucunda AKP tek başına hükümet kurma yetkisine sahip olamamış⁸⁴, koalisyon hükümeti kurulması için gerekli tüm temaslar sonuçsuz kalınca da erken seçim kararı alınmıştır. Kasım ayında gerçekleşen yeni seçimde Almanya'daki katılım oranı Tablo 8 ve Tablo 9'da görüldüğü üzere % 40.79'a ulaşmıştır. Bu sonuçlarda dikkat çeken önemli bir istatistik AKP'nin oyunu % 6 artırmaya karşılık HDP oyunun 2 puanlık bir düşüş yaşamasıdır. İki seçim arasındaki süreçte Türkiye'de yaşanan iç karışıklığın AKP'nin oylarını hem ülke içinde hem de yurtdışında (özellikle Almanya'da) arttırdığı görülmektedir.

Tablo 8. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenlerin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülkeler	AKP (%)	CHP (%)	HDP (%)	MHP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	59.7	14.8	15.9	7.5	1.411.198	575.564	40,79
Fransa	58.36	8.56	25.84	5.30	317.997	142.950	44,95
Hollanda	69.66	11.65	7.90	9.07	245.523	114.555	46,66
Belçika	69.40	10.02	11.29	7.36	133.315	56.113	42,09
Avusturya	68.96	9.81	13.00	6.27	107.880	43.824	34,18
KKTC	49.33	24.07	14.90	10.09	95.366	32.599	34,18
İsviçre	29.11	17.84	45.65	5.64	93.259	41.733	44,75
ABD	19.96	49.31	22.31	5.72	93.329	24.909	26,69
İngiltere	20.21	21.43	54.47	2.44	86.855	33.558	38,64
Avustralya	47.78	27.65	17.41	4.58	42.271	10.193	24,11

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

⁸⁴ Sözcü Gazetesi İnternet Sitesi, *Seçim Sonuçları Açıklandı: AKP Tek Başına İktidar Olamıyor*, 07.06.2015, <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/secim-sonuclari-aciklandi-akp-tek-basina-iktidar-olamiyor-853116/>, Erişim Tarihi: 01.07.2019

Tablo 9. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı

Ülke ve Şehirler	AKP (%)	CHP (%)	HDP (%)	MHP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	59.7	14.8	15.9	7.5	1.411.198	575.564	40,79
Berlin	48.05	22.7	19.5	6.3	139.573	49.092	35,17
Düsseldorf	64.6	12.2	12.6	8.8	129.887	57.781	44,49
Essen	67.1	9.8	12.9	8.0	116.012	52.667	45,4
Frankfurt	54.4	16.2	20.3	7.4	140.790	57.178	40,61
Hannover	53.9	14.8	23.0	6.6	104.877	37.795	36,4
Karlsruhe	60.0	14.3	17.4	6.6	88.524	36.295	41,0
Münih	63.4	19.1	8.0	7.5	113.117	43.998	38,9

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 10. 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Adayların Almış Oldukları Toplam Oy

Partiler	Türkiye	Kullanılan Toplam Oy	Almanya (%)	Kullanılan Toplam Oy
AKP	49,49	23.673.541	59,70	340.249
CHP	25,31	12.109.985	14,79	84.282
HDP	10,76	5.145.688	15,93	90.808
MHP	11,90	5.691.737	7,47	42.571

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Bu süreçte Türkiye’de yaşanan olayların derlemesini Cumhuriyet gazetesi aşağıdaki şekilde yapmıştır.

AKP’nin tek başına iktidarı kaybettiği 7 Haziran’dan 1 Kasım’a yaşananlar, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın “400 vekil verilseydi, bunlar olmazdı” sözlerinin paralelinde gelişti. Cumhuriyet’in yaptığı derlemeye göre 7 Haziran’dan 1 Kasım’a kadar olan süreçte şu kritik olaylar yaşandı:

20 Temmuz: Suruç’ta IŞİD’li canlı bomba, kendisini patlattı. 33 kişi hayatını kaybetti.

22 Temmuz: Ceylanpınar’da iki polis, evlerinde uyurken içeri sızan PKK’liler tarafından şehit edildi.

11 Ağustos: Erdoğan, çözüm sürecinin buzdolabına kaldırıldığını açıkladı.

17 Ağustos: Alanya’da halk şehit haberlerinin ardından Kürt vatandaşların işyerlerine saldırdı.

20 Ağustos: Lice’de 4 şehit gelmesinden bir gün sonra Siirt’te yola döşenen patlayıcılar askeri aracın geçişi sırasında patlatıldı, 8 asker şehit oldu.

5 Eylül: Cizre’de sokağa çıkma yasağı ilan edildi. 20’ye yakın sivil çatışmalarda öldü.

6 Eylül: Dağlica’daki PKK saldırısında 16 asker şehit oldu.

8-9 Eylül: Iğdır’da gümrük kapısını koruyan polisler için saldırıda 13 polis şehit oldu.

10 Ekim: Ankara’daki barış mitinginde iki ayrı bombanın patlaması sonucu 102 kişi hayatını kaybetti.⁸⁵

Bu seçimin genel sonuçları incelendiğinde ülkenin birkaç aylık süre içerisinde yaşadığı karışıklıkların sonucunda AKP’nin (iktidarın) oyunu arttırdığı somut olarak görülmektedir. MHP ve HDP’nin oyları azalırken AKP’nin oyu artmış ve halkta “güçlü iktidar olsun ki bu terör olayları sona ersin” algısı oluşmuştur. Türkiye Genel Seçim sonuçlarının bu analizi Almanya’daki seçim sonuçları ile de doğru orantılı denilebilir.

- Tablo 8’e göre Kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında seçime katılım oranı en yüksek ülke % 46.66 ile Hollanda olurken en düşük katılım oranı % 24.11 ile Avustralya olmuştur.
- Tablo 8’e göre AKP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 69.66 ile Hollanda’dan alırken en düşük oyu % 19.96 ile İngiltere’den almıştır.
- Tablo 8’e göre CHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 49.31 ile ABD’den alırken en düşük oyu % 8.56 ile Fransa’dan almıştır.
- Tablo 8’e göre HDP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 54.47 ile İngiltere’den alırken en düşük oyu % 7.90 ile Hollanda’dan almıştır.

⁸⁵ Aican Uludağ, Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 7 Haziran’dan 1 Kasım’a Kaosun Gün Gün Tarihi, 03.11.2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/403777/7_Haziran_dan_1_Kasim_a_kaosun_gun_gun_ta_rihi.html, Erişim Tarihi: 17.07.2019

- Tablo 8’e göre MHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 10.09 ile KKTC’den alırken en düşük oyu % 2.44 ile İngiltere’den almıştır.
- Tablo 9’a göre AKP Almanya’daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 67.10 ile Essen’den alırken en düşük oyu % 48.05 ile Berlin’den almıştır.
- Tablo 9’a göre CHP Almanya’daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 22.70 ile Berlin’den alırken en düşük oyu % 9.80 ile Essen’den almıştır.
- Tablo 9’a göre HDP Almanya’daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 23.00 ile Hannover’den alırken en düşük oyu % 8.00 ile Münih’den almıştır.
- Tablo 9’a göre MHP Almanya’daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 8.80 ile Düsseldorf’dan alırken en düşük oyu % 6.30 ile Berlin’den almıştır.

Seçim sonuçlarının Almanya açısından değerlendirilmesinde AKP’nin bir önceki seçime göre oylarını net bir şekilde arttırdığı görülmektedir. Bu oy artışı artan katılım oranının ve diğer üç partiden seçmenin AKP’ye kaymasıyla açıklanabilir. Nitekim Tablo 6 ile Tablo 9 incelendiğinde Kasım 2015 seçimlerinde diğer üç partinin bir önceki seçimlerdeki oy sayılarından daha düşük sayıda oy aldıkları görülmektedir.

3.4. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması

Anayasa değişikliği için yapılan ve “cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi”ne geçişe olanak sağlayan halkoylamasında seçmenlerden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın ve doğal olarak AKP’nin desteklediği “Evet” cevabı ile muhalefetin desteklediği “Hayır” cevabı arasında seçim yapması istenmiştir. Bu halk oylaması Türk siyasi tarihi açısından dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Bunun nedeni Parlamenter Sistemden başka bir yönetim şekline geçişin oylanmasıdır. İlk olarak Başkanlık Sistemi olarak lanse edilen fakat daha sonra adı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak

sunulan yönetim sistemi Türkiye Siyaseti için bambaşka bir anlam ifade etmektedir. Başbakanlık makamını ortadan kaldıran ve yasamanın doğrudan cumhurbaşkanı (başkan) olduğu yeni bir yönetim anlayışı muhalefet tarafından “kuvvetler ayrılığını tam anlamıyla karşılamadığı, tek adam rejimine gitme ihtimali olduğu” gerekçesiyle şiddetle eleştirilmiştir.⁸⁶

Tablo 11. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülkeler	EVET(%)	HAYIR (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	63.07	36.93	1.430.132	660.666	46.20
Fransa	64.85	35.15	326.375	142.776	43.75
Hollanda	70.94	29.06	292.789	118.321	40.41
Belçika	74.98	25.02	137.675	73.027	53.04
Avusturya	73.23	26.77	110.609	52.733	47.68
KKTC	45.18	54.82	104.507	43.479	41.60
İsviçre	38.08	63.89	95.264	50.929	53.46
ABD	16.20	83.80	100.040	32.913	32.90
İngiltere	20.26	79.74	92.942	35.424	38,61
Avustralya	41.82	58.18	44.463	14.411	32.41

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 12. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı

Ülke ve Şehirler	EVET(%)	HAYIR (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	63.07	36.93	1.430.132	660.666	46.20
Berlin	50.1	49.8	138.840	57.231	41,22
Düsseldorf	69.6	30.4	131.612	72.031	54,73
Essen	75.9	24.1	116.830	75.913	64,98
Frankfurt	57.8	42.2	142.855	64.054	44,84
Hannover	58.6	41.4	107.372	43.486	40,50
Karlsruhe	61.6	38.4	90.773	37.613	41.44
Münih	62.7	37.3	115.208	51.295	44,52

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

⁸⁶ Hilmi Hacaloğlu, *İktidar ‘Güven ve İstikrar’ Muhalefet ‘Denetim ve Kuvvetler Ayrılığı’ Diyor*, Amerika’nın Sesi, 18.02.2017, <https://www.amerikaninsesi.com/a/iktidar-guven-ve-istikrar-muhalefet-denetim-ve-kuvvetler-ayriligi-diyor/3730237.html>, Erişim Tarihi : 20.07.2019

Tablo 13. 16 Nisan 2017 Anayasa Halkoylaması Adayların Almış Oldukları Toplam Oy

Cevaplar	Türkiye	Kullanılan Toplam Oy	Almanya (%)	Kullanılan Toplam Oy
EVET	51.41	25.157.025	63.07	412.149
HAYIR	48,59	23.777.091	36.93	241.353

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 11 ve 12’de görüldüğü üzere Almanya’da katılımın % 46.20’ye yükseldiği oylamada “Evet” cevabı % 63.07 oranında oylanmıştır.

- Tablo 11’e göre Anayasa değişikliği için yapılan bu halk oylamasında kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında seçime katılım oranı en yüksek ülke % 53.46 ile İsviçre olurken en düşük katılım oranı % 32.41 ile Avustralya olmuştur.
- Tablo 11’e göre Kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında en yüksek oranda “evet” cevabının alındığı ülke % 74,98 ile Belçika olurken en düşük “evet” cevabını %16.20 ile ABD’deki seçmen vermiştir.
- Tablo 11’e göre Kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında en yüksek oranda “hayır” cevabının alındığı ülke % 83.80 ile ABD olurken en düşük “hayır” cevabını %25.02 ile Belçika’daki seçmen vermiştir.
- Tablo 12’ye Almanya’da en yüksek “evet” oyu bugüne kadar ki tüm seçimlerde AKP ve Erdoğan’ın en fazla oy aldığı Essen’de %75.9 olarak oylanmıştır.
- Tablo 12’ye Seçim sonuçlarına bakıldığında en heterojen sosyal yapıyı barındırdığı anlaşılan Berlin ise “evet”in en düşük “hayır”ın en yüksek oy aldığı şehir olmuştur. (evet: %50.10 – hayır: 49.80)

Bu halk oylamasının sonuçları Almanya’daki Türk vatandaşları arasındaki Erdoğan desteğinin en yüksek seviyeye ulaştığının somut bir göstergesidir. Katılım oranının eskisi kadar az olmadığı da göz önüne alındığında muhazakar seçmen net bir şekilde Erdoğan’ın liderliğini kabul etmiş görünmektedir. Seçim sonuçlarının ardından Alman siyasetçileri de kaygı duyduklarını belirten demeçler vermişlerdir. Bunun en temel nedeni parlamenter sistemden vazgeçilmesi ve sınırları tam da belli olmayan bir “Cumhurbaşkanlığı-Başkanlık” sistemine geçilmesidir. İktidardaki Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU)

Genel Başkan Yardımcısı Julia Klöckner sonuçlarla ilgili “Artık Sayın Erdoğan, ülkesini bir tek adam rejimine, diktatörlüğe götürecek olan sistem değişikliğini yapacak” şeklinde görüş bildirirken son yıllarda artan oylarıyla dikkat çeken Aşırı sağcı Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD)’sinin lideri Frauke Petry “Erdoğan referandumda istediğini yaptırdı. Federal Hükümet gündeminde idam olan bir adama bağlı oldu” diyerek seçimi yorumlamıştır.⁸⁷

Alman siyasetçilerinin yukarıdakilere benzer açıklamaları Almanya’da yaşayan muhafazakar-milliyetçi Türk seçmeni Erdoğan’a daha çok bağladığı artan oylara bakılarak da söylenebilir.

3.5 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi

Türkiye Cumhuriyeti’nin yönetim sisteminin parlamenter sistemden cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişinin anayasal düzenlemeyle onaylanmasından sonraki ilk seçim olan 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi, milletvekili genel seçimleriyle aynı anda yapılmıştır. Bu yeni sistemin ilk cumhurbaşkanı olarak Recep Tayyip Erdoğan seçilmiştir.

Tablo 14. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülkeler	Recep Tayyip Erdoğan (%)	Selahattin Demirtaş (%)	Muharrem İnce (%)	Meral Akşener (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	64.8	10	21.9	2.6	1,443,585	660.341	45.7
Fransa	63.7	19.3	14.8	1.6	340,751	161.225	47.3
Hollanda	73.00	5.1	18.3	2.7	260,264	121.579	46.7
Belçika	74.8	6.6	15.0	2.5	142,463	76.423	53.6
Avusturya	72.3	7.8	16.7	2.0	106,657	52.206	48.9
KKTC	48.8	7.8	37.5	5.4	106,446	42.819	40.2
İsviçre	37.3	27.5	31.9	2.4	98,929	48.985	49.5
ABD	17.3	5.6	69.3	6.9	106,301	31.417	29.6
İngiltere	21.4	23.8	51.9	2.4	99,250	42.279	42.6
Avustralya	45.9	8.1	41.9	4.0	46,764	15.200	32.5

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

⁸⁷ Deutsche Welle Türkçe, *Alman Siyasilerden Referandum Açıklaması*, 17.04.2017, <https://www.dw.com/tr/alman-siyasilerden-referandum-a-%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1/a-38450007>, Erişim Tarihi : 02.08.2019

Tablo 15. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı

Ülke ve Şehirler	Recep Tayyip Erdoğan (%)	Selahattin Demirtaş (%)	Muharrem İnce (%)	Meral Akşener (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	64.8	10	21.9	2.6	1,443,585	660.341	45.7
Berlin	51.7	11.9	32.3	3.0	139,608	57.023	40.4
Düsseldorf	70.05	7.6	18.4	2.8	132,436	67.891	50.5
Essen	76.3	8.0	13.2	2.0	117,672	73.424	61.6
Frankfurt	59.8	12.4	24.4	2.6	144,012	62.245	42.7
Hannover	60.4	15.8	20.6	2.3	109,140	45.978	40.8
Karlsruhe	62.3	11.3	30.74	2.6	92,819	37.938	40.9
Münih	65.5	4.1	26.4	3.0	116,661	52.914	43.7

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 16. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Adayların Almış Oldukları Toplam Oy

Adaylar	Türkiye	Kullanılan Toplam Oy	Almanya (%)	Kullanılan Toplam Oy
Recep Tayyip Erdoğan	52.59	26.325.188	64.8	421.845
Muharrem İnce	30.64	15.336.861	21.9	142.456
Selahattin Demirtaş	8.40	4.205.243	10.0	64.983
Meral Akşener	7.29	3.649.253	2.6	16.813

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

- Tablo 14’ye göre Recep Tayyip Erdoğan yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 74.8 ile Belçika’dan alırken en düşük oyu % 17.3 ile ABD’den almıştır.
- Tablo 14’e göre Muharrem İnce yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 69.3 ile ABD’den alırken, en düşük oyu % 14.8 ile Fransa’dan almıştır.
- Tablo 14’e göre Selahattin Demirtaş yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 27.5 ile İsviçre’den alırken, en düşük oyu % 5.1 ile Hollanda’dan almıştır.

- Tablo 14'e göre Meral Akşener yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 6.9 ile ABD'den alırken, en düşük oyu % 1.6 ile Fransa'dan almıştır.
- Tablo 15'a göre Erdoğan Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 76.3 ile Essen'den alırken en düşük oyu % 51.7 ile Berlin'den almıştır.
- Tablo 15'a göre İnce Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 32.3 ile Berlin'den alırken en düşük oyu % 13.2 ile Essen'den almıştır.
- Tablo 15'a göre Demirtaş Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 15.8 ile Hannover'den alırken en düşük oyu % 4.1 ile Münih'ten almıştır.

3.6. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi

Türkiye siyasi tarihinde ilk kez bir cumhurbaşkanlığı seçimi ile milletvekili genel seçimleri aynı anda yapılmıştır. Türkiye demokrasi tarihinde ilk kez cumhurbaşkanı ile milletvekili seçimleri aynı anda oylanmıştır. Almanya'daki seçim sonuçları açısından katılım oranının en yüksek olduğu bu seçimlerde Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanlığı seçimiyle milletvekili seçimleri oyları kıyaslandığında kendi partisinden daha yüksek oy almıştır (Tablo 15 & Tablo 17). Yine bu seçim yurtdışı genelinde ve Almanya özelinde katılım oranı en yüksek seçim olarak kayıtlara geçmiştir. Bu seçimin bir başka özelliği de partilerin seçime ittifaklarla girmesidir. AKP ve MHP'den oluşan Cumhur İttifakı ile CHP, İyi Parti ve Saadet Partisi'nden oluşan Millet İttifakı seçimde yarışmışlardır. Genel olarak Almanya'da Cumhur İttifakı % 65.1 oy alırken, Millet İttifakı %19.97 oy almışlardır.

Tablo 17. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimi Yurtdışında Kayıtlı ve Oy Kullanan Seçmenin Ülkelere Göre Oy Dağılımı

Ülke ve Şehirler	AKP (%)	CHP (%)	MHP (%)	İYİ PARTİ (%)	HDP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	55.7	15.6	8.4	3.3	14.8	1,443,585	659.132	45.7
Fransa	55.1	8.9	8.1	1.9	24.5	340,751	161.225	47.3
Hollanda	63.0	12.7	10.2	3.3	9.1	260,264	121.579	51.2
Belçika	64.3	10.6	9.7	3.3	9.6	142,463	76.423	53.6
Avusturya	62.5	11.4	8.9	2.7	11.8	106,657	52.206	48.9
KKTC	42.0	27.7	6.8	8.4	13.1	106,446	42.819	40.2
İsviçre	31.3	17.3	5.8	3.2	40.8	98,929	48.985	49.5
ABD	15.3	47.9	2.2	11.2	21.4	106,301	31.417	29.6
İngiltere	18.5	24.5	2.9	3.8	49.2	99,250	42.279	42.6
Avustralya	42.6	30.7	2.6	5.8	16.3	46,764	15.200	32.5

Tablo 18. 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimi Almanya’da Kullanılan Oyların Seçim Merkezlerine Göre Dağılımı

Ülke ve Şehirler	AKP (%)	CHP (%)	MHP (%)	İYİ PARTİ (%)	HDP (%)	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)
Almanya	55.7	15.6	8.4	3.3	14.8	1,443,585	659.132	45.7
Berlin	45.3	22.4	6.1	3.9	20.1	139,608	57.008	40.8
Düsseldorf	59.8	12.7	9.8	3.3	11.7	132,436	67.778	51.2
Essen	66.5	9.4	8.5	2.6	10.7	117,672	73.458	62.4
Frankfurt	50.7	17.0	8.4	3.4	18.4	144,012	62.252	43.2
Hannover	53.1	15.7	6.9	3.1	19.2	109,140	44.987	41.2
Karlsruhe	55.1	16.0	8.0	3.5	15.9	92,819	37.936	40.9
Münih	56.0	20.0	8.9	4.2	8.5	116,661	51.623	44.3

Kaynak : YSK Seçim Arşivi

Tablo 17’ye göre kayıtlı seçmen sayısı en fazla olan ülkeler arasında seçime katılım oranı en yüksek ülke % 53.6 ile Hollanda olurken en düşük katılım oranı % 29.6 ile ABD olmuştur.

- Tablo 17’ye göre AKP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 64.3 ile Belçika’dan alırken en düşük oyu % 15.3 ile ABD’den almıştır.

- Tablo 17'ye göre CHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 47.9 ile ABD'den alırken en düşük oyu % 8.9 ile Fransa'dan almıştır.
- Tablo 17'ye göre HDP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 49.2 ile İngiltere'den alırken en düşük oyu % 9.1 ile Hollanda'dan almıştır.
- Tablo 17'ye göre MHP yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 10.2 ile Hollanda'dan alırken en düşük oyu % 2.2 ile ABD'den almıştır.
- Tablo 17'ye göre İYİ Parti yurtdışındaki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu ülkeler arasından en yüksek oyu % 11.2 ile ABD'den alırken en düşük oyu % 1.9 ile Fransa'dan almıştır.
- Tablo 18'e göre, AKP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 66.5 ile Essen'den alırken en düşük oyu % 45.3 ile Berlin'den almıştır.
- Tablo 18'e göre, CHP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 22.4 ile Berlin'den alırken en düşük oyu % 9.4 ile Essen'den almıştır.
- Tablo 18'e göre, HDP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 20.1 ile Berlin'den alırken en düşük oyu % 8.5 ile Münih'den almıştır.
- Tablo 18'e göre, MHP Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 9.8 ile Düsseldorf'dan alırken en düşük oyu % 6.1 ile Berlin'den almıştır.
- Tablo 18'e göre, İyi Parti Almanya'daki seçimlerde kayıtlı seçmen sayısının yüksek olduğu şehirler arasından en yüksek oyu % 4.2 ile Münih'den alırken en düşük oyu % 2.6 ile Berlin'den almıştır.

Hem cumhurbaşkanlığı hem de milletvekili seçimlerinde AKP ve partinin kurucu Genel Başkanı konumundaki aynı zamanda Cumhurbaşkanı olan Recep Tayyip Erdoğan Almanya'daki lider algısını pekiştirmiş ve bir kez daha açık ara farkla seçimi kazanmıştır.

4. ALMANYA'DAKİ TÜRK VATANDAŞLARININ TÜRKİYE SEÇİMLERİ'NDEKİ OY VERME DAVRANIŞININ ANALİZİ

Ülkesel olarak istatistiklerin alınabildiği 2014 yılından beri gerçekleşen tüm seçimler incelendiğinde Almanya'daki Türk vatandaşlarının (toplumunun) çoğunluğunun muhafazakar kimliğe sahip olduğu daha önce de belirtildiği üzere AKP ve Recep Tayyip Erdoğan'ı tercih ettiği görülmektedir. Sonuçları anlamak ve buradaki siyaset sosyolojisini analiz etmek için tez çalışması kapsamında dört farklı uzman görüşü alınmıştır. Katılımcılara yedi standart soru sorulmuş ve sorulara verdikleri cevaplar kayıt altına alınmıştır. Katılımcılar Kamuoyu Araştırma Şirketi KONDA'nın Genel Müdürü Bekir Ağırdır, Deutsche Welle Türkçe Muhabiri Tuncay Yıldırım ve Alman-Türk Üniversiteler Derneği Başkanı Levent Taşkiran'dır. Buna kişilerin her birine aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1)Almanya'daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki seçmen davranışları hakkında ne düşünüyorsunuz?

2)Almanya'daki Türk seçmenin 24 Haziran 2018 seçimlerindeki oy tercihlerine bakıldığında Erdoğan'ın %64.8, AKP'nin ise %55.7'lik bir oy oranı ile tercih edildiği görülmektedir. Bu sonuçları nasıl yorumluyorsunuz?

3) 1,443,585 kayıtlı Türk seçmenin bulunduğu Almanya'da 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde katılım %34,36 iken 24 Haziran 2018 Genel Seçim'inde ise %46,2'lik bir katılım oranı görülmektedir. Düşük katılımın nedeni sizce nedir?

4) Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının oy verme hakkı 1987'den beri vardır. Fakat 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine kadar oy verme işlemi gümrük kapılarında yapıldığı için ülkesel istatistik bulunmamaktadır. Erdoğan ve AKP'den önce sizce seçmenin oy yönelimi nasıldı?

5) Türkiye Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı (TAVAK)'nın yaptığı araştırmaya göre Almanya'da yaşayan ve çifte vatandaş olan Türklerin Almanya'da sol çizgideki Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller'e oy verirken Türkiye'de sağ parti olan AKP'ye oy vermelerini nasıl açıklıyorsunuz?

6) Almanya'daki Türk seçmenin Amerika veya diğer ülkelerdeki seçmenden farkı nedir?

7) Almanya'daki Türk seçmenin seçmen davranışlarını etkileyen faktörler nelerdir? Bu faktörlerden hangileri daha önemlidir?

İlk soruya katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında sosyolojik bir değerlendirme görülmektedir. Konda Genel Müdürü Bekir Ağırdır Avrupa'daki özellikle de Almanya'daki Türk seçmenin siyasal katılımının temelinde üç katmanlı bir mesele olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı Almanya'daki Türk seçmenin davranışını açıklamak için yurt içindeki seçmen davranışını açıklamada kullanılan formüllerin yetmeyeceğini vurgulamaktadır. Yurtdışındaki seçmenin küreselleşme ile yerelleşme arasındaki krizi doğrudan hisseden ve yaşayan insanlar olduğunu öne süren Ağırdır, popüler kültürün kendi geleneği içerisinde kendisini savunan yurtdışı seçmenin kendi vatanında olmadığından dolayı kendi kültürünü korumak için daha agresif bir tutum izlediğini ifade etmiştir. Kürt ve muhafazakar seçmen bu kültürel dürtüyle daha çok karşı karşıya kaldığı için Almanya'da kayda değer bir AKP ve HDP oyunun ortaya çıktığını belirterek görüş bildirmiştir.

Deutsche Welle Türkçe Muhabiri Tuncay Yıldırım 1960'lardan itibaren başlayan göç serüvenini özetledikten sonra siyasal katılım sürecini anlatmaya başlamıştır. Gümrük kapılarında oy verilmeye başlanılan yıllardan günümüze kadar ki süreçte siyasal katılımındaki yaşanan aksaklıkları anlatan Yıldırım, seçmen olmanın bir bilinç, bir alışkanlık olduğunu vurgulayıp bu alışkanlığın uzun süre oluşmadığını dile getirmiştir.

İlk soruya Alman-Türk Üniversiteler Derneği Başkanı Levent Taşkiran ise Almanya'daki Türk vatandaşlarının oy verme davranışında Almanya'da son yıllarda artan sağcı eğilimin ve yabancı düşmanlığının etkili olduğunu dile getirmiştir. Bu sağcı tutumun ırkçılığa varan noktalara ulaşması Türk seçmeni Türkiye'daki muhafazakar partilere yönelttiğini belirten Taşkiran, içine kapanık bir toplum olan Türk toplumunun kendini ya etnik perspektif olarak HDP'de ya da muhafazakar perspektifte AKP'de bulduğunu belirtmiştir.

Tüm bunların genel değerlendirilmesine bakıldığında kendi içine kapanık bir toplum olan Almanya'daki Türk toplumunun (vatandaşlarının) Türkiye siyasetini yakından takip ettikleri, Almanya'daki siyasi gelişmelerden çok Türkiye'deki gelişmeleri izledikleri söylenebilir. Almanya'da farklı bir yaşam tarzı, Türkiye'de daha farklı bir yaşam tarzı olan bu vatandaşlar aslında iki toplum arasında bir yer edinmeye çalışmaktadırlar. Almanya'daki göçmen ailelerin Almanya'daki ve Türkiye'deki evlerinin nasıl dizayn edildiği ile ilgili araştırma yaparak 20 göçmen ailenin evini inceleyen Ayşe Şimşek Çağlar bu ailelerin Almanya'da daha sade, Türkiye'de ise daha gösterişli bir dizayn tercih ettiklerini gözlemlemiştir.⁸⁸ Buradan hareketle bu toplumdaki insanların Almanya'da her an geri dönecekmiş gibi yaşadıkları çıkarımı yapılabilir.

24 Haziran 2018'deki seçim özelinde sorulan ama esasında diğer tüm seçimlerde görülen Recep Tayyip Erdoğan'ın ve AKP'nin seçimlerden en yüksek oyla ayrılmasının nasıl yorumladığıyla ilgili soruya Bekir Ağırdır, kültürel ve sosyolojik nedenlere vurgu yaparak cevap vermiştir. Almanya'ya daha önce de bahsedildiği gibi kırsal kesimden işçi olarak göç eden Türk toplumunun hayata tutunmaya çalışan, ekonomik ve eğitim yönünden zayıf insanlar olduğunu vurgulayan Ağırdır, karşıt örnek olarak Amerika'ya göç eden insanların genellikle daha eğitilmiş ve şehir insanları olduğunu belirtmiştir. Ağırdır ayrıca Türkiye'deki iç siyasetin de temel kutuplaşmasının bir benzerinin bu iki seçmen grubuyla benzer olduğunu belirtmiştir. Türkiye içinde de eğitim seviyesi arttıkça ve büyük kentlere gidildikçe sosyal demokrat çizgideki CHP'nin oylarının daha fazla olduğu görülmekte iken muhafazakar kesimin yaşadığı yerlerde AKP'nin oyunun daha fazla olduğu fark edilmektedir. Almanya'daki toplumun Almanya'da direnerek korumaya çalıştığı kimliğini Türkiye'de yaşam tarzı haline getirmeye çalışan bir parti olarak gördüğü AKP'ye yakın olmasını kültürel nedenlerle anlaşılabilir bulan Ağırdır, muhafazakar birinin Avrupa'daki kültürel kaygılarını tahmin etmenin zor olmadığını belirtmektedir. Konuyla ilgili son olarak Ağırdır, Almanya'daki Türklerin Almanya'dan beklentilerinin ekonomik, korkularının kültürel ve siyasi tercihlerinin de duygusal olduğunu özetlemiştir.

⁸⁸ Ayşe Şimşek Çağlar, *İki Elde Bir Sehpa*, Kandiyoti, D., Saktanber, A.,(eds), *Kültür Fragmanları "Türkiye'de Gündelik Hayat"*, Metis Yayınları, 2013.

AKP ve Erdoğan'ın Almanya'daki oyların çoğunluğunu almasını farklı bir açıdan değerlendiren Tuncay Yıldırım, bu sonucun kültürel sebeplere ek olarak iyi bir siyasi organizasyonun kazanımı olduğunu vurgulamıştır. Çeşitli dernekler, parti koordinasyon merkezleri ile seçim öncesi Türkiye'deymişcesine bir seçim propagandası izleyen AKP'nin özellikle de Köln doğumlu bir hukukçu olan İstanbul Milletvekili Mustafa Yeneroğlu'nun yürüttüğü çalışmalarla seçim zamanlarında otobüsler kaldırarak insanları sandığa götüren bir dayanışma içerisine girdiklerini söylemiştir. Seçime kitleler halinde katılan bu insanlar Almanya'da yalnız bırakılmadıklarını hissederek partilerine bağlarını da güçlendirdiklerini ifade eden Yıldırım buna benzer bir çalışmanın HDP tarafından da yıllardır yürütüldüğünü fakat diğer partilerin bu konuda çok zayıf olduklarını ifade etmiştir.

Erdoğan'ın ve AKP'nin zaferini Almanya'daki Türklerin yabancı düşmanlığına maruz kalmalarına bağlayan Levent Taşkiran; Erdoğan'ın Almanya ziyaretlerindeki hitabetinin ve “sizin yanınızdayız” mesajının sonucunda Almanya'daki Türkler tarafından bir idol olarak görüldüğünü belirtmektedir. Taşkiran ayrıca, Türkiye'de Erdoğan'ı eleştiren muhalif kesimin kaygılarını yaşadıkları ülke farklılığından ve muhafazakar kimliklerinden dolayı üzerlerinde hissetmeyen bu toplumun bastırılmış toplum psikolojisi içerisinde Erdoğan'ı kurtarıcı olarak gördüğünün bilinmesi gerektiğine inandığını belirtmiştir. Bu bağlamda Taşkiran, Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışlarının duygusal olduğunu teyit etmiştir.

Uzmanların görüşleri literatür taramaları ve seçim sonuçlarıyla birleştirildiğinde ikinci soru için genel olarak şu değerlendirme yapılabilir. Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının büyük çoğunluğu kırsal ve mufazakar kesimden Almanya'ya göç etmiş, henüz şehir yapılanmasının bile tam anlamıyla oluşmadığı yıllarda Türkiye'de bile şehir algısıyla entegre olamadan Alman şehirlerine alışmaya çalışmışlardır. Genel olarak eğitim seviyesi düşük ve Alman kültürüne uzak olan bu ilk jenerasyonun çocukları ve torunları da bu kültürel uyumsuzluktan etkilenmişlerdir. Kültürel olarak ya muhafazakar ya da etnik köken milliyetçisi olan topluluk, demokrat laik kesimle birlikte heterojen bir yapıya sahiptir. Bu vatandaşların oy verme davranışlarını etkileyen birincil unsur kültürel yapılarıdır. Her ne kadar sandığa gitmeyen seçmen sayısı sandığa giden seçmen sayısından fazla olsa da net bir şekilde ortaya çıkan muhafazakar çizgideki AKP'ye olan

desteğin gözle görülür bir şekilde fazla olması bu toplumun da seçmen davranışını yorumlumada yol göstericidir. Sosyal entegrasyonda başta muhafazakar kimliklerinden daha sonra da eğitim seviyelerinden dolayı sorun yaşayan Türk toplumu kendi içine kapandıkça Almanlardan ve Alman kültüründen de uzak bir yaşam sürdürmektedirler. *Bunun paralelinde kendi muhafazakar kimliklerini AKP ve Erdoğan'da bulmakta ve bu doğrultuda oy vermektedirler. Buna destek olarak da Alman siyasetçilerin Erdoğan karşıtı sözleri kendi kültürlerine de bir karşıt söylem olarak algılanmakta ve oy verme bilinçlerini bu doğrultuda arttırmaktadır. Yine de incelenebilen seçim sayısının azlığından dolayı oy tercihlerinin duygusal mı ideolojik mi olduğunu kestirmek tam anlamıyla mümkün olamamaktadır.*

Seçimlere katılım oranının neden az olduğuyla ilgili sorulan üçüncü soruya Bekir Ağırdir, Almanya'daki Türk seçmenin Türkiye'deki seçmenden doğal olarak daha az politik olduğunu düşündüğünü belirterek cevap vermiştir. Tuncay Yıldırım ise daha önceden belirttiği gibi seçmen olmanın bir bilinç gerektirdiğini ve Almanya'daki Türk seçmenin seçim bilincinin henüz tam anlamıyla oturmadığını ifade etmiştir. Levent Taşkiran sandığa giden seçmen sayısının azlığını Almanya'ya kalıcı olarak yerleşen ve Türkiye siyasetiyle artık bağını koparmış olan vatandaşların çoğunluğuna bağlamıştır.

Dördüncü sorunun spekülatif olduğunu düşünen katılımcılar soruya cevap vermekten çekinmişlerdir. Bu noktada akademik bir değerlendirme yapmak için herhangi bir veri olmadığından Türkiye'deki muhafazakar seçmeni baz alarak bazı değerlendirmeler yapılabilir. Bilindiği üzere 1950'de Adnan Menderes'in seçimleri kazanmasından sonra Türkiye'de uzun yıllar süren sağ egemen anlayış 1970'lerde Karaoğlan lakaplı sosyal demokrat çizgideki ve ortanın solu kavramını Türk siyasetine sokan Bülent Ecevit'e muhafazakar kesimin de verdiği destekle yeniden şekillenmiştir. Aşırı sağ ve aşırı sol düşüncelerin önünü kesmek için yeni bir parti söylemiyle ortanın solu düşüncesi ortaya atılmıştır. Mehmed Ali Birand'ın 32. Gün Arşivi belgeselinde görüş bildiren dönemin siyasetçileri Bülent Ecevit ve Süleyman Demirel “ortanın solu” kavramının daha doğrusu “sol” kavramının halk tarafından tam anlamıyla karşılık bulamadığını ve bunun karşısında konumlanan partilerin “ortanın solu Moskova yolu” şeklinde bir slogan bile türettiklerini söylemişlerdir. Burada anlatılmak istenen esasında “sosyal demokratlık” doktrindir. O zamana kadar böyle bir kavrama yabancı olan halk

Atatürk'ün cumhuriyetçi, laik, devletçi, halkçı üniter ülke yapısından daha muhazakar bir yapıya doğru yavaş yavaş bir eğilim göstermiştir. Türk seçmenin sağ ağırlıklı bir profilde olmasına rağmen Bülent Ecevit'i defalarca başbakanlık koltuğuna getirmesi de aslında ekonomik ve sosyal konulara karşı duyarlı bir seçmen yapısında olduğunu gösterebilir. Buna karşılık 2002 yılına kadar Necmettin Erbakan dışında Siyasal İslam modelini benimseyen hiçbir siyasetçi ve siyasi parti tek başına iktidar olamamıştır. O tarihten beri AKP tek başına iktidar gücünü elinde tutmaya devam etmektedir. Tüm bunlardan dolayı Almanya'daki Türkler 1987 yılından beri Türkiye seçimlerinde oy verebilselerdi şeklindeki bir sorunun cevabı Türkiye içindeki seçim sonuçlarına yakın bir oy dağılımının söz konusu olacağıdır.

Çalışmanın en önemli araştırma sorularından biri olan Almanya'daki Türklerin (Alman vatandaşlığı olanların) Almanya seçimlerindeki oy tercihlerinin Türkiye seçimlerindeki tercihlerinden çok farklı olması ile ilgili olan beşinci soru hakkındaki değerlendirmesine Bekir Ağırdır; sağ ve sol tanımları üzerinde insanların yeniden düşünmesi gerektiğini söyleyerek başlamıştır. Geçmişteki sanayi toplumunun sağ ve sol kavramı ekonomik sınıflar üzerinden bir sınıfsal tanıma dayanırken günümüzdeki postmodern toplumda sağ ve sol kavramlarının kültürel etkenlerin de etkisiyle yeniden şekil aldığını ifade eden Ağırdır insanların hayat kaygıları, etnik aidiyet kaygıları ve inanç kaygıları üzerinden bu kavramları değiştirdiğini belirtmiştir. Ekonomik sınıf bakış açısıyla Türk-Kürt meselesine sol bakış ve sağ bakış nedir diye bir soru sorulduğunda cevabın anlamsızlaştığına değinen Ağırdır geçmiş seçimlerde kültürel güdüyü göz ardı edip sadece ekonomik kaygılar üzerinden bir siyasal pazarlama yapan CHP'nin yoksul köylerden oy alamamasını seçmenlerin kültürel güdüyle oy vermelerine bağlamıştır. Tüm bu nedenlerin sonucu olarak Almanya'da oy kullanan Türk seçmenin, Almanya'nın sanayi toplumunun gerektirdiği adalet, kalkınma, hukuk, laiklik, ekonomik refah, eğitim gibi sorunları çözdüğü için, ekonomik dürtüyle oy verirken, Türkiye hem tam anlamıyla sanayi toplumu hem de bilgi toplumu olmadığı için kültürel değerlerinin ağır basmasıyla duygularının dürtüsü ile oy vermektedir. Örnek olarak Münih'teki bir Kürt kökenli seçmenin HDP'ye ekoloji ve ekonomi politikasından dolayı değil etnik kimlik kaygısından dolayı oy verdiğini, Almanya'da ise böyle bir derdi olmadığı için Almanya seçimlerinde azınlıklara bakış açısı, ekonomi politikası olarak kendine en yakın bulduğu sosyal demokrat çizgideki partilere oy verdiğini belirtmiştir.

Tuncay Yıldırım konuyla ilgili Almanya’da Almanya seçimleri için oy kullanan Türk kökenli seçmenin oy tercihinin ideolojik olmadığını ifade ederken, Türkiye seçimlerinde daha ideolojik bir tutum sergilendiğini belirtmiştir. Levent Taşkiran da diğer katılımcılarla ortak görüş belirtmiştir. Konuyla ilgili genel olarak Almanya’daki Türk kökenli seçmenin Almanya seçimlerinde oy verirken aklıyla yani pragmatik bir şekilde oy verirken Türkiye seçimlerinde duygularıyla oy verdiği söylenebilir.

Katılımcılar diğer sorulara önceki soruların içinde cevap verdiklerini ifade ederek tekrar cevap vermemişlerdir. Bu açıdan özetlemek gerekirse Almanya’daki Türk toplumunun Amerika’daki Türk toplumundan kültürel ve sosyoekonomik olarak farklı olduğu söylenebilir. Amerika’daki Türk toplumu coğrafi ve kültürel uzaklığın da etkisiyle Türkiye’den daha çok koparak kendini “Amerikalı” olarak tanımlayabilirken, Alman vatandaşlığı olsa dahi Almanya’da yaşayan bir Türk kendini “Avrupalı Türkler” olarak tanımlamaktadır. Bu toplumun Türkiye seçimlerinde oy verme davranışını etkileyen faktörlerin en önemlisinin kültürel veya dinsel kimlik arayışı olduğu söylenebilir.

Almanya’daki Türk kökenli Alman vatandaşlarının seçmen davranışlarını resmi istatistiklerle belirlemek seçmenlerin alt kimliklerinin oy verirken belirtilmemesi (gizliliği) kuralı gereği mümkün olmasa da konuyla ilgili çeşitli araştırmalar mevcuttur. Almanya’daki güncel son seçim olan 24 Eylül 2017 Federal Meclis seçimleri için Federal İstatistik Dairesi rakamlarına göre 61 Milyon 500 bin kayıtlı seçmen bulunmaktaydı. Göçmen grupları üzerinde yaptığı kamuoyu araştırmalarıyla bilinen Data4U isimli enstitünün verilerine göre bu seçmenlerin 1 milyon 250 bini Türk kökenliydi.⁸⁹

Bu vatandaşların seçmen davranışı ile ilgili görüş bildiren Data4U Müdürü Umut Karataş; Türk kökenli Alman vatandaşlarını sadık bir SPD (Sosyal Demokrat Parti) seçmeni olduğunu belirtirken bunun en önemli nedenini sosyal demokrat çizginin yabancılara olan bütünleştirici yaklaşımı olduğunu ileri sürmektedir. Buna paralel olarak da çifte vatandaşlığa karşı politikalar izleyen Hristiyan Birlik Partileri’ne karşı bu vatandaşların son derece mesafeli olduğunu da belirtmektedir. Yine aynı kurumun bir önceki Federal Meclis seçimleri (2013) için gerçekleştiği temsili seçim anketinde Türk

⁸⁹ Deutsche Welle Türkçe, *Almanya'daki Türkler Seçimde Kime Oy Verecek?*, 26.07.2017, <https://www.dw.com/tr/almanyadaki-t%C3%BCrkler-se%C3%A7imde-kime-oy-verecek/a-39847211>, Erişim Tarihi: 24.08.2019

kökenli Alman vatandaşlarının %64'ünün SPD'ye oy verdiğini gözlemlemiştir. İkinci sırada %12 ile Yeşiller Partisi alırken üçüncü sırayı iktidar partisi Hristiyan Demokrat Birlik %7 ile almıştır. Katılım oranı ise %71,5'lik toplam katılımın altında kalmıştır.⁹⁰

Almanya'daki Türk kökenli Alman vatandaşlarının seçmen davranışlarını yorumlarken bu vatandaşların Rasyonel Seçim Ekolüyle oy kullanmaya gittikleri düşünülebilir. Bununla birlikte duygusal ve kültürel kaygılarla ekonomik başarısı ne olursa olsun Hristiyan Demokrat Birlik'e oy vermeyişleri bu ekolle tam bağdaşmamaktadır. Yine bu vatandaşların SPD'ye olan seçmen davranışları⁹¹ sosyolojik ve psikolojik kökenleri olmadığı için Columbia ve Michigan Ekolleriyle de birebir bağlantılıdır denemez. Elbette genelleme yapıldığı için bireysel tercihlerde sosyolojik, rasyonel veya psikolojik unsurlar göz ardı edilmiş olabilir fakat genel bir değerlendirmede istisnai durumlara yer verilmemektedir.

Duygusal yönleri ağır basan Türk seçmenini analiz etmek başlı başına uzmanlık gerektiriyorken, Avrupa'da yaşayan (Almanya) Türk seçmenin hangi yönelim sayesinde oy verdiğini anlamak daha zordur. Teorik çerçevede bakıldığında açıklanan ekollerin tamamı (Columbia Ekolü, Michigan Ekolü ve Rasyonel Seçim Ekolü) oy verdiği ülkede ikamet eden seçmenlerin davranışını açıklamaya çalışırken yurtdışından oy kullanan seçmen için herhangi bir ekol geliştirilmemiştir. Buna rağmen yurtdışındaki oylar hafife alınmamalıdır. Vatandaşlar yurtdışındaki oyların sayısal azlığına bağlı olarak yurtiçi sonuçlara etkisinin az olduğunu düşünseler de durum bu şekilde değildir.

⁹⁰ Deutsche Welle Türkçe, *Almanya'daki Türkler Seçimde Kime Oy Verecek?*, 26.07.2017, <https://www.dw.com/tr/almanyadaki-t%C3%BCrkler-se%C3%A7imde-kime-oy-verecek/a-39847211>, Erişim Tarihi: 24.08.2019

Karar gazetesinin örnekli açıklaması aşağıdaki gibidir.

“Yurt içindeki geçerli oy sayısının 50 milyon, yurt dışından gelen geçerli oy sayısının 1 milyon olması durumunda yurt dışı oyların seçim çevrelerine yansıtılmasında kullanılacak sayı %2 olacaktır. Bu durumda, 1 milyon 500 bin geçerli oy kullanılan bir seçim çevresine % 2 oranında, yani 30 bin kadar yurt dışı oy yansıtılacaktır. Bu seçim çevresinin toplam oy miktarı 1 milyon 530 bin olarak belirlenir. Yansıtılan 30 bin oy içerisinde, partilere yurt dışında aldıkları oy oranında taksim yapılır. Bu kapsamda, yurt dışındaki toplam oyların % 40'ını alan A partisi, bu 30 bin oyun % 40'ına, yani 12 binine sahip olacaktır. Diğer partiler de aldıkları oran ölçüsünde kalan oylardan paylarına düşenleri alacak. B Partisi % 20 almış ise 6 bin oya, C Partisi % 30 almış ise 9 bin oya, D Partisi de % 10 almış ise 3 bin yurt dışı oyuna sahip olacaktır.”⁹²

Yukarıdaki örneğin sonucu olarak 24 Haziran Genel seçimlerinde yurtdışından gelen oylar iki ilde seçim sonuçlarını doğrudan etkilemiş ve değiştirmiştir. Kahramanmaraş'ta yurtiçi sonuçlarla milletvekili çıkarma hakkı kazanan İYİ Parti'nin milletvekili çıkarma hakkı yurtdışı oyların eklenmesiyle CHP'ye geçerken⁹³, Hatay'da MHP vekili yerini AKP milletvekiline bırakmıştır.⁹⁴ Görüldüğü gibi tüm seçim çevrelerine aktarılan bu oylar doğrudan sonuçları etkileyebilmektedir.

Her ne kadar yurtdışındaki seçim sonuçları genel sonuçlara yüksek oranda bir katkı yapmasa da sonucu değiştirebilecek nitelikte bir etki gücü olduğu açıktır. Bunun ötesinde yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının siyasi düşünceleri dış siyaset için de önem arz etmektedir. Oy kullandıkları ülkelerde sosyolojik olarak bir nevi Türk halkını da temsil eden yurtdışındaki seçmenin siyasi duruşları aynı zamanda bulundukları ülkenin siyaseti açısından da önem arz etmektedir.

⁹² Karar Gazetesi İnternet Sitesi, 24 Haziran Partilerin Oy Dağılımı ve Yurtdışı Seçim Sonuçları, 25.06.2018, <https://www.karar.com/guncel-haberler/yurt-disi-oylar-2018-24-haziran-partilerin-oy-dagilimi-ve-yurtdisi-secim-sonuclari-894606>, Erişim Tarihi: 27.08.2019.

⁹³ Akın Bodur, Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, AKP ile MHP arasında vekil kavgası: Hakkımızı yedirtmeyiz, 26.06.2018, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1011194/Hatay_da_MHP_israrli.html, Erişim Tarihi : 29.08.2019

⁹⁴ İsmail Hakkı Demir, Anadolu Ajansı, Yurt Dışı Oylarla Bir İlde Milletvekilliği Değişti, 26.06.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/secim-2018/yurt-disi-oylarla-bir-ilde-milletvekilligi-degisti/1187450>, Erişim Tarihi: 29.08.2019.

Bir başka dikkat çekici konu ise Almanya’da Alman vatandaşlığına geçmiş Türk kökenli vatandaşların Almanya seçimlerinde sosyal demokrat partilere oy vermelerinin gözlemlenmesidir. Çifte vatandaş olanlar ile yapılan çoğu röportajda Türkiye seçimlerinde sağ partileri (AKP’yi) desteklediklerini ifade etmişlerdir. Bu vatandaşların Almanya’da sosyal demokrat partilere ideolojik kaygıyla oy vermedikleri Türkiye seçimlerindeki oy eğilimleriyle gözlemlenebilmektedir. Bu vatandaşlar sosyal demokrat çizgide olsalardı, oy verdikleri (ağırlıklı olarak SPD)⁹⁵ partinin Sosyalist Enternasyonal’deki kardeş partisi olan CHP’ye vermeleri beklenirdi. Bu açıdan bakıldığında Almanya’daki Türklerin Almanya seçimlerinde rasyonel bir tercih yaparak daha akılcı oy verirken, Türkiye seçimlerinde duygusal bir eğilim gösterdikleri söylenebilir.

⁹⁵ Gazete Duvar İnternet Sitesi, Almanya'daki Türkiyeli Seçmenler Son Seçimde Hangi Partiye Ne Kadar Oy Verdi?, 18.08.2017, <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2018/06/07/yurt-disinda-yasayan-turkiye-cumhuriyeti-vatandaslarinin-oy-kullanma-seruveni/>, Erişim Tarihi: 30.08.2019.

SONUÇ

Seçmen davranışını analiz etmek daha önce de belirtildiği gibi bir çok disiplinden yardım alınarak yapılması gereken bir süreçtir. Siyaseti analiz etmek insanı analiz etmekten geçer. Gerçekten de siyaset dilini, söylemleri incelemek ne kadar önemliyse ondan çok daha önemli olan oyu verecek olanı yani seçmeni incelemektir. Türkiye’yi veya Türk seçmenini analiz etmek görece olarak birçok ülke seçmenine göre daha karmaşıktır. Bunun nedeni Türk insanının sosyal yaşamında siyasetin önemli bir yer tutmasıdır. Eğitimli olsun olmasın Türk insanı siyasidir. Bu yüzdendir ki Türk toplumunun seçmen davranışını analiz etmek için önce toplum yapısını iyi anlamak büyük önem arz etmektedir.

Seçmen davranışını inceleyen ekollerin hemen hepsi seçmenin kullandığı oyun sonuçlarından doğrudan etkilendiği düşüncesiyle oluşturulmuştur. Bu doğrultuda seçmen bir tercihte bulunur, tercihi sonucunda bir kazanan ortaya çıkar. Bir sonraki seçime kadarki süreçte iktidara gelen partinin icraatları sonucunda bu icraatlardan olumlu ya da olumsuz etkilenir ve bir sonraki seçimdeki tercihi bu etkiler doğrultusunda olur. Bu mantık çerçevesinde bakıldığında yurtdışında ikamet eden bir vatandaşın seçim sonuçlarını doğrudan etkilemesine rağmen sonuçlardan dolaylı olarak etkilendiği görülmektedir. Seçmen davranış ekollerine tam olarak uymayan bu durum muhalefet partilerine oy veren vatandaşlar tarafından eleştiriyle karşılanmaktadır. Elbette bu tip eleştiriler genelde ekonomik ve sosyal refah seviyesi Türkiye’den daha yüksek olan Almanya’da yaşayan Türk vatandaşları için dile getirilmektedir. Bunun da nedeni muhalefet tarafından AKP yönetimindeki Türkiye’nin ekonomik ve sosyolojik olarak sorunlar yaşadığına inanılmasıdır. Çok büyük ihtimalle yurt içindeki sonuçlar yurtdışındaki sonuçların tersi olarak gerçekleşseydi, bu eleştiriler yine olacaktı denilebilir.

Bu vatandaşların oy haklarının olması vatandaşlık kanunuyla ve vatandaşlık hakkıyla doğrudan ilgilidir. Bu hakkın tamamen geri alınması söz konusu olamayacağı gibi İngiltere’de olduğu gibi bir kısıtlama şartı getirilebilir. Bilindiği gibi bir İngiliz vatandaşı on beş yıldan fazla bir süredir yurtdışında ikamet ediyorsa, anavatanında oy verme hakkı bulunmamaktadır. Bu her ne kadar olumsuz bir durum gibi görünse de,

vatandaşların ülke değerlendirmesi yaparken uzun süredir yurtdışında olduklarından dolayı eksik değerlendirme yapabilecekleri kaygısını göz önüne almaktadır.

Bir başka bakış açısı da ne olursa olsun bu vatandaşların oy verme haklarının ellerinden alınmaması gerektiğidir. Bu vatandaşlık hakkına da insan haklarına da uygun bir düşüncedir. Nitekim oy verme hakkının ellerinden alınması vatandaşları tamamen Türkiye bilincinden uzaklaştırmak anlamına gelebilir. Bu çalışmanın başından beri anlatılan tüm sosyolojik sorunları giderek arttırmak anlamına da gelebilir. Göçün ilk yıllarından beri entegrasyon problemi yaşayan Avrupa'daki Türk toplumunda bu durum onları kaderlerine terk etmek olarak da karşılık bulabilir. Dolayısıyla bu çalışma bir sonuca ulaşmak yerine aslında bir başlangıç niteliği taşımaktadır.

Avrupa'daki Türkler özellikle de Almanya'daki Türkler esasında bir vitrin niteliği taşımaktadırlar. Dolayısıyla iktidar partisinin bu ülkelerle ilgili yaptıkları her yorum burada yaşayan vatandaşlarımızı doğrudan etkilemektedir. Türkiye'deki hiçbir siyasi parti bu vatandaşları göz ardı etmemelidir çünkü bu vatandaşlar öyle ya da böyle Türk kimliğinin Avrupa'daki temsilcileridir. Onların sosyolojik sorunlarını ülke gündeminde tutup bir şekilde onlara destek olmak bugüne kadarki seçim sonuçlarına da kuşkusuz etki edecektir.

Dolayısıyla seçmen davranış teorilerine de gelecekteki çalışmalarda yeni bir modelleme getirilmesi bu vatandaşları anlama açısından da büyük öneme sahiptir. Bunun yanında çoğunluğu muhafazakar kimliğe sahip Almanya'daki Türk toplumunu daha iyi anlamak, onların Alman kültürüyle olan sosyal ve siyasi entegrasyonuna yardımcı olmak ve bunun sonucunda da eğer Türkiye'de oy verme hakları varsa onlardan oy istemek tüm partilerin amacı olmalıdır. Bu toplumdaki insanlar da en az Türkiye'de yaşayanlar kadar Türk toplumunun bir parçasıdır. Kendilerini yalnız hissetmemeleri için ve yaşadıkları sosyal ve kültürel problemlerin sona ermesi için onlara destek olmanın yolu onların psikolojilerini de iyi analiz etmekten geçmektedir. Literatürde ve anket çalışmalarında Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları konusundaki yetersizlikten ötürü literatüre yeni bir bakış açısı kazandırma amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma temelde iki araştırma sorusu üzerine kurgulanmıştır.

- 1) Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışlarını etkileyen faktörler nelerdir?
- 2) Almanya'daki Türklerin Türkiye'deki siyasi partilerden beklentileri nelerdir?

Bu araştırma sorularına karşılık şu hipotezler ortaya atılmıştır.

İlk araştırma sorusu için:

- Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları lider odaklı duygusal faktörlere dayanmaktadır.
- Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları kültürel merkezli ideolojik faktörlere dayanmaktadır.
- Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışları ekonomik ve kültürel merkezli rasyonel faktörlere dayanmaktadır.

Çalışma yapılırken karşılaşılan giriş bölümünde bahsedilen dil, süre, mekan, literatür gibi kısıtlara rağmen ulaşılan bilgi Almanya'daki Türklerin Türkiye seçimlerindeki seçmen davranışlarının lider odaklı duygusal faktörlere dayandığını doğrulamıştır. Bunun sonucu olarak Almanya'daki Türklerin oy tercihlerinde bulunurken muhafazakar kimliklerinin ötesinde lidere bağlı bir seçmen davranışıyla duygusal tercihte bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci araştırma sorusu için:

- Almanya'daki Türklerin Türkiye'deki siyasi partilerden beklentileri kültürel ve ideolojik yakınlıktır.
- Almanya'daki Türklerin Türkiye'deki siyasi partilerden beklentileri rasyonel vaat odaklıdır.

Yukarıdaki iki hipotezden doğrulanan hipotez Almanya'daki Türklerin Türkiye'deki siyasi partilerden beklentilerinin kültürel ve ideolojik yakınlık olduğunu ifade eden hipotezdir. Bu hipotez ayrıca duygusal tercihi de destekleyici şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak tüm kısıtlara ve literatürdeki yetersizliklere rağmen konu hakkında araştırmalara yön verici bir çalışma yapıldığı umut edilmektedir. İlerleyen yıllarda Türkiye siyasetindeki gelişmelerin çalışmada elde edilen sonuca nasıl bir etki yaratacağı da merak konusudur. İleride Almanya’da yapılması planlanan doktora çalışmasıyla aynı konunun bir çok kısıtlamayı kaldırarak tekrar ele alınarak literatürdeki açığı biraz olsun gidermek hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Kitap

- Abadan-Unat, N., **Bitmeyen Göç – Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa**, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017.
- Akgün, B., **Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven**, Nobel Yayın Dağıtım, Baskı 2, Ankara, 2007.
- Atatürk, M., K., **Medeni Bilgiler**, Uğurlu, N. (Der.), Örgün Yayınevi, Baskı 11, İstanbul, 2019.
- Başsoy, A., İ., **AKP Neden Kazanır? CHP Neden Kaybeder?**, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2012.
- Cohen, R., **Global Diasporas: An Introduction**, Routledge, Second Edition, New York, 2008.
- Cottam, L. M., Mastors, E., Preston, T., Dietz, B., **Siyaset Psikolojisine Giriş**, BB101 Yayınları, Ankara, 2017.
- Çağlar, A. Ş., **İki Elde Bir Sehpa**, Kandiyoti, D., Saktanber, A.,(der), Kültür Fragmanları "Türkiye'de Gündelik Hayat", Metis Yayınları, İstanbul, 2013.
- Çaha, Ö., **Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Partiler**, Orion Yayınevi, Ankara, 2008.
- Doğan, V., **Türk Vatandaşlık Hukuku**, Savaş Yayınları, Ankara, 2007.
- Heywood, A., **Siyaset**, Adres Yayınları, Ankara, 2011.
- Göksu, T., **İşçilikten Vatandaşlığa: Almanya’daki Türkler**, Özen Yayımcılık, Ankara, 2000.
- Güvenç, B., **The Other - Turks' Quest For Identity & Image**, Alkım Publishing House, İstanbul, 2006.
- Kaplan, F. N., **Göç, Kimlik, Çokkültürlülük – Türk Sinemasında Almanya’ya Göç**, Der Yayınevi, İstanbul, 2017.
- Özler, H., **Siyaset Psikolojisi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014.

Polat, C., **Siyasal Pazarlama ve İletişim**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2015.

Şen, F., Koray, S., **Türkiye’den Avrupa Topluluğu’na Göç Hareketleri**, Önel Yayınevi, Köln, 1993.

Visser, M., **Five Theories of Voting Action: Strategy and Structure of Psychological Explanation**, Twente University Press, Twente, 1998.

Süreli Yayınlar

Başkurt, İ., **Almanya’daki Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi**, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 12, 2009, s. 81-94.

Ekici, S., Tuncel, G., **Göç ve İnsan**, Birey ve Toplum, Cilt 5, Sayı 6, 2015, s. 9-21.

Koçtürk, M., **Almanya’ya Göçün Tarihi**, Die Gaste, Sayı 2, 2008.

Şahin, B., **Almanya’daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme**, Bilig, Sayı 55, Ankara, 103-134.

Teyyare, E., Avcı, M., **Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: 2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak İli Örneği**, Research Journal of Politics, Economics and Management, 2016, s. 51-76.

Yıldırım, M., **Parti Aday Tercihlerinin Seçmen Davranışına Etkisi : 2009 Yerel Seçimleri Uşak İli Örneği**, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 17, 2014, s. 15-38.

Yılmaz, A., **Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri**, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s. 1685-1704.

İnternet Yayınları

Adalet ve Kalkınma Partisi İnternet Sitesi, **Parti Programı**,
<https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>, Erişim Tarihi : 11.06.2019.

- Alman Federal İstatistik Dairesi, **Almanya'daki Yabancı Nüfusu**, https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/data;sid=2EB5692645BABDF588A196FC82BA9AED.GO_1_2?operation=abruftabelleBearbeiten&levelindex=2&levelid=1560436381224&auswahloperation=abruftabelleAuspraegungAuswaehlen&auswahlverzeichnis=ordnungsstruktur&ausw, Erişim Tarihi: 06.05.2019.
- Almanya'nın Türkiye'deki Dış Temsilcilikleri İnternet Sayfası, **Vatandaşlık**, <https://tuerkei.diplo.de/tr-tr/service/-/1514534>, Erişim Tarihi : 04.04.2019.
- Bodur, A. **AKP ile MHP arasında vekil kavgası: Hakkımızı yedirtmeyiz**, Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 26.06.2018, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1011194/Hatay_da_MHP_israrli.html, Erişim Tarihi : 29.08.2019.
- CNN Türk İnternet Sitesi, **Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle 'Çözüm Süreci Yasası' Lağvedildi**, 11.12.2018, <https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskanligi-kararnamesiyle-cozum-sureci-yasasi-lagvedildi>, Erişim Tarihi: 11.06.2019.
- Danışman, J., **Almanya'daki Türkler Neden Erdoğan'ı Seçiyor**, Deutsche Welle Türkçe, 25.06.2018, <https://www.dw.com/tr/almanyadaki-t%C3%BCrkler-neden-erdo%C4%9Fan%C4%B1-se%C3%A7iyor/a-44394676>, Erişim Tarihi: 25.10.2019
- Demir, İ. H., **Yurt Dışı Oylarla Bir İlde Milletvekilliği Değişti**, Anadolu Ajansı, 26.06.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/secim-2018/yurt-disi-oylarla-bir-ilde-milletvekilligi-degisti/1187450>, Erişim Tarihi: 29.08.2019.
- Deutsche Welle Türkçe, **Alman Siyasilerden Referandum Açıklaması**, 2017, <https://www.dw.com/tr/alman-siyasilerden-referandum-a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1/a-38450007>, Erişim Tarihi : 02.08.2019.
- Deutsche Welle Türkçe, **Almanya'daki Türkler Seçimde Kime Oy Verecek?**, 17.04.2017, <https://www.dw.com/tr/almanyadaki-t%C3%BCrkler-se%C3%A7imde-kime-oy-vercek/a-39847211>, Erişim Tarihi: 24.08.2019.
- Doğan, K., **Eğitimde Düşündüren Rakamlar**, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 28.09.2018, <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/egitimde-dusunduren-rakamlar-almanyada-yuzde-57-gocmenlerde-yuzde-28-turkiye-kokenlilerde-yuzde-14-40970300>, Erişim Tarihi: 02.06.2019.
- Dünya Bankası, **Kişi Başi Milli Gelir**, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD?end=2017&start=1990&view=chart>, Erişim Tarihi: 06.02.2019.
- Gazete Duvar İnternet Sitesi, **Almanya'daki Türkiyeli Seçmenler Son Seçimde Hangi Partiye Ne Kadar Oy Verdi?**, 18.08.2017, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2017/08/18/almanyadaki-turkiyeliler-son-secimde-hangi-partiye-ne-kadar-oy-verdi/>, Erişim Tarihi: 30.08.2019.

- Haberler.com İnternet Sitesi, **Almanya'daki Türklerin Eğitim Sorunları Masaya Yatırıldı**, 15.06.2015, <https://www.haberler.com/almanya-daki-turklerin-egitim-sorunlari-masaya-7417568-haberi/>, Erişim Tarihi : 09.09.2019.
- Hacaloğlu, H., İktidar '**Güven ve İstikrar**' Muhalefet '**Denetim ve Kuvvetler Ayrılığı**' Diyor, Amerika'nın Sesi, 18.02.2017, <https://www.amerikaninsesi.com/a/iktidar-guven-ve-istikrar-muhalefet-denetim-ve-kuvvetler-ayriligi-diyor/3730237.html> Erişim Tarihi : 20.07.2019.
- Hür, K., Akpınar, Ç., **Misafir İşçilikten Alman Vatandaşlığına Misafir İşçiliğin Öyküsü**, Deutsche Welle Türkçe, 11.04.2013, <https://www.dw.com/tr/misafir-isçilikten-alman-vatandasligina-turk-göçünün-öyküsü/a-16218785>, Erişim Tarihi: 16.10.2019
- Karar Gazetesi İnternet Sitesi, **24 Haziran Partilerin Oy Dağılımı ve Yurtdışı Seçim Sonuçları**, 25.06.2018, <https://www.karar.com/guncel-haberler/yurt-disi-oylar-2018-24-haziran-partilerin-oy-dagilimi-ve-yurtdisi-secim-sonuclari-894606>, Erişim Tarihi: 27.08.2019.
- Konuralp, O., , **Çatı Aday Ekmeleddin İhsanoğlu**, Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 16.06.2014, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/cati-aday-ekmeleddin-ihsanoglu-26622003>, Erişim Tarihi: 12.06.2019.
- Kılıç, C., **Almanya'ya Türk işçi göçünün 55. Yılı**, Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi, 04.11.2016, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cem-kilic/almanya-ya-turk-isci-gocunun-55-yili-2338982>, Erişim Tarihi : 03.02.2019.
- KPMG Vergi, **Yıllar İtibarıyla Günlük ve Aylık Asgari Ücretler**, <https://www.kpmgvergi.com/PratikBilgiler/SosyalSigortalarVeIsHukukuBilgileri/Pages/Yillar-Itibariyla-Gunluk-Ve-Aylık-Asgari-Ucretler.aspx>, Erişim Tarihi : 11.04.2019.
- Lıcalı, M., **CHP Tabanı Partisine Bağlı**, Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 09.11.2019, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/1164297/CHP_tabani_partisine_bagli.html, Erişim Tarihi: 22.10.2019.
- Pusch, B., **Almanya'nın Yarım Yamalak Çifte Vatandaşlık Reformu**, T24 İnternet Gazetesi, 30.12.2014, <https://t24.com.tr/haber/almanyanin-yarim-yamalak-cifte-vatandaslik-reformu,282035>, Erişim Tarihi: 06.06.2019.
- Malumatfuruş, **Türklerin Tarihte Sadece 16 Devlet Kurduğu İddiası**, Malumatfuruş İnternet Sitesi, 27.02.2018, <https://www.malumatfurus.org/turklerin-tarihte-sadece-16-devlet-kurdugu-zannina-kapilan-kose-yazarlari/>, Erişim Tarihi: 22.11.2019

- Sözcü Gazetesi İnternet Sitesi, **Seçim Sonuçları Açıklandı: AKP Tek Başına İktidar Olamıyor**, 07.06.2015, <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/secim-sonuclari-aciklandi-akp-tek-basina-iktidar-olamiyor-853116/>, Erişim Tarihi: 01.07.2019.
- Şenyüz, S., Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, **Erdoğan : Milliyetçilik Ayaklar Altında**, 18.02.2013, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-milliyetcilik-ayak-altinda-22621388>, Erişim Tarihi: 11.06.2019.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnternet Sitesi, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=67, Erişim Tarihi : 09.06.2019.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnternet Sitesi, **Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun**, 10.07.2014, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6551.html>, Erişim Tarihi: 11.06.2019.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Atatürk İlkeleri**, <https://bingol.ktb.gov.tr/TR-56952/ataturk-ilkeleri.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2019.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi 07.09.2019.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İstatistik, https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?evds=serieMarket/#collapse_2, Erişim Tarihi : 12.06.2019.
- T24 İnternet Gazetesi, **Almanya'daki Türkler, ülkeye gelen Suriyeli ve diğer mültecilere nasıl bakıyor?**, 04.03.2016, <https://t24.com.tr/haber/almanyadaki-turkiyeliler-ulkeye-gelen-suriyeli-ve-diger-multecilere-nasil-bakiyor.330650>, Erişim Tarihi: 22.11.2019.
- Uludağ, A., **7 Haziran'dan 1 Kasım'a Kaosun Gün Gün Tarihi**, Cumhuriyet Gazetesi İnternet Sitesi, 03.11.2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/403777/7_Haziran_dan_1_Kasim_a_kaosun_gun_gun_tarihi.html, Erişim Tarihi: 17.07.2019.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Economic Analysis, LDC Data, <https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category/ldc-data-retrieval.html>, Erişim Tarihi : 16.10.2019
- Yılkın, A., **Yurt Dışında Yaşayan Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Oy Kullanma Serüveni**, Gazete Duvar İnternet Sitesi, 07.06.2018, <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2018/06/07/yurt-disinda-yasayan-turkiye-cumhuriyeti-vatandaslarinin-oy-kullanma-seruveni/>, Erişim Tarihi: 10.06.2019.

Diğer Yayınlar

- Erbaş, S., **Göçün Yeniliğe Katkısı: Almanya'daki Türkler Üzerine Bir Değerlendirme**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

EKLER

Ek 1. Röportajlar

1. Almanya'daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki seçmen davranışları hakkında ne düşünüyorsunuz?

BEKİR AĞIRDİR

“Türkiye'nin ilişkisi meselesi var. Dolayısıyla üç katmanlı bir meseleden bahsediyoruz. Bundan dolayı yurtdışı seçmenin davranışını açıklamak için bizim yurtiçindeki seçmen davranışında kullandığımız formüller yetmeyebilir. Benim küresel ara buzul dediğim bir dönem var. Yani bütün dünyada bilgi toplumuna geçişin hukuku ve siyasi sistemleri oluşturulamadığı için, hala sanayi toplumunun hukuki ve siyasi düzeni içinde hareket edildiği için bir kriz var. O krizin sonucu olarak hayatın bir tarafı küreselleşirken bir tarafı da yerelleşmeye çabıyor. Örneğin kültürel meseleler...

Dolayısıyla yurtdışındaki seçmen küreselleşme ile yerelleşme arasındaki krizi müthiş bir biçimde doğrudan hisseden ve yaşayan insanlar. Popüler kültürün kendi geleneği içerisinde kendisini savunan yurtdışı seçmen kendi vatanında olmadığı için kendi kültürünü korumak için daha agresif bir pencereden bir tutum izliyor. Benim gördüğüm kadarıyla da ilk olarak Kürtler daha sonra da muhafazakarlar bu kültürel dürtüyle hareket ettikleri için Almanya'dan kayda değer bir CHP veya MHP oyu çıkmıyor. Kayda değer çıkan oy AKP ile HDP oyları oluyor.

TUNCAY YILDIRIM

“1960'larda başlayan Almanya'daki Türklerin göç hikayesi 1980'lerde yerleşik olduğunu hissettirmeye başladı. Daha öncesinde Türklere misafir işçi olarak bakılıyordu. Misafirlikten yerleşik hayatı kabullenme 1980'lerde başladı. Daha sonrasında aile birleşimi başladı. 1970'lerin sonlarına doğru aileler tümüyle Almanya'ya taşındı. O tarihlerden beri Türkiye'den gelen bakanlara, kendilerine seçme hakkının verilmesi konusunda taleplerde bulundular. 80'lerden itibaren yoğun olarak dile getirildi. 90'larda da kabul edildi. İnsanlar ilk başlarda Türkiye'ye gelip havalimanlarında veya gümrük

kapılarında oy veriyorlardı. Sonra zamanla bulundukları ülkelerde oy kullanma hakkı ilk 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde verildi. Bu konular hep Almanya'ya gelen siyasilere iletiliyordu. Hatta Abdullah Gül Dış İşleri Bakanıyken de Almanya'ya geldiğinde kendisine bu konu iletilmişti. Abdullah Gül bunu gerçekleştireceklerinin sözünü o zaman vermişti. Almanya o zamanlar bu duruma çok sempatik bakmadı. Genel anlamda oy verme işleminin bir organizasyonu olması lazım demişlerdi. Sonuç olarak karşılıklı görüşmeler neticesinde bu durum çözüldü. Sonuçta Almanya bir hukuk devleti ve vatandaşların oy kullanmaları doğal bir hak. Bu aşamada Almanya'nın seçim güvenliği adına endişeleri giderildi. Bütün güvenlik uygulaması Almanya'ya bırakılmayacaktı. Hakikaten de özel şirketlerle anlaşıldı. O şirketler güvenliği sağladılar. Önceleri Almanya'daki büyük spor merkezleri organize edildi. Önceleri bir randevu sistemi oluşturulmuştu. Oy vermek isteyen vatandaşlar internet sitesinden randevu alarak oy vereceklerdi. Belli başlı stadyum ve fuar alanlarında vatandaşlara en yakın lokasyon belirtildi ve saati belli olarak randevu verildi. İnsanlar buralarda oylarını kullandılar. Fakat burada şöyle bir sıkıntı doğdu; aynı aile bireylerine farklı gün veya saatlerde randevu verdi sistem. Ciddi sıkıntılar yaşandı. Daha sonra o randevu sistemi kaldırıldı. Bunun yanında, 40 yıllık göç serüveninden sonra insanlarda oy vermek gibi bir alışkanlık da oluşmamış olduğu görüldü. Seçmen olmak bir bilinçtir, alışkanlıktır. İlk başlarda insanlar oy vermeyi pek önemsemediler. Şu anda önemseseler dahi günümüze geldiğimizde görüyoruz ki uzak mesafelerde oy kullanmak zorunda kalan vatandaşlar oy vermeye gidemiyorlar.”

LEVENT TAŞKIRAN

“Ağırlıklı olarak Almanya'daki Türk seçmenlerin kaygıları buradaki artan ırkçılık (Türk düşmanlığı) nedeniyle Türkiye'deki muhafazakar partilere eğilim var. Zaten bu durum rakamlarla da kanıtlanmış durumda. Ak Parti'nin aldığı oy daha fazla oldu. Devamında CHP ikinci sırada. Bunun tabi genel nedenleri daha fazla sosyolojik nedeni var. Buradaki Türklerin çoğunluğu daha fazla muhafazakar eğilimde. İçine kapanık bir topluluk haline geldikleri için tepkilerini Türkiye'deki seçimlerde bu şekilde gösteriyorlar.”

2. Almanya'daki Türk seçmenin 24 Haziran 2018 seçimlerindeki oy tercihlerine bakıldığında Erdoğan'ın %64.8, AKP'nin ise %55.7'lik bir oy oranı ile tercih edildiği görülmektedir. Bu sonuçları nasıl yorumluyorsunuz?

BEKİR AĞIRDİR

“Bu durumun kültürel nedeni de var, sosyolojik nedeni de var. Tabii Türkiye'den yurtdışına göç ilk olarak Almanya'ya gerçekleştiği için, orada kültürel bağların kurulması doğal olarak karşımıza çıkıyor. Bu kişiler kırsal kesimden oraya işçi olarak giden ve hayata tutunmaya çalışan insanlar. Hâlbuki örneğin Amerika'ya giden insanlar okumaya giden veya eğitimini burada tamamlayıp oraya girişimci olarak giden insanlar. Eğitim seviyesi yüksek, daha batılı şekilde yaşamaya alışmış olan insanlar. Bu tip ülkelerdeki oy dağılımı ile Avrupa'daki işçi Türklerin oy dağılımı birbirinden farklı ve bu da Türkiye'deki kutuplaşmanın da birebir aynası diyebiliriz. Türkiye'de de yaşanan gerilim aşağı yukarı böyle. Üç Türkiye var diyorum ben. Bir tanesi kentleşmiş hatta metropolleşmiş kendi ekonomik dinamikleri, aktörleri yeterince güçlenmiş bir coğrafya... Dolayısıyla insanların devletten ve siyasetten beklentileri hukuk, özgürlük vs. Hayatın niteliğine dair beklentiler iken daha geniş ve genç bir coğrafya var ki (Kırşehir'den Yozgat'a, Artvin'den Osmaniye'ye) orda hala ekonomik aktörler yeterince güçlü olmadığı için devletin yapacağı baraja, yola, hastaneye ihtiyaçları var. Batıdan her ne çevre sorunları diye bağırılsa da oradaki insanlar için yapılacak yolun getireceği ekonomik fırsatlar büyük önem taşımakta. Bir de tabii Kürtler var... Bu üç farklı coğrafyanın üç ayrı ihtiyaç ve talebi o kadar kutuplaştı ki ve giderek siyaseten de birbirlerinden o kadar koptular ki bu bir kutuplaşmaya dönüşmüş durumda ve bu kutuplaşma da yurtdışındaki Türkleri birebir ve doğrudan ilgilendiriyor. Almanya'da direnmeye çalıştığı kültürel kimliğini Türkiye'de yaşam tarzı haline getirmeye çalışan bir iktidar olduğu için Erdoğan ve AKP sevgisinin bir nedenini de bu kültürel dayanak olduğunu söyleyebiliriz. Muhafazakar birinin Avrupa'daki kültürel kaygılarını tahmin etmek zor olmasa gerek. Bizim bir tespitimiz var. Türk insanın beklentileri ekonomik, korkuları kültürel. Gerek din gerek geleneksel olarak.”

TUNCAY YILDIRIM

“Ak Parti’nin tüm Almanya’da örgütlenmiş olduğunu görüyoruz. Mustafa Yeneroğlu Ak Parti Milletvekili Almanya’ya geliyor ve seçim koordinasyon merkezi başkanı oluyor. Ak Parti Almanya’da ciddi bir çalışma yürütüyor seçim dönemlerinde. Otobüsler kaldırıyorlar, App kullanarak birbirlerini arabayla oy vermeye götürüyorlar. Tabii ki insanlar gizli oy kullanıyor ve hangi partiye oy verdikleri belli değil. Fakat, bu çalışmayı Ak Parti Almanya’da yürüttüğü için, tahmin edileceği üzere çoğunluk Ak Parti’ye oy veren insanlardan oluşuyor. HDP’de aynı şekilde otobüsler organize ediyorlar. Seçime kitleler halinde katılıyorlar. Fakat CHP gibi partilerin Almanya’da böyle bir organizasyon yürüttüğünü göremiyoruz.”

LEVENT TAŞKIRAN

“Almanya’daki Türkler çok fazla ırkçılığa maruz kaldıkları için, Erdoğan’ı bir idol olarak görüyorlar. Türkiye’de yaşayan Türklerin kaygılarını Almanya’da yaşayan Türkler yaşamıyor tabii ki. Ama bu bastırılmış toplum psikolojisinde Erdoğan bir kurtarıcı olarak görülüyor. Bu bir gerçek bunu kimse inkar edemez.”

3. 1,443,585 kayıtlı Türk seçmenin bulunduğu Almanya’da 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde katılım %34,36 iken 24 Haziran 2018 Genel Seçim’inde ise %46,2’lik bir katılım oranı görülmektedir. Düşük katılımın nedeni sizce nedir?

BEKİR AĞIRDİR

“Almanya’daki Türkler Türkiye’deki seçmenden doğal olarak daha az politik olabilirler veya Türkiye’deki seçim atmosferini daha az hissedebilirler. Ben buna bağlıyorum ama tabii ki benim ki bir varsayımdan ibaret.”

TUNCAY YILDIRIM

Ak Parti'nin tüm Almanya'da örgütlenmiş olduğunu görüyoruz. Mustafa Yeneroğlu Ak Parti Milletvekili Almanya'ya geliyor ve seçim kordinasyon merkezi başkanı oluyor. Ak Parti Almanya'da ciddi bir çalışma yürütüyor seçim dönemlerinde. Otobüsler kaldırıyorlar, App kullanarak birbirlerini arabayla oy vermeye götürüyorlar. Tabii ki insanlar gizli oy kullanıyor ve hangi partiye oy verdikleri belli değil. Fakat, bu çalışmayı Ak Parti Almanya'da yürüttüğü için, tahmin edileceği üzere çoğunluk Ak Parti'ye oy veren insanlardan oluşuyor. HDP'de aynı şekilde otobüsler organize ediyorlar. Seçime kitleler halinde katılıyorlar. Fakat CHP gibi partilerin Almanya'da böyle bir organizasyon yürüttüğünü göremiyoruz.

LEVENT TAŞKIRAN

“Şöyle yorumlanıyor çoğu zaman. Almanya’daki Türk seçmen homojen değil. Katılımın az olmasının nedeni insanlar artık Almanya’da kalıcı olmaya başlıyorlar. Alman vatandaşlığına geçenler var. 3 milyon Türk vatandaşı varsa, bir 3 milyon kadar da Türk olup Alman vatandaşı olanlar vardır. Bu spekülasyon bir soru ve bunu empirik olarak kanıtlayamayız.”

5. Türkiye Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı (TAVAK)'nın yaptığı araştırmaya göre Almanya'da yaşayan ve çifte vatandaş olan Türklerin Almanya'da sol çizgideki Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller'e oy verirken Türkiye'de sağ parti olan AKP'ye oy vermelerini nasıl açıklıyorsunuz?

BEKİR AĞIRDİR

“Sağ, sol tanımları üzerine insanların yeniden düşünmesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü sanayi toplumunun gerilimleri ekonomik sınıflar üzerinden ve sol sağ tanımı üzerinden bir sınıfsal tanıma dayanıyor. Halbuki bugün bilgi toplumunun ya da bir başka deyişle postmodern toplumun gerilimi ise ekonomik olduğu kadar kültürel bir gerilim. İsteseniz de istemeseniz de beğensen de beğenmesen de durum bu şekilde. Gerek hayat kaygıları

üzerinden, gerek etnik aidiyet üzerinden gerekse inanç kaygıları üzerinden. Dolayısıyla bizim sol sağ olarak ifade ettiğimiz şeyler ekonomik ve ekonomik sınıf tanımlarına bağlı gerilimleri açıklıyor. Bu bağlamda Türk – Kürt meselesine sol bakış nedir, sağ bakış nedir diye sorsam nasıl açıklarsınız? Dolayısıyla hangi güdüyle hareket ediyorlar onu bilmiyoruz. Yani sınıfsal kökeninden yola çıkarak mı oy veriyor, yoksa kültürel kimliğinden dolayı mı tercihte bulundu, bunu kestirmek zor. Dolayısıyla olay zannedilenden daha karmaşık bir olay. Kültürel güdüyü es geçmemek gerekiyor, es geçildiği zaman ve sadece ekonomik bir program sunulduğunda CHP'nin oy beklediği Armutlu'daki yoksul AKP'ye oy veriyor ve bunu anlamak da zorluk çekiyorlar. Tüm bu nedenlerden dolayı bence Almanya sanayi toplumun temel kalkınma , hukuk, laiklik, eğitim gibi temel kurumlarındaki sorunları çözdüğü için seçmen daha ekonomik dürtüyle hareket edip ekonomik paylaşım kaygısı üzerinden oy veriyor. Halbuki Türkiye'de yaşanan şey hem sanayi toplumu olamamak hem de bilgi toplumu olamamak. Hepsi bir arada yaşandığı için kültürel kimliği ağır basıyor ve oy tercihini muhtemelen kültürel kaygılarıyla yapıyor. Demin dediğim gibi elimde bir araştırma yok bunlar benim kişisel varsayımlarım. Dolayısıyla Münih'teki bir Kürt oy verirken HDP'nin ekoloji politikasından dolayı değil kendi kimliğini temsil ettiğini düşündüğü için HDP'ye oy veriyor diye düşünüyorum. Sol parti ya da sağ parti diye düşünmüyor. Almanya'da ise böyle bir derdi olmadığı için ekonomik bölüşüm kaygısı üzerinden sol partiye oy veriyor bu tercihte tabii ki bu partilerin insan hakları ve azınlık haklarına bakışları da etkili oluyor.”

TUNCAY YILDIRIM

“Almanya'daki Türklerin SDP'ye oy veriyor olması üzerinden CHP de Almanya'da bir seçim politikası yürüttü. Almanya'daki sosyal demokrat partiler Türklere daha çok hak tanıdıkları için oy verme eğilimi o doğrultuda oluyor. Eskiden sosyal demokratlar Türklerin oylarını çantada keklik olarak görürlerdi. Fakat bu durum sağ partilerin kendi içlerinde Türklere yer vermeye başlamalarından sonra değişti. Artık sosyal demokrat partiler Türklerin oyuna kesin gözüyle bakamıyor. Almanya'daki Türkler, kırsal kesimlerden gelen eğitim seviyesi düşük kitle genel olarak. Almanya'daki sosyalleşme ihtiyacını genel olarak cami gibi lokasyonlarda gideriyorlar. DİTİB uzun yıllar siyasi

bağımsızlığını korudu ama son yıllarda kutuplaşma içerisine girdi. Bu nedenler çerçevesinde insanların oy verme eğilimleri belli hale geldi.”

LEVENT TAŞKIRAN

“Almanya’daki Türkler arasındaki muhafazakar teşkilatlanma diğer ülkelere göre çok daha fazla. Diğer ülkelerde durum böyle değil. Amerika coğrafi olarak Türkiye’ye çok daha uzak. Kendilerini Amerikan olarak görebiliyorlar. Ama Almanya’da Türkiye’ye uzak olmadıkları için, insanlar Türkiye’ye kendilerini çok bağlı hissediyorlar. Avrupa’daki Türkler olarak tanımlanıyorlar. Diaspora denmemeli. Türkiye ile bağlarını asla koparmamış topluluk diyebiliriz. Sembiyotik bir ilişki var diyebiliriz.”

NOT: Kalan sorulara uzmanlar cevap verdikleri diğer sorular içerisinde cevap verdiklerini ifade edip cevap vermemişlerdir.

ÖZGEÇMİŞ

14 Nisan 1991 tarihinde İstanbul’da doğdum. İlk ve ortaöğretimi Üsküdar ilçesinde tamamladıktan sonra Üsküdar Ahmet Keleşoğlu Anadolu Lisesi’nden mezun oldum. 2014 yılında Okan Üniversitesi İngilizce Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldum.

2018 yılında Beykent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programına başladım ve tezimi “Almanya’daki Türklerin Türkiye Seçimlerindeki Seçmen Davranışları” konusunda yazdım.

Beykent Üniversitesi Dış İlişkiler Sorumlusu olarak iş hayatıma devam etmekteyim. Ayrıca profesyonel yazarlık kariyerimde yayımlanmış iki romanım bulunmaktadır.

İlker YILDIZ